беларуская газэта. Заснаваная ў 1906 г. у Вільні. Адноўленая тамсама ў 1991 г. як штомесячнік. З 1 сакавіка 1996 г. выходзіць у Менску штотыднёва

НАША НІВА

№ 14 (52)
17 чэрвеня 1996 г.
панядзелак

выходзіць у панядзелкі

НЕСАНКЦЫЯВАНЫ МІТЫНГ

КУЛЬТУРА, ПАЛІТЫКА

ТЭЛЕПРАГРАМА

БІРЖА ПРАЦЫ

Сухая галадоўка Славаміра Адамовіча

5 чэрвеня беларускі паэт Славамір Адамовіч, які ўжо трэці месяц утрымліваецца ў сьледчым ізалятары КГБ, аб'явіў сухую галадоўку і паведаміў пра гэта генэральнаму пракурору. Толькі на восьмыя суткі, 12-га чэрвеня, Адамовічу дазволілі сустрэцца з прадстаўніком прэсы — рэдактарам «Нашай Нівы».

Як ужо пісала «НН», крымінальная справа супраць паэта ўзбуджана за распаўсюджваньне верша «Убей президента» (арт.67, ч.1) і замах на незаконнае перасячэньне дзяржаўнай мяжы (арт.80, ч.1). Апошнім часам да гэтых пунктаў абвінавачаньня дадаўся яшчэ адзін — часіка 3 артыкула 213 КК (нашэньне халоднай зброі) — які інкрымінуецца Адамовічу на падставе яго літаратурных дзёньнікаў.

Сухую галадоўку Адамовіч аб'явіў у знак пратэсту супраць інфармацыйнай ізаляцыі, тэндэнцыйнасьці следчага і самой меры стрыманьня. Адмовіўшыся ад дачы паказаньняў, ад адваката, ад перадачаў і ўрэшце ад ежы і вады, Адамовіч патрабуе аднаго — свабоды.

На сустрэчы з прадстаўніком прэсы Адамовіч сказаў, што адмаўляецца ад усяго, толькі не ад газэт, не ад лістоў з волі, а таксама не ад спатканьняў. За час утрыманьня ў сьледчым ізалятары жывыя кантакты з вонкавым сьветам былі абмежаваныя для яго толькі дзьвюма сустрэчамі з маці. Незалежную прэсу ён не атрымлівае, перадаць у рэдакцыю «НН» вершы, якія ён напісаў у турме, яму забаранілі. Зь іншымі вязьнямі ізалятара ў Адамовіча добрыя адносіны. На гэта, лічыць ён, паўплывалі апошнія падзеі ў Менску, калі ў вязьніцах стала шмат палітычных зьняволеных.

Сваё затрыманьне і ўзбуджэньне крымінальнай справы Адамовіч тлумачыць тым, што ў сваіх апошніх журналісцкіх матэрыялах пра нэафашысцкія арганізацыі Беларусі і Зьдзіслава Дзіско, забітага ў 1960-я гады пры таямнічых абставінах, ён закрануў уплывовых людзей КГБ.

Днямі тэрмін утрыманьня Адамовіча ў славутай «амэрыканцы» працягнуты да 14 жніўня. На думку сьледчага А.Сакольчыка, справа можа быць перададзена ў суд у канцы гэтага месяца. Але калі паэт, які ўжо сёньня мае вельмі слабы й нездаровы выгляд, ня спыніць сухую галадоўку, то рэпрэсіі супраць яго ўжо ў бліжэйшыя дні могуць абярнуцца трагедыяй.

Справа паэта Славаміра Адамовіча, які ніколі і нікому не прычыніў ніякай рэальнай шкоды, а сёньня сядзіць у ізалятары КГБ побач з маньякамі і рэцыдывістамі, на рахунку якіх дзясяткі забойстваў, — гэта яскравы прыклад перасьледу за друкаванае слова і «іншадумства», што, на вялікі жаль, апошнім часам стала прававой нормай у Рэспубліцы Беларусі.

Верш Адамовіча «Убей президента» ня можа быць разгледжаны інакш як саркастычны пратэст, справакаваны антыбеларускімі паводзінамі кіраўнічага рэжыму. Праваахоўным органам варта было б змагацца з прычынамі, а не з наступствамі гэтых правакацый, тым больш калі наступствы выяўляюцца ў форме друкаванага слова.

Рэдактар

P.S. Як паведаміў рэдакцыі сьледчы КГБ Аляксандар Сакольчык, 13 чэрвеня, у чацьвер, паэт Славамір Адамовіч пераведзены ў шпіталь КГБ на вуліцы Макаёнка, дзе цяпер знаходзіцца пад назіраньнем лекараў. Адамовіч п'е ваду. «У кожным разе, памерці яму не дадуць», — сказаў Сакольчык. Сьледчы сумняваецца, што Адамовічу будзе зьменена мера стрыманьня, хоць і не выключае магчымасьць такога рашэньня. Усё мусіць вырашыць генэральны пракурор, які разглядае справу паэта.

«Праблема Эўропы — у пошуку новай раўнавагі паміж дабрабытам, грамадзкай салідарнасьцю і асабістай свабодай. Гэтыя тры каштоўнасьці акрэсьлівалі наша паваеннае жыцьцё і ўсю канструкцыю адкрытых грамадзтваў, у якіх квітнее сто кветак і ў якіх кожны можа знайсьці сабе годнае сябе месца. Фундамэнтальную пагрозу для свабоды я бачу тады, калі ў імя канкурэнцыі будзе разбурана грамадзкая салідарнасьць і вялікія масы людзей прызнаюць, што яны пазбаўленыя свайго месца ў сьвеце, і ні ад кога ім болей няма дапамогі. Тады пачнуцца хваляваньні і аўтарытарнае кіраваньне станецца паўсюдным».

Ральф Дарэндорф, *старонкі 4 і 13.*

навіны 1-м сказам......

АКЦЫЯ. Грамадзкі Антыфашысцкі Камітэт праводзіць 22 чэрвеня ў 11.00 акцыю пад лёзунгам "Народ супраць фашызму і таталітарызму ў любой яго форме". Ускладаньне кветак на плошчы Перамогі працягнецца шэсьцем да Палаца спорту і мітынгам.

ГАНЧАР. Ноччу на 14 чэрвеня машыну дэпутата ВС і генэральнага сакратара эканамічнага суда СНГ Віктара Ганчара абстралялі міліцыянты з службы аховы прэзыдэнта. У выніку цяжка параненая супрацоўніца суда Кацярына Антонік, якая ехала ў машыне В.Ганчара.

РАЗЬМЕРКАВАНЬНЕ. Кабінэт міністраў увёў да 2000 году сыстэму абавязковага разьмеркаваньня выпускнікоў дзяржаўных мэдычных і пэдагагічных вышэйшых і сярэдніх спэцыяльных навучальных установаў. Пастанова ня тычыцца тых, хто вучыцца за плату.

ЛІТАРАТУРА. Менскія літаратары Ігар Бабкоў, Алесь Бяляцкі і Адам Глёбус мінулыя выхадныя праводзілі ў Беластоку і Гайнаўцы на сустрэчы з сваімі польскімі калегамі.

АДАМОВІЧ. Сяргей Навумчык 13 чэрвеня зьвярнуўся да прадстаўніка АБСЭ ў Варшаве з інфармацыяй пра сухую галадоўку паэта Славаміра Адамовіча ў сьледчым ізалятары КГБ. «Зусім відавочна, што няма ніякай неабходнасьці ўтрымліваць Адамовіча пад вартай», — падкрэсьлівае ў заяве Навумчык.

ВЯЗЕНЬ СУМЛЕНЬНЯ. Упершыню з камуністычных часоў за адмову служыць у войску з рэлігійных перакананьняў Фрунзэнскі раённы суд Менску засудзіў на два гады зьняволеньня сябра рэлігійнай арганізацыі «Сьведкі Яговы» 19-гадовага Андрэя Запатылку.

БЕСПРАЦОЎЕ. На 1 чэрвеня было афіцыйна зарэгістравана 175 тыс. беспрацоўных, зь якіх блізу 89 тыс. атрымліваюць грашовую дапамогу.

НАСЕЛЬНІЦТВА. На сёньняшні дзень насельніцтва Зямлі складае 5,8 млрд. чалавек. Штогод яно павялічваецца на 86 млн. і, паводле прагнозаў ААН, да 1998 г. дасягне 6 млрд.

ВАЛЮТА. Пяць банкаў краіны: «Белзьнешэканомбанк», «Белаграпрамбанк, «Белпрамбудбанк», «Прыёрбанк» і «Беларусбанк», — якія могуць скупляць у насельніцтва валюту з 13-15-працэнтавай надбаўкай, абавязаныя таксама прадаваць яе. У выпадку адмовы кліент мусіць скардзіцца ў Нацбанк.

ТРУСАЎ. Былы лідар БСДГ Алег Трусаў абвясьціў пра свой выхад з складу выканкаму цэнтральнай рады партыі, бо ня згодны з курсам цяперашняга кіраўніцтва на канфрантацыю з БНФ.

РЭКАРДСМЭН. Адзін 55-гадовы жыхар Віцебску, у якога ўжо сямёра ўнукаў, ажаніўся сёмы раз. Праўда, да Кнігі рэкордаў Гінэса яму яшчэ далёка — трэба перавысіць 27-разовую адзнаку.

НАФТА. Здабыча ўласнай нафты ў Беларусі склала сёлета 776 тыс. тонаў — 96,2 працэнта ад леташняга паказчыка. Да канца году плянуецца здабыць 1858 тыс. тонаў.

ВЫБУХ У МЭТРО. У мінулы аўторак увечары ў маскоўскім мэтро побач з станцыяй Тульская адбыўся выбух, у якім загінулі тры чалавекі і яшчэ пяцёра былі цяжка параненыя.

Сяржук Сокалаў-Воюш

Вершы салідарнасьці

* * *

Дыктатар і Муза — зусім немагчымы дуэт,
Адзінае ёсьць падабенства такому дуэту:
Калі заклікае забіць прэзыдэнта паэт,
Тады прэзыдэнт без развагі забівае паэта!

* * *

Новая казка. А казка старая:
З пысай вар'ята, з імпэтам абшарніка
Ходзіць па змрочным і спляжаным краі
Чорны падпальшчык у форме пажарніка.

Служкі навокал лісьлівыя, хцівыя
Толькі што пасмамі плех не загладжваюць,
Варта зласьлівая, варта кусьлівая
Сочыць: ці кленчаць, ці гнуцца, ці здраджваюць.

Кленчаць і гнуцца... Суцешся, зарадуйся:
Зьнішчыў народ свой — скачы над магіламі,
Хіба што здрада, ды сёньнячы здрада ўся
Гледзіць у рот табе вочкамі мілымі.

Можа быць заўтра... Але ці засьвеціцца
Золак вясновы над краем пагоставым?
Кволы агеньчык ва ўпартасьці леціцца,
Каб не пакінуць памерлых на ростанях.

Тупа сякера на сьвет пазірае,
Ломяцца вілы ў далонях стажарніка,
Косы іржэюць... І ходзіць па краі
Чорны падпальшчык у форме пажарніка...

ЛЮБІ ПРЭЗЫДЭНТА!

Калі як драпежнік пад маскай ягняткі на трон
Імкнуўся узьлезьці нядаўні калгасны патрон,
Ён хлусіў бязь меры пра блізкія шчасьце і рай...
Ну што ж ты, народзе, зьбірай–пажынай ураджай,
І ўсё ж, абылганы дашчэнту,
Любі прэзыдэнта!

Пры возе ягоных пражэктаў ты — вечны бурлак.
Дубінкай па сьпіне. Пад рэбры ці ў голаў кулак.
Бо як жа навесьці парадак, прынесьці спакой?
Хіба ж не бязрукі! А нават з уладнай рукой!
Да скону ад кулі ці прэнту
Любі прэзыдэнта!

Любі прэзыдэнта, як любіш ты ГЭТА жыцьцё!
Любі прэзыдэнта! Хай сьвет у друзы, на шмацьцё!
Любі прэзыдэнта! Сьпявай яму славу! Трубі!
Але і ня думай пра іншыя рыфмы зь «любі»!
Любоў не дае дывідэндаў.
Любі прэзыдэнта!

О, раб прывыкае і любіць ня чуцца рабом,
Званы на званіцах яму не набатнае «бом».
Цэмэнт пастамэнту. Халодны як лёд манумэнт,
А «бом» — гэта слава таму, у каго пастамэнт.
Таму не прагапай мамэнта —
Любі прэзыдэнта!

РЭАЛЬНЫ ЎПЛЫЎ

Дзень 22 чэрвеня 1941 г. засьведчыў ня толькі новы этап крывавай драмы гісторыі, але таксама зафіксаваў глыбінны тэктанічны зрух, што адбыўся ва ўзаемаадносінах рэальнай палітыкі й ідэалёгіі. Той дзень зьявіўся вынікам авантурнай палітыкі, што праводзілі дзьве дзяржавы, адна зь якіх стала агрэсарам, а другая — ахвяраю. Тым самым засьведчана — афіцыйная дзяржаўная ідэалёгія, якой цесна ў межах сваёй дзяржавы, уяўляе небясьпеку як для гэтай дзяржавы, так і для яе суседзяў. Мэсіянскія ідэі лідараў тагачасных Нямеччыны й СССР штурхалі гэтыя дзяржавы на нейкіх тактычных этапах ў абдымкі адна да адной, але непазьбежна вялі да апошняга змаганьня паміж імі. На іхнюю зьнешнюю палітыку непасрэдна ўплывала таталітарная ідэалёгія, гэтыя дзяржавы адказныя за сваю ідэалёгію, яны расплаціліся за яе. Любая дзяржава адказная за сваю ідэалёгію. Гэта характэрная рыса менавіта XX ст.

Цяпер варта перайсьці да кароткіх характарыстык рэжымаў, якія праз свае ідэалягічныя лёзунгі ўяўляюць пагрозу для грамадзтва ўласнае краіны і таксама суседзяў. Пад характарыстыку таталітарных паводле паліталягічных крытэрыяў трапляюць толькі нацысцкі рэжым і савецкі рэжым часоў Сталіна. Менавіта пры гэтых рэжымах быў усталяваны татальны кантроль сыстэмы над жыцьцём індывідуальнага чалавека, над усім грамадзтвам. Сыстэма паглынула грамадзтва.

На шляху да таталітарнай сыстэмы існуюць розныя пераходныя формы арганізацыі дзяржаўнага ладу. Аўтарытарызм якраз з тых рэжымаў, якія вызначаюцца асабліваю роляй лідара ў сыстэме сацыяльных каштоўнасьцяў. Вельмі часта падобныя рэжымы прыходзяць да ўлады легальнымі сродкамі. І хоць дзяржава абвяшчаецца такімі рэжымамі найгалоўным прынцыпам, яе роля зводзіцца ўсяго толькі да ролі сродкаў і прыладаў аўтарытарызму.

Праз абмежаваньні эканамічных і палітычных свабодаў, што зьяўляецца дамінантаю сёньняшняга жыцьця ў Беларусі, праз залежнасьць усіх галінаў улады ў Беларусі ад аднаго чалавека й ад рашэньняў, якія ён прымае, рэжым улады А.Лукашэнкі характарызуецца як аўтарытарны. Але ўжо праглядаюцца тыя спэцыфічныя рысы, якія разьлічаны на далейшае разьвіцьцё аўтарытарызму. Гэта спробы стварэньня культу асобы й прапаганда ўсходнеславянскага расізму. Глыбінныя сьветапоглядныя асновы такога рэжыму — нігілізм, што азначае адмаўленьне эўрапейскай традыцыі ў палітыцы й культуры. Далейшыя экспэрымэнты з ідэалёгіяй расізму й культу выводзяць значнасьць/небясьпеку аўтарытарызму ў Беларусі за межы Беларусі.

Такім чынам, мы можам канстатаваць уплыў таталітарных ідэалёгіяў на рэальную палітыку аўтарытарнага рэжыму ў Беларусі.

Алег Дзярновіч

Алесь Аркуш

«Издай меня, Франциск Скорина»

7 чэрвеня на Полаччыне працягваўся Другі віцебскі міжнародны фэстываль паэзіі. Імпрэзу ў музэі кнігадрукаваньня патрыярх ленінградзкай паэзіі Ільля Фаньякоў пачаў чатырохрадкоўем пра тое, што ў Расеі развaліліся ўсе літфонды і саюздрукі, таму, маўляў, цяпер надзея толькі на цябе, спадар Францішак. Верш сканчаецца радком: «издай меня, Франциск Скорина». Праўда, вэтэран расейскай літаратуры не сядзіць склаўшы рукі — на сваім хатнім кампутары стварае самвыдавецкія зборнічкі й буклецікі, а ягоная жонка малюе да іх немудрагелістыя ілюстрацыі. Гэтую сваю прадукцыю паэт возіць у дыплямаце па літаратурных вечарынах і прадае. Напэўна, такі спосаб існаваньня абраны таму, што Фаньякоў ня піша пра веліч Расеі і ейную сусьветную місію.

Ё-маё, падумалася мне, а і сапраўды расейскім пісьменьнікам сёньня значна складаней чым беларускім. У нас таксама скрозь нэндза і дурата, але любы беларускі літаратар можа ўстаць, бязь нейкіх дэструктыўных наступстваў і гвалту над сабою, пад харугву беларускага патрыятызму — чыстага, станоўчага, стваральнага. Расейскі патрыятызм асядлалі рознага кшталту шавіністы, «імпэрцы» і змагары за чысьціню расейскага народу. Толькі далучыся да гэтай хеўры — і ты «культуралягічны труп».

Былі на фэстывалі і прадстаўнікі нашых «крэсаў» — Смаленшчына. Тут ужо зусім іншыя настроі і «чаяния». «Крэсавякі» любяць нагадваць пра змаганьне зы чысьціню расейскай мовы (а самі гавораць зь відавочным уплывам усходне-беларускага дыялек-

ту), не выносяць слова «дэмакрат» і актыўна настальгуюць па былых савецкіх часах. Рыгор Барадулін паспрачаўся са смалянінам Аляксеем Мішыным (паэтам фальклёрна-частушачнага складу), што ён ведае больш смаленскіх прыпевак, і выйграў вакальнае спаборніцтва. Дзядзька Рыгор прапанаваў памерацца сіламі і ў катэгорыі «валагодзкія прыпеўкі», але Мішын на гэты раз здаўся бяз бою.

Шкада мне было Ільлю Фаньякова яшчэ і зь іншай нагоды. На літаратурных імпрэзах на Полаччыне ён усё ж здолеў прадаць некалькі сваіх зборнічкаў, але выручаныя гэткім чынам «зайцы» ня змог абмяняць у нашых абменных канторах на якую-небудзь людзкую валюту: ні на расейскія рублі, ні на даляры, ні на нямецкія маркі. Ня ведаю, што ён зрабіў са сваёй выручкай, магчыма, павёз у Санкт-Пецярбург, як памяць пра лукашэнкаўскі «рынкавы сацыялізм».

Напэўна, нам трэба дапамагчы расейскай літаратуры. І для пачатку прапаную надрукаць у «Нашай Ніве» верш Ільлі Фаньякова з буклецiка «Слава богу, любовь существует еще...» (Самиздат-95, Экз. №42):

В подъезде сумрачном
и грязном,
Где матом вся испещрена
Безадресно-однообразным
Когда-то белая стена,
Внезапно, сам себе не веря,
При свете пасмурного дня,
Едва сочившемся сквозь двери,
Я прочитал: ПРОСТИ МЕНЯ!
Все клятвы, все призывы
лживы —
Такие нынче времена,
И все-таки мы живы, живы...
Спасибо, грязная стена!

Натальля Бабіна

Вобраз акупацыі

Зь нешматлікіх аповедаў бабулі пра вайну – а праўду пра жыцьцё я магла пачуць адно ад бабулі ды ад бацькоў – мне больш за ўсё запомніўся адзін: «Раз німці далы на Заказань одного коня – коб люды догоралы, в кого шо нэзгоранэ. І німыць з тым конём прышов – поводыты. Гантон за плугом ходыв, а той – поводыв. А в нас якраз на Бужысковы лан був нызгораный, а за ім на попэрэчцы – жыто росло. Так той німыць як дуйдэ до попэрэчыны, коня пырыд ею повэрнэ, а сам на жыто ны наступае, тылько пырыскокуе. Коб жыто ны пум'яты. Я тоды подумала, помню: «Эх, людыно, мусыть і тэбэ жыття было і вдовж, і впопэрэк...»

Зь цягам часу я ўсьвядоміла, што вось гэта бабуліна фраза сталася лейтматывам майго стаўленьня да жыцьця. Таму я не хачу нікога ненавідзець.

Нядаўна маю стрыечную сястру, якая мае рэпутацыю аднаго зь лепшых берасьцейскіх нэўрапатолягаў, запрасілі да сябе на стажыроўку калегі зь Нямеччыны. Яна адмовілася. Калі я спыталася, чаму (бо запрашалі вельмі настойліва), яна, спакойна гледзячы мне ў вочы, адказала: «Бо не магу дараваць ім таго, што дзядзька Валодзя толькі праз цуд уцёк з Асьвенцыма, таго, што дзядзька Ваня нацярпеўся ў палоне, таго, што яны бамбілі поле, па якім бегла мая мама з тваім татам...» Я зразумела Валю. Больш справядлівага сэрца я, здаецца, ня бачыла.

Між тым я — ганьба мне! — ня ведаю, як трапіў у Асьвенцым дзядзька Валодзя і ў палон дзядзька Ваня — з польскага войска, ці з чырвонай арміі, ці, можа, з атраду Ўкраінскай паўстанскай арміі... Для нас — тых, хто жыў над Бугам, —акупацыя пачалася не 22 чэрвеня, а нашмат раней. Першы раз Берасьцейскую крэпасьць немцы ўзялі ў верасьні трыццаць дзявятага, зламіўшы двух- ці трохдзённую абарону польскіх жаўнераў... Пачалася раней, і што? Трывае дасюль?

Брат неяк прыкінуў, якія страты панесла наша Заказань у вайну. Некалькі чалавек загінулі ў польскім войску, некалькі – у савецкай арміі, адзін – расстраляны саветамі як дэзэртыр, сям'я савецкай дэпутаткі расстраляна немцамі, адзін чалавек, што супрацоўнічаў спачатку з НКВД, а потым зь нямецкай паліцыяй, зьехаў, але, кажуць, дасюль жыве недзе ў Беларусі... А пасьля вайны па Бугу правялі мяжу – правялі мяжу па жыцьцях. Пасьля вайны Заказань прымусова адсялілі, частка яе жыхароў расьсялілася па сьвеце, частка ж – асела побач. Гэта сёньняшняя Заказанка. «Вітёр з Кодня – то ласка Господня», – так дасюль гавораць ў Заказанцы. Кодэнь, Костомолоты, Яблочыньскій монастыр, Грубешів – гэтыя назвы пакідаюць па сабе горкава-салодкі прысмак прымарожанай каштэлі. Гэтыя месцы засталіся за мяжой – разьмежавалася душа.

Пасьля вайны да нас,– тых, хто жыў на Бугу,– ставіліся як да небясьпечных недавумкаў. Кіраваць намі прыяжджалі людзі з Расеі ці Ўсходняй Беларусі. Ніводзін заходнік ня мог стаць кіраўніком – гэта не таямніца. Апафэоз гэткай палітыкі –сёньня на першых палосах газэт.

Што да партызанаў, якія ў пошуках правіянту наяжджалі ў Заказань, то бабуля ўспамінала пра чатыры гатункі: а) украінскія, б) польскія, в) расейскія, г) «холера іх відае –якіісь бандіты». Украінскія партызаны троху што не забілі дзеда – патрабавалі грошы за прададзеную карову.

Адразу пасьля вайны, падчас масавага перамяшчэньня ўкраінцаў, сям'я майго бацькі, якому тады было гадоў з шэсьць, выехала з Кастамалотаў. Зноў у вёску свайго нараджэньня бацька трапіў толькі празь пяцьдзясят гадоў – быў ў Польшчы ў камандзіроўцы. Жанчыны ля калодзежа, калі ён назваў сябе, успомнілі яго бацьку і маці, старэйшую сястру, братоў, сталі запрашаць «на гарбату». Ад гарбаты бацька адмовіўся, папрасіў толькі вады напіцца. Калі адчуў той даўні, забыты, зь дзяцінства смак – ня вытрымаў, заплакаў. Пасьля гэтага заплакалі й жанчыны.

Ня варта гаварыць пра тое, што магло б быць, і з гэтага гледзішча тая вайна і тая акупацыя маюць страшныя наступствы. З нашай вёскі, як і з навакольных, у вайну загінула па некалькі – некалькі дзясяткаў чалавек.

Але тыя, хто не загінуў, дажываюць век у самоце. І іх дзеці, што пакінулі ў свой час вёскі, у самоце падводзяць горкія вынікі жыцьця ў горадзе. Не вяскоўцы, не гараджане – вывіхнутыя лёсы. Скаргі на мізэрную пэнсію і поўная няздольнасьць зразумець: атрымалі тое, што заслужылі ўсім жыцьцём. Але зямля разарваная на кавалкі і адданая чужынцам. Але – гурбы сьмецьця ў паўсьсечаным, паўвыгарэлым лесе. Але – водка. Але – мова. Але – па ўсёй Беларусі мы самі, тубыльцы, паводзім сябе ў адносінах да Радзімы, да зямлі, да лесу, як ГОРШЫЯ З АКУПАНТАЎ. Вось вынік. Чаго?

Нямецкая ўлада ў час вайны паставіла над Заказаньню, Кастамалотамі і другімі навакольнымі вёскамі свайго кіраўніка – нейкага, як называла яго бабуля, «фолькдойча», немца-»белабілетніка», які пакутаваў, здаецца, на экзэму і таму ня быў на фронце. Час ад часу ён зьяўляўся ў вёсцы, «даводзіў» да солтыса, колькі вепрукоў ды збожжа загадана здаць. Запомнілася бабулі, што вельмі ўпікаў ён мужчын за неахайнасьць і самаруч галіў іх (такі ў чалавека быў «пункцік» – ахайнасьць). Затым паголеныя гаспадары сядзелі разам з «панам уладай» на бярвеньні, складзеным ля солтысавай хаты, і размаўлялі (немец трохі ведаў польскую). «І цёй фолькдойча всё казав,– тут бабуля звычайна шматзначна павышае голас, – шо Гітлер капут, алэ ж і Сталін капут. Так воно і вышло».

Але, здаецца, памыліўся фольксдойчэ. І Сталін жыве, і Гітлер, выходзіць на тое, жыве.

Але жыве і Заказань. І ласка Гасподня, вецер з Кодня, параненйшаму гайдае верхавіны хвояў і ляціць далей, на ўсход, да Менску – дзе беларусы думаюць аб акупацыі і чалавечай годнасьці, дзе на Валадарскага сядзяць сямёра ўкраінцаў, якія думаюць, што на іх усе забыліся, у той час як тысячы людзей дзеля іх выходзяць на вуліцу з пратэстам і дзясяткі трапляюць у турму... Дзе ў кнігарні можна купіць кнігу Карласа Шэрмана – і гэта як дождж пасьля невыноснай сьпёкі... І трэпле тут вецер мае валасы – валасы беларускай нацыяналісткі.

Я ведаю, што зраблю 22 чэрвеня: калі, Бог дасьць, вернемся з братам зь мітынгу, вып'ем па чарцы за Нашу Перамогу.

"Наша Ніва"
незалежны тыднёвік

НАША НІВА

заснаваны ў 1906,
адноўлены ў 1991

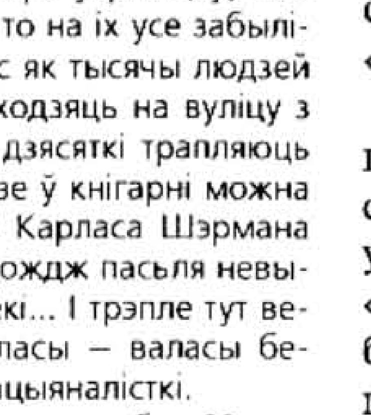
заснавальнік і выдавец	Павал Жук
рэдактар	Сяргей Дубавец
адказны сакратар	Алег Дзярновіч
мастацкі рэдактар	Сяргей Харэўскі
навіны	Уладзімер Бараніч
рэдактар дадатку "Інфарматар"	Андрэй Лапцёнак
макет	Віктар Корзун
мантаж	Іна Жызьнеўская
набор	Таццяна Чуйвід
стыліст	Антон Кузьміч
карэктура	Сяргей Сматрычэнка
пры ўдзеле	Сяргея Шупы
прадстаўнік рэдакцыі ў Гомелі (тэл. 56-94-36)	Зьміцер Бартосік

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ
220123 Менск, а/с 71
Падпісны індэкс 63125
Тэл./факс 236-76-75

Віктар Івашкевіч:

«У нашай камэры я быў найстарэйшы»

У пазамінулую нядзелю зь Менскага гарадзкога прыёмніка-разьмеркавальніка пасьля дзесяцідзённага затрыманьня выпушчаны выканаўчы дырэктар грамадзкага навукова-аналітычнага цэнтру «Беларуская пэрспэктыва» Віктар Івашкевіч.

— Я сядзеў у камэры з палітычнымі, іх было тры групоўкі: БНФ, дэмакраты й камуністы. Камуністы палілі «Астру», а БНФ — «LM». Камуністы былі сталага веку, БНФаўцы — маладыя хлопцы, а дэмакратаў нават не згадаю. У нашай камэры я быў найстарэйшы. Цалкам выпадковых людзей ня бачыў. Адныя былі больш актыўныя маніфэстанты, іншыя — менш. У асноўным — усе чытачы газэты «Свабода».

— Як цябе ўзялі, ты быў ўдзельнікам маніфэстацыі?

— Я йшоў з навуковай канфэрэнцыі па праблемах нацыянальнай будовы... Ішоў, убачыў — бойня. Натуральна, як нацыяналіст, падбег, крыкнуў «Жыве Беларусь!», «Далоў Луку!» і гэтак далей. Выплеснуў свой запал і пайшоў спакойна далей. Дагналі, затрымалі. Дарэчы, большасьць была затрыманая людзьмі ў цывільным. У міліцыі цяпер такая тактыка: яны адсочваюць найбольш актыўных, на іх думку, удзельнікаў, «вядуць», а пасьля бяруць.

— Калісьці Вацлаў Гавэл сказаў, што ў краіне ня будзе дэмакратыі, пакуль дэмакраты не пасядзяць за кратамі.

— Згода. Па-першае, не такі страшны чорт, як яго малююць. Можа быць, для чалавека, які жыў у хатніх умовах, спаньнё на дошках — гэта вялікая пакута. Але таму, хто хадзіў у вандроўку, гэтыя ўмовы не пададуцца страшнымі. Я ня буду пераконваць у тым, што гэта ня страшна, але гэта здымае страхавы бар'ер. Па-другое, падчас «сядзеньня» вядуцца вельмі зьмястоўныя палітычныя дыскусіі, абмеркаваньні, распрацоўваюцца пляны далейшых акцыяў, што таксама карысна. Нагул, калі ў камэры мы размаўлялі з хлопцамі, у нас зьявілася думка, што для разьвіцьця дэмакратычнага руху ў Беларусі трэба, каб усе кіраўнікі нашых партыяў патрапілі на дзесяць сутак у адну камэру. Я думаю, што да выхаду на свабоду пытаньне кансалідацыі было б вырашанае.

— Чаго табе найбольш не ставала ў камэры?

— Болей за ўсё волі — гэта ж ня камэра катаваньняў. Нездарма так і напісана ў пастанове суда — «пазбаўленьне волі».

Алена Лукашэвіч,
Эдвард Тарлецкі

«Мы за цаной не пастаім»...

САКРЭТНЫЯ ДАКУМЭНТЫ ЧАСОЎ МІНУЛАЙ ВАЙНЫ

Кожная гістарычная падзея з часам абрастае мітамі. Найчасьцей — ва ўгоду палітычным амбіцыям урадаў і кіраўнічых партыяў. У савецкі час гэтых мітаў створана зашмат. У тым ліку і пра вайну, якая мінула больш за пяцьдзясят гадоў таму назад.

Але й тут, як і ў кожным міце, праўда зьмешваецца з хлусьнёю, выкрыць якую не заўсёды проста. Тым больш, што за гады многія міты ўвайшлі ў народную сьвядомасьць і здаюцца ледзьве не канчатковай ісьцінай.

Адно з такіх переканаўняў — легенда пра неверагоднае адзінства савецкага народу перад вайною, што і стала гарантам перамогі. Зірнем на факты таго часу: гвалтоўная і жорсткая калектывізацыя, што прывяла да разбурэньня вёскі і фізычнага зьнішчэньня сотняў тысяч сялянаў, да высылкі іх у аддаленыя раёны Сібіру і Поўначы, пасьля чаго пачаўся страшны голад, які забраў мільёны жыцьцяў; ня кажучы ўжо пра ліквідацыю нэпу, якая закранула немалую частку насельніцтва краіны; затым — рэпрэсіі сярэдзіны і канца трыццатых гадоў, якія ахапілі ня столькі партыйную й савецкую вярхушку, колькі ўсе слаі грамадзтва...

Вялікая вайна з волі й жаданьня сталінскага кіраўніцтва ад першага свайго дня была сьцягнутая сеткаю ілжы. 22 чэрвеня 1941 году чарговы раз схлусіў Молатаў — пра тое, што гітлераўская Нямеччына напала на нас вераломна і раптоўна. Ёсьць розныя тлумачэньні таго, чаму Сталін вырашыў кінуць пад бомбы мірныя гарады, зьнішчыць рукамі фашыстаў значную частку Чырвонай арміі, а не прыняў неабходныя захады для адпору захопнікам. Думаецца, што канчатковага адказу дагэтуль не існуе.

З 22 чэрвеня 1941 году вайна пакацілася па беларускай зямлі, цягнучы за сабой густы пас крыві, гора, сьлёз. Магчыма, ён быў бы крыху меншы, калі б не падмацоўваўся ўвесь час самай разнастайнай хлусьнёй. Шмат яе было нават ў чыста вайсковых справах, асабліва ў першыя месяцы і гады, калі пісаліся ілжывыя рапарты, данясеньні й зводкі, калі жаданае выдавалася за рэальнае, калі дзеля ўзнагароды альбо прыязнасьці начальства гналі пад кулямёты салдат, засьцілаючы іхнімі трупамі схілы часам непатрэбных «высотак». Але казаць пра гэта было непрынята і нават небясьпечна як у часе вайны, так і пасьля яе.

І той калгасны прыгонны мужык, і той юнак-інтэлігент, які згубіў бацькоў у 37-м, сталі самаахвярна ваяваць і пакорліва паміраць па палях баёў — не за Сталіна, безумоўна, і не за савецкую ўладу, якой ад роду было ўсяго дваццаць чатыры гады, а за Айчыну, за сябе, за сваіх блізкіх, урэшце, а таму й выйгралі вайну, нягледзячы часам на бяздарнасьць камандаваньня, якая прывяла да шматмільённых ахвяраў, і перамаглі насуперак, а ня дзякуючы бесчалавечнай сыстэме прымусу й тэрору.

«Мы за цаной не пастаім!» — гэта ня толькі словы зь песьні Б.Акуджавы, гэта мэтад вядзеньня вайны. І яшчэ хадзіў крылаты выраз: «Пераможцаў ня судзяць». І сапраўды, за дарэмныя, неапраўданыя ахвяры ў нас не асудзілі нікога — народу шмат, чаго там разьменьвацца на дробязі, сотняў тысяч больш, сотняў тысяч менш... А колькі да ахвяраў вайны трэба дадаць ахвяраў вайсковых трыбуналаў, асобых аддзелаў, бязьлітасных і бесчалавечных загадаў Вярхоўнага накшталт загаду №227 аб увядзеньні штрафных падразьдзяленьняў і заградатрадаў! Колькі расстралялі ў сьпіну гэтыя атрады? Гэта нікому невядома.

Праўда ніколі ня ўпісвалася ў ідэалёгію таго часу. Толькі нядаўна мы даведаліся, якую цану заплацілі за перамогу. Некалькі дзясяткаў жыцьцяў прыйшлося аддаць за жыцьцё аднаго ворага.

Шмат «белых плямаў» і на мапе партызанскага руху. Яго сутнасьць нашмат больш складаная і заблытаная, чым мы ўяўляем гэта сёньня. Думаю, што для Сталіна самым важным ў гэтым руху былі ня толькі страты, якія наносілі немцам партызаны, а тое, што на акупаванай тэрыторыі існавала савецкая ўлада зь яе карнымі органамі.

Без усялякага сумневу, партызаны мужна змагаліся з захопнікамі і наносілі ім адчувальныя страты, але яны ж і тэрарызавалі насельніцтва акупаваных абласьцей, караючы здраднікаў, тых жа старастаў вёсак, якія часта йшлі на гэтую пасаду на просьбы сваіх жа суседзяў. У кожным партызанскім атрадзе былі свае «асобыя аддзелы», у якіх камандавалі мясцовыя альбо прысланыя зь «вялікай зямлі» чэкісты, якія дзейнічалі таксама, як дзейнічалі яны ў 37-м годзе, не разьбіраючы бязьвінных і вінаватых...

Аб тым, што прынесла Перамога самім пераможцам, казаць наагул не даводзіцца. Харчовыя падарункі ад пераможаных калісьці супраціўнікаў — гэта праўда, крыўдная і жорсткая. Магчыма, у недалёкай будучыні мы ўсё ж дойдзем і да поўнай праўды пра мінулую вайну. І гэта будзе нашай сапраўднай Перамогай, а ня толькі сьвятам «са слязамі на вачах».

Ігар Кузьняцоў,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Дырэктыва наркома абароны СССР

Ваенным саветам ЛВА, ПрыбВА, ЗахАВА, КАВА, АдВА
Копія: Народнаму камісару ВМФ

1. На працягу 22-23.6.41 г. магчымы раптоўны напад немцаў на франтах ЛВА, ПрыбВА, ЗахАВА, КАВА, АдВА. Напад можа пачацца з правакацыйных дзеяньняў.

2. Задача нашых войскаў — не паддавацца ні на якія правакацыйныя дзяньні, якія могуць выклікаць буйныя ўскладненьні. Аднaчасова войскам Ленінградзкай, Прыбалтыйскай, Заходняй, Кіеўскай і Адэскай ваенных акругаў быць у поўнай баявой гатоўнасьці, сустрэць магчымы раптоўны ўдар немцаў і іх саюзьнікаў.

3. Загадваю:

а) на працягу ночы на 22.6.41 г. таемна заняць агнявыя пункты ўмацаваных раёнаў на дзяржаўнай мяжы;

б) на золку 22.6.41 г. разьмеркаваць па палявых аэрадромах усю авіяцыю, у тым ліку і вайсковую, старанна яе замаскаваць;

в) усе часткі прывесьці ў баявую гатоўнасьць. Войскі трымаць разрозьнена і замаскавана;

г) супрацьпаветраную абарону прывесьці ў баявую гатоўнасьць без дадатковага пад'ёму прыпіснога складу. Падрыхтаваць усе мерапрыемствы для зацямненьня гарадоў і аб'ектаў;

д) ніякіх іншых мерапрыемстваў без асаблівага распараджэньня не праводзіць.

Цімашэнка. Жукаў

21.6.41 г.

Заўв. — перадача дырэктывы ў акругі была завершана ў 00.30 хвілін 22.6.41 г. — І.К.

Аб становішчы на фронце Берасьце — Кобрынскага кірунку

Запіска сакратара Берасьцейскага абкаму КП(б) Беларусі М.Н.Тупіцына ў ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б

Зусім сакрэтна
Асобая папка

25 чэрвеня 1941 г.

Берасьцейскі абкам КП(б)Б лічыць неабходным інфармаваць Вас пра сытуацыю на фронце Берасьце-Кобрынскага кірунку.

Абкам КП(б)Б лічыць, што кіраўніцтва 4 Арміі аказалася непадрыхтаваным арганізаваць і кіраваць ваеннымі дзеяньнямі. Гэта пацьвярджаецца цэлым шэрагам фактаў, у прыватнасьці:

Уварваньне нямецкіх войскаў на нашу тэрыторыю адбылося так лёгка таму, што ніводная частка і злучэньне не былі гатовыя прыняць бой, таму вымушаныя былі альбо ў бязладзьдзі адступаць альбо загінуць. У такім становішчы апынуліся 6 і 42 стр. дывізіі ў Берасьці і 49 с.д. у Высокаўскім раёне.

У Берасьцейскай крэпасьці на самай мяжы трымалі дзьве стр. дывізіі, якім нават у мірных умовах патрабавалася шмат часу для таго, каб выйсьці з гэтай крэпасьці і разгарнуцца для ваенных апэрацый. Акрамя таго, нягледзячы на сыгнал ваеннай небясьпекі, камандавы склад жыў у горадзе на кватэрах. Натуральна, пры першых стрэлах сярод чырвонаармейцаў узьнікла паніка, а магутны шквал агню нямецкай артылерыі хутка зьнішчыў абедзьве дывізіі. З аповедаў чырвонаармейцаў, якім удалося ўратавацца, заслугоўвае ўвагі і такі факт, што ня ўсе часткі і злучэньні мелі патроны, не было патронаў у байцоў...

У выніку такога становішча зь першых жа дзён ваенных дзеяньняў у частках 4 Арміі пачалася паніка. Можна было назіраць такую карціну, калі тысячы камандзіраў (пачынаючы ад маёраў і палкоўнікаў і сканчаючы малодшымі камандзірамі) і байцоў кінуліся на ўцёкі...

Абкам і Гаркам КП(б)Б разам з абл. управамі НКВД і НКГБ імкнуліся першым часам навесьці парадак у горадзе, але эфэктыўна нічога зрабіць не змаглі, бо чырвонаармейскія часткі ў паніцы адступалі. Таму, ня ведаючы абстаноўкі, ня маючы сувязі з ваенным камандаваньнем, не разьлічваючы на баяздольнасьць вайсковых частак, мы вымушаныя былі пакінуць г. Берасьце.

Абкам КП(б)Б лічыць, што неабходна прыняць самыя тэрміновыя і рашучыя меры дзеля навядзеньня парадку ў 4 Арміі і ўмацаваць кіраўніцтва 4 Арміі.

Сакратар Берасьцейскага абкаму КП(б)Б Тупіцын

Заўв. — 4-я армія была сфармаваная ў жніўні 1939 году ў Беларускай Асобай ваеннай акрузе на базе Бабруйскай армейскай групы. З пачатку вайны армія ў складзе Заходняга фронту вяла абарончыя баі на Берасьцейскім кірунку. 9 ліпеня 1941 г. камандарм А.Карабкоў быў арыштаваны і 22 ліпеня 1941 г. прысуджаны да расстрэлу. У 1957 г. А.Карабкоў пасьмяротна рэабілітаваны. — І.К.

Баявое данясеньне штабу 4-й Арміі Заходняга фронту №06 23 чэрвеня 1941 г. 9.00

З 6.00 23.6.41 г. часткі арміі перайшлі ў контратаку: 14 мк у кірунку Відомля і 28 ск — на Берасьце.

У выніку пачатага супраціўнікам сустрэчнага бою сіламі ня менш за 2 танкавыя дывізіі ў кірунку Пружаны і сіламі да трох пд з танкамі на Кобрын контрнаступ арміі посьпеху ня меў...

Пасьпеху супраціўніка асабліва садзейнічала няспынная падтрымка авіяцыі пры поўнай адсутнасьці дзеяньня авіяцыі з нашага боку...

Слабакіраваныя часткі, напалоханыя няспыннымі атакамі зь нізкіх вышыняў і нізкага палёту ВВС супраціўніка, адыходзяць без наймалых прычынаў...

Прашу! Настойліва прашу:

а) актывізаваць нашу авіяцыю на барацьбу з авіяцыяй супраціўніка, затрымаць авіяцыяй прасоўваньне танкаў на Пружаны і Картуз-Бяроза кірунку;

б) артсклад у Бона Гура супраціўнікам узарваны, баезапасаў у частках засталося мала, а транспарту для падвозу зь Пінску недастаткова.

Камандзір войскаў 4-й арміі генэрал-маёр Карабкоў
Член ваеннага савету дывізійны камісар Шлыкаў
Начальнік штабу палкоўнік Сандалаў

Даклад камандзіра 7-й танкавай дывізіі 6-га мэханізаванага корпусу аб стане і дзеяньнях 7 ТД

На 22 чэрвеня 1941 г. дывізія была ўкамплектаваная асабовым складам: шарагоўцамі на 98 працэнтаў, малодшым начскладам на 60 працэнтаў і камандавым складам на 80 працэнтаў.

Матэрыяльнай часткай: КВ — 51, Т-34 — 150, БТ-5 — 27, Т-26 — 42 адзінкі...

29 чэрвеня ў 11 гадзін з рэшткамі матчасткі (3 машыны Т-34) і атрадам пяхоты і коньніцы адыйшоў у лясы на ўсход ад Слоніма, дзе веў бой 29 і 30 чэрвеня...

Матэрыяльная частка ўся пакінутая на тэрыторыі, занятай супраціўнікам ад Беластоку да Слоніма. Пакінутая матчастка прыводзілася ў нягоднасьць. Матэрыяльная частка пакінутая з прычыны адсутнасьці ГЗМ і рэмфонду...

Генэрал-маёр танкавых войскаў Барзілаў

Становішча на Пінскім кірунку

Паведамленьне сакратара Лунінецкага райкаму партыі Пінскай вобласьці В.І.Анісімава

Не пазьней 30 чэрвеня 1941 г.

Лунінец. Берасьце-Літоўскай чыгункі.

Ля апарату сакратар райкаму партыі, член ураду БССР Анісімаў.

Дакладваю некаторыя зьвесткі пра становішча ў нас для дакладу ўраду Саюза аб стане справаў на Пінскім кірунку.

Цяпер ад Драгічына да Лунінца і далей да Жыткавічаў супраціўленьне супраціўніку аказваюць асобныя часткі, а ня нейкая арганізаваная армія. Штаб 4-й арміі пасьля бамбардоўкі яго ў Кобрыне дагэтуль не сабраны, і асобныя часткі штабу шукаюць адна адну. Месца знаходжаньня камандарма генэрал-маера Карабкова дагэтуль невядомае, ніхто не кіруе расстаноўкаю сілаў, у выніку чаго на адрэзку чыгункі Баранавічы-Лунінец нашых войскаў няма. Лунінец з поўначы не прыкрыты, і цяпер немцы, якія праходзяць па шашы ад Баранавічаў на Слуцак, могуць бесьперашкодна прыйсьці ў Лунінец, што можа стварыць мяшок для ўсяго пінскага кірунку. У самім Лунінцы гарнізону амаль няма. Праведзеная ў нашым раёне мабілізацыя людзей і коней эфэкту не дала. Людзі бадзяюцца бяз мэты, няма зброі і снарадаў.

У горадзе поўна камандзіраў і чырвонаармейцаў зь Берасьця, Кобрына, якія ня ведаюць, што ім рабіць і няспынна рухаюцца на машынах на Ўсход без усякай каманды, бо ніякага старэйшага вайсковага камандзіра, які мог бы камбінаваць дзеяньні войскаў, няма.

У Пінску самі ў паніцы падарвалі артсклады і нафтабазы і аб'явілі, што іх бомбамі (напэўна, падарвалі), а начальнік гарнізону і абкам партыі зьбеглі да нас у Лунінец, а потым, разабраўшыся, што гэта была проста паніка, вярнуліся ў Пінск, але баезапасы і паліва прапалі, — і дыскрэдытавалі сябе ў вачах насельніцтва.

Шлюць самалёты ў разабраным выглядзе, а сабраць іх няма дзе. Іх будзем вяртаць назад.

Гэтыя факты падрываюць давер насельніцтва. Нам паказваюць нейкую невытлумачальную расхлябанасьць. Усе патрабуюць тэрміновых захадаў, прызначэньня камандзіра, стварэньня штабу, значнага ўмацненьня ўзброеных сілаў, узмацненьня зьнішчальнай авіяцыі, бо цяпер бамбардоўшчыкі немцаў пачуваюцца беспакарана.

Зьвяртаюся да Вас, таму што і я, і Пінскі абкам партыі з ЦК КПБ...»

Заўв. — далей тэкст абрываецца. Па сэнсу: «сувязі ня мае». — І.К.

Працяг на стар. 14

Каму належыць заўтрашні дзень?

Візытная картка, вітрына любой краіны сёньня, як ні круці, — гэта тэлебачаньне. У Італіі жахаюць сваёй безгустоўнасьцю дыктаркі з адбеленымі валасамі і кармазынавымі вуснамі, прычым яны ўгрызаюцца ў тэлегледачоў як з экранаў дзяржаўных каналаў, так і з тых, якімі яшчэ ўчора валодала ўсемагутная фінансавая імпэрыя Сыльвія Бэрлюсконі. Ніякія тэлебачаньні не дапамаглі Сыльвію вярнуць сабе прэм'ерскі фатэль у палацы Кіджы. Левы блёк на чале з Рамана Продзі хоць і атрымаў на дзьвесьце тысяч галасоў менш за Полюс Свабодаў, у які ўваходзілі «Наперад, Італія», Нацыянальны Альянс і хрысьціянская дэмакраты вядомага філёзафа Рока Бутыльёнэ, але, дзякуючы фокусам мажарытарнага заканадаўства, стаў пераможцам. Рамана Продзі — сябар Умбэрта Эка. Італьянцы аддалі перавагу аматару роварных прагулянак па аднастайных сцяжынах італьянскага Палесься — Палезіны, — з выгляду падобнаму на добрага вясковага падрэ.

Як стала вядома летась, у 1946 годзе амэрыканская спэцслужбы рыхтавалі фальсыфікацыі выніку выбараў на выпадак, калі б камуністы і іх хаўрусьнікі сабралі большасьць галасоў. Яшчэ раней высьветлілася, што італьянскія спэцслужбы час ад часу ладзілі акуратныя выбухі, без ахвяраў, але паказальныя, тым самым напаляючы атмасфэру і пазбаўляючы камуністаў шанцаў на перамогу. Першы лідар італьянскіх камуністаў Антонія Грамшы памёр у фашысцкай вязьніцы, куды яго засадзіў Мусаліні. Грамшы напісаў ужо ў камэры цудоўныя філязофскія сшыткі, у прыватнасьці, непараўнальныя камэнтары да «Боскай камэдыі». Другі, Пальміра Тальяці, пакінуў пасьля сябе горад-мільянэр, праўда, не на Апэнінах, а на Волзе; Бэрлінгуэр пасварыўся з Брэжневым. Акіле Акетаператварыў кампартыю ў дэмакратычную партыю лявіцы, але выбары прайграў, бо быў занадта фарсісты: на тэледэбатах з Бэрлюсконі апрануў блішчасты блакітны гарнітур. Як паказалі наступныя апытаньні, гэта не спадабалася аўдыторыі. Пяты, хітраваты і вусаты д'Алема, нарэшце, перамог шалапутнага Бэрлюсконі.

Нельга сказаць, што Італія карыстаецца вялікім аўтарытэтам у сьвеце. Краінай сорак гадоў кіравалі «свае людзі». Цяпер Андрэоці судзяць, Краксі хаваецца ў Тунісе, іншыя, хто пасьпеў у час пакаяцца, паехалі пасламі ў Люксэмбургі. Італія — краіна круцялёў першага гатунку. Іншы раз выказваюць думку, што пэўныя краіны Ўсходняй Эўропы, ня маючы ні сыравінных рэсурсаў, ні дэмакратычных, уласьніцкіх традыцыяў, ні магчымасьці арганізаваць эканамічную кааперацыю з разьвітымі краінамі з прычыны геаграфічнай аддаленасьці, здольныя дасягнуць посьпеху ў рэформах толькі праз стварэньне крымінальнай эканомікі, гаспадаркі ўседазволенасьці і гуляльных дамоў. Вось жа ў Італіі, дзе экамоніка досыць спэцыфічная, у выніку штогод то канатная дарога ўпадзе, то практыцы плаціна шлакасховішча і за хвіліну дрыгва зьнішчыць цэлую вёску, то мафія, помсьцячы, падкладзе бомбу ў галерэю Уфіцы. Гэта ня выйсьце — спадзяваца на мафію.

Мафіёзную дзяржаву ў Італіі падарвалі і зьнішчылі чатыры сілы: судзьдзі, Ліга Поўначы, былыя камуністы і прафэсура. Амбітны Антонія дэ П'етра цяпер узначаліў міністэрства грамадзкіх работаў і ўжо ўмяшаўся ў барацьбу за тое, каму кантраляваць сродкі на сьвяткаваньне «Юбілею» другога тысячагодзьдзя Сьвятога прастолу. Ліга Поўначы цягне патроху сваю сэпаратысцкую справу: ужо стварылі ценявы ўрад Рэспублікі Паданії, стварылі свой, нелегальны, парлямэнт у Мантуі, абвалі з парлямэнцкай трыбуны ўсіх сьцылійцаў мафіёзамі і ўздымаюць народ пад Вэнэцыяй на антыпадатковыя бунты. Ня будзем, маўляў, плаціць на ўсякія там вашы юбілеі, усё адно ў вашым галадранскім Рыме усё, нават ваш палац Мадама, рэзыдэнцыя Сэнату на пляцы Навона, будзе стаяць аблуплены і абшарпаны, як цяпер, бо вы ўсё парасквадаеце. Ня думаю, аднак, каб Paes Lumbard, багатая поўнач Італіі, аддзялілася ад рэшты краіны, бо бракуе пакуль што асобнай, паўночнай саматоеснасьці. Былы правадыр французскіх студэнцкіх бунтаў 1968 году Даніэль Кон-Бэндыт зьвярнуўся да Рамана Продзі з заклікам: маўляў, пасьля таго, як французскія сацыялісты і нямецкія сацыял-дэмакраты выйшлі рэвізіяністамі, усе надзеі змагароў за больш справядлівы лад жыцьця ўскладзеныя на Італію. Марныя, мабыць, надзеі. Першы замежны візыт Рамана Продзі зрабіў у Нямеччыну.

На сьвяце італьянскіх парашутыстаў у Балёны вайскоўцы новага прэм'ера асьвісталі; «далоў камуняка!» — крыкнулі прэзыдэнту Скальфара, вядомаму сваімі левымі сымпатыямі. Між тым прэзыдэнт рыхтуе амністыю для былых удзельнікаў «Чырвоных брыгадаў», тэрарыстаў, што ў 70-х гадах вялі крывавую вайну супраць грамадзкага парадку і супраць нэафашыстаў.

У большасьці людзей Італія асацыюецца з чым заўгодна, толькі не з фашызмам, хоць менавіта ўтрапёны італьянскі паэт Габрыэле д'Анунцыа павёў жменьку былых бэрсальераў на штурм югаслаўскай Рыекі, якую італьянцы называлі Ф'юмэ. Нарцысічны д'Анунцыа ўзьняў ня толькі трыкалёр над Ф'юмэ, алё й энтузіязм нашчадкаў Юлія Цэзара, што надта рэдка калі перамагалі. Fasci di combattimento Бэніта Мусаліні далі страшэнны прыклад немцам, і споўнішся прароцтвы вершы Умбэрта Сабы пра «сум казы з сэміцкай пысай». Мусаліні і ягоную каханку забілі раней, чым амэрыканцы, вызваліўшы Ваймар, сабралі самых высакародных гараджанаў і прымусова павялі іх паглядзець на Бухенвальд, на засьні з чалавечай скуры і прэспап'е-чарапы. Але, нягледзячы на ганебную сьмерць бацькі фашызму, на жудасьць досьведу, і цяпер яшчэ многія спавядаюць культ сілы, памножаны на інфармацыйныя магчымасьці XX ст. і апошнія рэцэпты псыхалёгіі, многія вераць у генэтычную непатўорнасьць сваіх народаў.

Тэлебачаньне. Кадры хронікі. Дужыя, загарэлыя, каротка падстрыжаныя падпераза́ныя стужкамі патронаў. Псыхіятар Караджыч. Жанчына дорыць яму кветкі, цалуе руку, шчыра плача, дзякуе. Зямны паклон. Бялград. Дзяўчынка ўзьнёсла сьпявае патрыятычную песьню. Ці гэта новы «Начны парт'е» Ліліяны Кавані, ці Боб Фос? Памятаеце пранікнёна-бялявага хлопчыка-арыйца: «Заўтра належыць, заўтра належыць, заўтра належыць мне!»

Ня ведаю, як рэклямуюць сябе іншыя кандыдаты ў Расеі, бачу толькі два ролікі: Шакума і Лебедзя. Бываюць такія людзі, што, калі стаіш у аўтобусе побач зь імі, дык інстынктыўна пачынаеш трымацца за кішэню, каб, выпадкам, партманэ ня сьвіснулі. Што пэрсанажы, што прэтэндэнты выклікаюць у мяне менавіта такія пачуцьці. Прэзыдэнт Ельцын энэргічна ходзіць, час ад часу размаўляе і разумее тое, што яму кажуць, але не заўсёды патрапляе рабіць нейкія два дзеяньні адразу.

Вельмі сумленна калісьці зрабіў генэрал Пінаչэт, заявіўшы, што наступныя выбары адбудуцца тады, калі ў краіне створыцца нармальная эканоміка і нармальная, адказная кляса ўласьнікаў. Бяз рынкавай эканомікі любая дэмакратыя робіцца прафанацыяй, бясплатным відовішчам, што паўтараецца кожныя пяць гадоў, трыюмфам аптымізму тэлевядучых у стракатых гальштуках. Заўтрашні дзень належыць тым, хто плоціць тэлевядучым.

Андрэй Дынько

Не такую мы сьнілі Эўропу

Гутарка з нямецкім палітолягам Ральфам Дарэндорфам у польскай «Gazecie Wyborczej»

Gazeta Wyborcza: Яшчэ некалькі гадоў таму мы досыць добра ведалі, куды нам трэба ісьці. Мы выбралі шлях у Эўропу, да свабоды і дабрабыту. І раптам Вы — вялікі гуру лібэральнай дэмакратыі — кажаце нам, што заклапочаны тым, як тую свабоду і дэмакратыю Эўропы захаваць. Пасьля Вашых апошніх дакладаў пачынаеш задумвацца — куды ж на самой справе мы рухаемся: у Эўропу ці, можа, у Сынгапур... Што, на Вашу думку, робіцца з той вялікай Эўропай, якую мы бачылі ў сваіх снах?

Ральф Дарэндорф: А хто можа сказаць, што ён сапраўды ведае, пра што вы сьнілі? Мы сьнілі і вы сьнілі. Калі вы пагледзіце нашы эўрапейскія сны, то пераканаецеся, што па сутнасьці гэта нэгатыўныя сны. Вы сьнілі сьвет без цэнзуры, чэргаў, без палітычнай паліцыі і калючага дроту на вашых межах; але вы ня сьнілі нэндзу, беспрацоўе, раскол грамадзтва на багатых і бедных. Вы сьнілі ідэальны сьвет, які ў сапраўднасьці ніколі не існаваў. Мы таксама сьнілі такі ідэальны сьвет. З той толькі розьніцай, што мы верылі, што некалі яго збудуем, а вы — замкнутыя за жалезнай заслонай — верылі, што ён ужо існуе.

G.W.: Аднак тыя з нас, хто езьдзіў на Захад, на ўласныя вочы бачылі, што гэта найлепшы з рэальных сьветаў. А цяпер Вы нам кажаце, што гэты сьвет сканчаецца...

Р.Д.: Я кажу, што за апошнія пяць ці шэсьць гадоў здарыліся такія рэчы, якія нас пераканалі, што яшчэ не канец гісторыі і што нічога на гэтым сьвеце ня дадзенае назаўсёды. Мы пастаўленыя перад вялікімі, нечаканымі праблемамі і ня ведаем, як даць рады. Яны ўразілі нас гэтаксама як вас і амэрыканцаў.

Скажу шчыра: перад намі, эўрапейцамі, стаяць вялікія, новыя праблемы — эканамічныя, грамадзкія і палітычныя — якія вымагаюць сур'ёзнай рэвізіі нашых уяўленьняў. Напрыклад, уяўленьня пра тое, што значыць дабрабыт.

Калі я кажу пра дабрабыт, я маю на ўвазе пераважна меркаваньне даходаў альбо грошай, якія паступаюць з падаткаў і дзякуючы якім больш заможныя дапамагаюць найбяднейшым. Сталася нешта такое, што можна было прадбачыць, але да чаго мы не былі падрыхтаваныя. Праз гады дапамога слабым, хворым, старым, беспрацоўным рабілася ўсё даражэйшаю, пакуль нарэшце не пераўзышла нашы магчымасьці. Нас ужо не стае на выкананьне ранейшых абяцаньняў. Людзі жывуць занадта доўга, занадта рана перастаюць працаваць, занадта шмат стала беспрацоўных і занадта вялікія мінімальныя чаканьні, якія датычаць нашага ўзроўню жыцьця, каб тыя, хто працуе, маглі на гэта зарабіць, плоцячы хоць бы і найвышэйшыя падаткі.

G.W.: Жывіце даўжэй, чакайце большага, працуйце карацей, але пры гэтым будзьце ўсё больш прадукцыйнымі...

Р.Д.: Узрост прадукцыйнасьці азначае толькі тое, што значна менш людзей выпрабляюць больш рэчаў. Гэта не вырашае праблемаў, пра якія мы гаворым. Наадварот. Бо калі менш людзей выпрабляюць больш, то больш людзей не выпрабляюць нічога. А затым з заробку тых, хто выпрабляе, трэба вылічыць на большую групу «непрадукцыйных». Такім чынам, дбаючы пра большую прадукцыйнасьць, мы разбураем эўрапейскія супольнасьці.

G.W.: Бо ствараем новае беспрацоўе?

Р.Д.: Бо, кажучы груба, памнажаем папуляцыю непатрэбных людзей. Зь вялікага крызысу 30-х гадоў Эўропа магла выйсьці толькі дзякуючы таму, што шмат людзей атрымалі працу. Цяпер гэта ўжо нічога не вырашае. Мы выйшлі з крызысу, даючы працу вельмі нямногім людзям. Крызыс скончыўся, а беспрацоўе ня спала.

Але ня толькі гэта зьнішчае эўрапейскія супольнасьці. Узрост прадукцыйнасьці прывёў да таго, што розьніца даходаў стала неверагодна вялікая і расьце далей. З аднаго боку шмат спэцыялістаў зарабляюць звышмнога, а з другога — нават сярод тых, якія працуюць, усё больш людзей ня могуць са сваіх даходаў выжыць, што, напрыклад, для Англіі раней — практычна невядомая зьява. Так расьце ўзровень матэрыяльнай раскошы і адначасова хутка расьце ўзровень убоства.

G.W.: Гіне сярэдняя кляса — цьвёрды касьцяк дэмакратыі?

Р.Д.: Сярэдняя кляса ўнутрана распадаецца. Канкурэнцыя, якая ўсё часьцей робіць стаўку на «посьпех і багацьце» альбо «паразу і жабрацтва», і якая азначае, што ўсё менш месца застаецца для людзей, якія шукаюць спакойнага, у меру забясьпечанага жыцьця — гэтая канкурэнцыя зьнішчае грамадзкую повязь, салідарнасьць, супрацоўніцтва. Тыя, хто ўдзельчае ў жорсткай канкурэнцыйнай барацьбе, ня могуць сабе дазволіць думаць пра інтарэсы грамадзтва, а часта нават і пра звыклае сяброўства.

Канкурэнцыя выцiскае салідарнасьць і грамадзкія повязі, дзякуючы якім дзейнічалі сацыяльна арыентаваныя дзяржавы. Глябальная канкурэнцыя 90-х гадоў — паміж эканамічнымі сыстэмамі, дзяржавамі, вялікімі карпарацыямі, але таксама і паміж усімі намі і кожным з нас паасобку — загайдала сыстэму каштоўнасьцяў і ўсю мадэль жыцьця той прыгожай Эўропы, якую вы бачылі. Наша эканоміка здолее з гэтай канкурэнцыяй справіцца, але за гэта плоціць грамадзтва. А распад грамадзкіх повязяў азначае небясьпеку для нашай дэмакратыі, для нашых эўрапейскіх каштоўнасьцяў.

G.W.: Гэта адбываецца таму, што месца шматступеннай пасьляваеннай грамадзкай структуры — ад багатых людзей, праз больш-менш заможных і ў рознай ступені ўбогіх, да выразна бедных і жабракоў — усё больш выразна ператвараецца ў двухполюсны падзел на зусім адрозныя сьветы багацьця і бяды, на грамадзтва посьпеху і грамадзтва паразы? Вы баіцеся сутыкненьня гэтых двух грамадзтваў — татальнага канфлікту двух аблічаў новай Эўропы?

Р.Д.: Адкінутыя людзі не ствараюць грамадзтва, яны не палітычная сіла. Гэта ня кляса — гэта катэгорыя. Яны ня ствараць партыі, ня зьменяць сьвету. Іх можна часам мабілізаваць на супольнае дзеяньне — выбіваць шыбы пасьля футбольных матчаў альбо біцца з паліцыяй у часы нейкіх хваляваньняў — але зь імі немагчыма стварыць трывалы грамадзкі рух.

G.W.: У чым Вы бачыце пагрозу для Вашай дэмакратыі?

Р.Д.: У пошуку новай раўнавагі паміж дабрабытам, грамадзкай салідарнасьцю і асабістай свабодай. Гэтыя тры каштоўнасьці акрэсьлівалі наша паваенные жыцьцё і ўсю канструкцыю адкрытых грамадзтваў, у якіх квітнее сто кветак і ў якіх кожны мога знаісьці сабе годнае сябе месца. Сапраўдны канфлікт я бачу сёньня паміж дабрабытам і грамадзкай салідарнасьцю. Фундамэнтальную пагрозу для свабоды бачу на далейшым пляне —тады, калі ўжо ў імя канкурэнцыі будзе разбураная грамадзкая саліданасьць і вялікія масы людзей прызнаюць, што яны пазбаўленыя свайго месца ў сьвеце, і ні ад кога ім болей няма дапамогі. Зараз жа пачнуцца грамадзкія хваляваньні і паступяць аўтарытарнага кіраваньня станецца паўсюдным.

G.W.: Да гэтага яшчэ далёка.

Р.Д.: Сярэдняя кляса спрэс ахоплівае большасьць заходніх грамадзтваў. І ў ёй ужо цяпер нараджаюцца думкі, каб сябе і свой дабрабыт абгарадзіць высокім мурам. Усё больш людзей зь сярэд-

Працяг на стар. 13

Ральф Дарэндорф, нар. 1929, сусьветна вядомы нямецкі сацыёляг і палітоляг. Былы дэпутат Бундэстагу і міністар ва ўрадзе ФРГ, у 1970-74 камісар Эўрапейскай Супольнасьці. У 1974-84 дырэктар London School of Economics, з 1987 рэктар St. Anthony's College ў Оксфардзе.

КАЛЯНДАР

СУПЭРХІТ

Дзесьці ў глыбіні смаленскіх земляў, за лесам пад гарой ля рэчкі ляжыць прах сьветлай памяці аднаго з найвялікшых герояў расейскага народу Івана Сусаніна. Іван быў вольным селянінам, меў неблагую гаспадарку, карыстаўся павагай сваёй шматлюднай сям'і. Ён любіў цара-бацюшку, родную зямельку, спраўна плаціў падаткі й хадзіў у царкву. Ягонае жыцьцё прыпала на досыць цікавы час — на мяжы XVI-XVII ст., калі, як вядома, Маскоўская дзяржава ўваходзіла ў стан разбалянсаванасьці (смуты), а суседні славянскі народ з Рэчы Паспалітай прагнуў узьяднаньня з братамі з Усходу, дзеля чаго рыхтаваўся да збройнай выправы.

У 1610 годзе на прастол маскоўскага Крамля узыйшоў Вялікі князь літоўскі і кароль польскі Уладзіслаў IV Ваза, сын Жыгімонта III Вазы. Гэта здарылася, дзякуючы рупліваасьці «нячэсных» маскоўскіх баяраў. Але Ўладзіслаў ня выканаў адной умовы сваіх хаўрусьнікаў — ён не перайшоў у праваслаўе. Гэта паслужыла прычынай для паўстаньня супраць «іншаверцаў». Два аўтарытэтныя на Волзе чалавекі — князь Пажарскі і купец Мінін — назьбіралі сто тысяч сялянаў, месьцічаў і дваранаў, і ў 1612 годзе прывялі іх пад Маскву, каб выкурыць з Крамля двухтысячны гарнізон «шляхты літоўскай, рускай, прускай і жамойцкай». Далей падзеі разварочваліся наступным чынам. Стотысячнае апалчэньне не змагло ўзяць Крэмль, але й не прапусьціла чатырнаццаць тысячаў шляхты ВКЛ, што йшлі на дапамогу аблежаным суайчыньнікам. Скончылася ўсё тым, што чаканае вялікае войска Жыгімонта III Вазы так і не прыйшло, і гарнізон, змораны голадам, вымушаны быў паверыць у абяцанку аб амністыі. Маскоўцы, натуральна, выразалі гарнізон ушчэнт.

У адрозьненьне ад нас, расейскі народ сьвята захоўвае памяць пра сваіх герояў той вайны. Сярод іх Мінін, Пажарскі... І вядома ж, Іван Сусанін. Імя Івана ўслаўленае шматлікімі творамі расейскага мастацтва: у літаратуры, жывапісе, скульптуры, тэатры, музыцы, кіно й анэкдотах. Любы савецкі школьнік, нават сярод ночы, мог вам адказаць, што Іван Сусанін — «гэта той, хто завёў фрыцаў у багну, сам загінуў, але Радзіме ня здрадзіў». Селянін Іван Сусанін ня мог ведаць усяго гэтага. Як ня мог ён ведаць, што стане нацыянальным героем. Рэч у тым, што ён памёр за год да ўварваньня «польскіх акупантаў».

Сёлета спаўняецца 385 гадоў з часу сьмерці, якая зьявілася падставай для найвыбітнейшай аферы ў гісторыі Расейскае імпэрыі. У 1614 годзе нявестка Івана Сусаніна Марыя напісала на імя першага цара новай дынастыі Фёдара Раманава ліст, у якім распавяла пра «подзьвіг» свайго цесьця. У лісьце яна прасіла, як цяпер кажуць, ільготы для сям'і героя. І паколькі ў часе «смуты» праверыць праўдзівасьць гэтай інфармацыі было немагчыма, а прапагандысцкі мэханізм новай улады меў неабходнасьць ва ўласных сымбалях, просьба Марыі Сусанінай атрымала вельмі станоўчую рэакцыю: ейная сям'я атрымала дваранства, грошы ды іншыя «ільготы». Пасьля, калі ашуканства было выкрыта, нічога зрабіць ужо было немагчыма. Імя Сусаніна так «раскруцілася», што ўладам нічога не засталося, як падсілкоўваць яго далей.

Чаму папулярнасьць гэтага «подзьвігу» аказалася такой моцнай? Няўжо для тагачасных абітантаў Масковіі жыцьцё, аддадзенае за Айчыну, здавалася ўчынкам надзвычайным, фантастычным?.. Як бы там ні было, міт пра Івана Сусаніна ўвайшоў у першую хіт-дзясятку гістарычных мітаў Расеі.

Смаленшчына — Магілёўшчына, сваякі тут — сваякі там... Мне падаецца, што душы Івана Сусаніна неспакойна на небе. Трэба быць сумленным. Маеш славу героя — апраўдай яе. Таму Іван Сусанін матэрыялізаваўся пад іншым імем у нашым часе, на нашай зямлі, якая для яго — тэрыторыя «палякаў-акупантаў». Ён хоча пераўзысьці свой мітычны ўчынак, разам з сабой ён хоча ўсіх нас загнаць у багну, яму патрэбны СУПЭРХІТ. На самазьнішчэньне ідуць альбо героі, альбо дурні. На першага аднаўленца Сусаніна, пры ўсім сваім жаданьні, не выглядае. Урэшце, перамагае той, хто выжывае. Мы выжывем, і гэта будзе наш гістарычны супэрхіт.

Севярын Квяткоўскі

№ 14/96
17 — 23 чэрвеня

Спэцыяльны выпуск

Новае слова на рынку беларускае прэсы – штотыдзень 8 палосаў патрэбнае інфармацыі

інфарматар

НАША НІВА

ШТОТЫДНЁВЫ ІНФАРМАЦЫЙНЫ ДАДАТАК ДА ГАЗЭТЫ НАША НІВА

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ЗАБЕСЬПЯЧЭНЬНЕ
BELARUSIAN PUBLIC RELATIONS ASSOCIATION

З КРЫМІНАЛЬНАГА КОДЭКСУ

КРЫМІНАЛЬНА-ПРАЦЭСУАЛЬНЫ КОДЭКС РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСІ

Артыкул 7. Недатыкальнасьць асобы

Ніхто ня можа быць арыштаваны інакш, як на падставе судовага рашэньня ці з санкцыі пракурора.

Асоба, арыштаваная з санкцыі пракурора, мае права на абскарджаньне ў судзе законнасьці й абгрунтаванасьці арышту ці працягу тэрміну ўтрыманьня пад вартай.

Пракурор абавязаны адразу вызваліць кожнага, хто незаконна пазбаўлены волі ці таго, хто знаходзіцца пад вартай болей за тэрмін, прадугледжаны законам ці судовым прысудам.

(У рэдакцыі Ўказу Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР ад 22 верасьня 1983 г. і Закону Рэспублікі Беларусі ад 3 сакавіка 1994 г. – СЗ БССР. 19083. N 27. Арт. 445; Ведамасьці. 1994. N 12. Арт. 178.

Артыкул 54. Пацярпелы

Пацярпелым прызнаецца асоба, якой злачынствам прынесеная маральная, фізычная ці маёмасная шкода.

Грамадзянін, якога прызналі пацярпелым, мае права сьведчыць у справе. Пацярпелы й яго прадстаўнік маюць права: падаваць хадайніцтвы; абвяшчаць хадайніцтвы; знаёміцца з усімі матэрыяламі справы з моманту заканчэньня папярэдняга сьледзтва; удзельнічаць у судовым разборы; абвяшчаць адводы; падаваць скаргі на дзеяньні асобаў, якія вядуць сьледзтва, сьледчага, пракурора й суда*, а таксама падаваць скаргі на прысуд ці вызначэньне суда* й пастанову народнага судзьдзі.

У выпадках, прадугледжаных часткай першай артыкулу 106 гэтага Кодэксу, пацярпелы мае права ў судовым разборы асабіста ці праз свайго прадстаўніка падтрымліваць абвінавачваньне.

У справах пра злачынствы, вынікам якіх ёсьць сьмерць пацярпелага, правы, прадугледжаныя гэтым артыкулам, маюць ягоныя сваякі ці ягоныя прадстаўнікі.

(У рэдакцыі Ўказу Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР ад 22 верасьня 1983 г. – СЗ БССР. 1983. N 27. Арт. 445).

* Законам Рэспублікі Беларусі ад 27 траўня 1993 году (Ведамасьці Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусі. 1993. N 19. Арт. 211) у ранейшую Канстытуцыю Рэспублікі Беларусі былі ўнесеныя зьмены, у адпаведнасьці зь якімі ў крымінальным судаводзтве паралельна з прынцыпам калегіяльнасьці судовага разбору атрымаў права на існаваньне й прынцып адзінаасобнага разгляду судзьдзямі крымінальных справаў. Гэтае палажэньне захавалася і ў сучаснай Канстытуцыі Рэспублікі Беларусі.

Артыкул 147. Вылучэньне абвінавачваньня

Вылучэньне абвінавачваньня павінна адбыцца не пазьней за двое сутак з моманту вынясеньня пастановы аб прыцягненьні ў якасьці абвінавачанага, а ў выпадку прыводу – у дзень прыводу.

Абвінавачваньне можа быць вылучана пасьля двух сутак у выпадку, калі невядома месцазнаходжаньне абвінавачанага ці калі ён не зьявіўся на выклік сьледчага.

Сьледчы, спраўдзіўшы асобу абвінавачанага, абвяшчае яму пастанову аб прыцягненьні ў якасьці абвінавачанага і тлумачыць сутнасьць вылучанага абвінавачваньня. Выкананьне гэтых дзеяньняў пацьвярджаецца подпісамі абвінавачанага й сьледчага на пастанове аб прыцягненьні ў якасьці абвінавачанага з пазначэньнем часу вылучэньня абвінавачваньня.

У выпадку адмовы абвінавачанага ад подпісу сьледчы пацьвярджае на пастанове аб прыцягненьні ў якасьці абвінавачанага, што абвінавачанаму тэкст пастановы абвешчаны. (У рэдакцыі Ўказу Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР ад 7 ліпеня 1972 г. – СЗ БССР. 1972. N 21. Арт. 331).

КРЫМІНАЛЬНЫ КОДЭКС РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСІ

Артыкул 13. Неабходная абарона

Ня ёсьць злачынствам дзеяньне, якое хаця й падпадае пад прыкметы дзеяньня, што прадугледжана гэтым кодэксам, але зробленае ў стане неабходнай абароны, гэта значыць пры абароне інтарэсаў дзяржавы, грамадзкіх інтарэсаў, асобы ці правоў абаронцы ці іншай асобы ад грамадзка небясьпечнага пасягальніцтва шляхам нанясеньня пасягальніку шкоды, калі пры гэтым не былі перавышаныя межы неабходнай абароны.

Перавышэньнем межаў неабходнай абароны прызнаецца яўная неадпаведнасьць абароны характару й небясьпецы пасягальніцтва.

(У рэдакцыі Закону Рэспублікі Беларусі ад 1 сакавіка 1994 г. – Ведамасьці Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусі, 1994. N 12. Арт. 176).

Артыкул 110. Наўмыснае лёгкае цялеснае пашкоджаньне ці пабоі

Наўмыснае нанясеньне цялеснага пашкоджаньня ці нанясеньне пабояў, што вядзе за сабой кароткатэрміновы разлад здароўя ці нязначную сталую страту здароўя караецца пазбаўленьнем волі на тэрмін ад аднаго году ці выпраўленчымі працамі на гэты самы тэрмін.

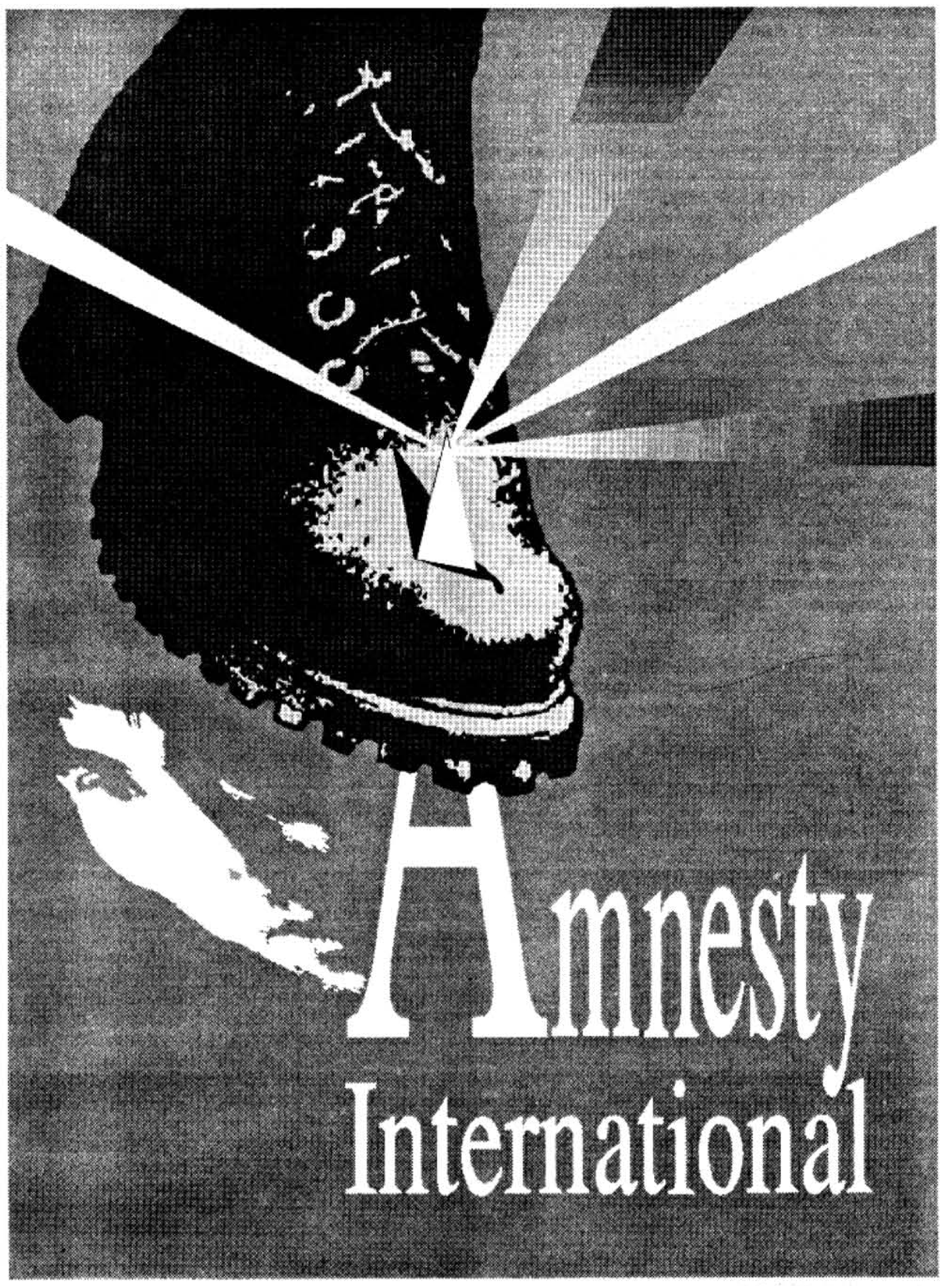
(У рэдакцыі Ўказу Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР ад 16 сьнежня 1982 г. і Закону Рэспублікі Беларусі ад 23 красавіка 1992 г. – СЗ БССР, 1982, N 36. Арт. 671; Ведамасьці Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусі, 1992. N 15. Арт. 255).

Артыкул 136^{1}. Перасьлед грамадзянаў за крытыку

Наўмыснае прыцісьненьне кіраўніком правоў і інтарэсаў грамадзяніна, якія ахоўваюцца законам, зьвязанае зь перасьледам яго за паданьне ва ўсталяваным парадку прапановаў, заяваў, скаргаў, ці за крытыку, якая ў іх ёсьць, а таксама за выступленьне з крытыкай у іншай форме, – караецца штрафам ці звальненьнем з пасады.

Тыя ж дзеяньні, што прынесьлі адчувальную шкоду правам і інтарэсам грамадзяніна, што ахоўваюцца законам, – караюцца пазбаўленьнем волі на тэрмін ад двух да трох гадоў, ці выпраўленчымі працамі на тэрмін ад аднаго да двух гадоў, ці звальненьнем з пасады.

(Атрыкул 136^{1} уведзены Ўказам Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР ад 25 лістапада 1985 г. – СЗ БССР, 1985, N 35. Арт. 506; у рэдакцыі Законаў Рэспублікі Беларусі ад 23 красавіка 1992 г. і ад 1 сакавіка 1994 г. – Ведамасьці Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусі, 1992, N 15. Арт. 257; 1994, N 12. Арт. 176).

Артыкул 167. Перавышэньне ўлады ці службовых паўнамоцтваў

Перавышэньне ўлады ці службовых паўнамоцтваў, гэта значыць наўмыснае ўчыненьне кіраўніком дзеяньняў, што яўна выходзяць па-за межы правоў і паўнамоцтваў, што дадзеныя яму законам, калі ў выніку гэтага нанесеная вялікая шкода правам і законным цікавасьцям грамадзянаў ці дзяржаўным альбо грамадзкім інтарэсам, – караецца пазбаўленьнем волі на тэрмін да трох гадоў ці выпраўленчымі працамі на тэрмін да двух гадоў альбо звальненьнем з пасады.

Перавышэньне ўлады ці службовых паўнамоцтваў, калі яно суправаджалася гвалтам, ужываньнем зброі або пакутлівымі ці прыніжальнымі ўласную годнасьць пацярпелага дзеяньнямі, а таксама зробленае асобай, што займае адпаведнае становішча, – караецца пазбаўленьнем волі на тэрмін ад трох да сямі гадоў з пазбаўленьнем права займаць пэўныя пасады.

(У рэдакцыі Ўказу Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР ад 16 сьнежня 1982 г. і Закону Рэспублікі Беларусі ад 15 ліпеня 1993 г. – СЗ БССР, 1982, N 36. Арт. 671; Ведамасьці Вярхоўнага Савета Рэспубюлікі Беларусі, 1993, N 22. Арт. 278).

ТРАЎМЫ

Адрозьніваюць адкрытыя й закрытыя пашкоджаньні. Найчасьцей сустракаюцца закрытыя.

ЗЬВІХІ – ссоўваньне канцоў костак: чаьсцей – у плечавым, радзей – у тазабедраным, лакцявым і галенастопным суставах у выніку ўдару.

Прыкметы: моцны боль, нерухомасьць сустава, зьмяненьне яго-нае формы.

Лекаваньне: трэба забясьпечыць суставу спакой, накласьці шыну, хустку – на руку і зьвярнуцца да хірурга.

РАСЬЦЯГНЕНЬНЕ Й РАЗРЫВЫ ЗЬВЯЗАК суставаў узьнікаюць у выніку рэзкіх і хуткіх рухаў, якія перавышаюць рухавасьць суставу. Гэтыя пашкоджаньні часьцей адзначаюцца ў галенастопным, каленным і прамянёвазапясьцевым суставах.

Прыкметы: зьяўляецца рэзкая хваравітасьць у суставе пры руху, ягонная прыпухласьць, пры разрыве зьвязак – крывападцёк.

Лекаваньне: тугое бінтаваньне, накладаньне халоднага кампрэсу на вобласьць сустава, тугой і шынны павязак, стварэньне пакою канцавіне.

УДАРЫ

Удары – пашкоджаньні тканкаў і органаў, пры якіх не парушана цэласьць скуры й костак. Ступень пашкоджаньня залежыць ад моцы ўдару, плошчы пашкоджанае паверхні і ад значэньня для арганізму ўдаранай часткі цела (удар пальца, натуральна, ня гэтак небясьпечны, як удар галавы).

Прыкметы: боль, прыпухласьць, крывападцёкі ў месцы ўдару.

Лекаваньне залежыць ад цяжкасьці пашкоджаньня. Ударанаму органу ці канцавіне ствараецца абсалютны спакой, прыдаецца ўзвышанае становішча, на вобласьць пашкоджаньня кладзецца халодны кампрэс ці пухір з ільдом, накладваецца тугая павязка, на канечнасьці – шынныя павязкі (для імабілізацыі), прызначаюцца болепатольныя сродкі (таблетка анальгіну).

Удар галавы надзвычай небясьпечны з-за развіцьця ўскладненьняў, што выражаюцца страсеньнем галаўнога мозгу, ударам мозгу й ягоным сьціскаsuccеньнем.

СТРАСЕНЬНЕ ГАЛАЎНОГА МОЗГУ

Прыкметы: страта прытомнасьці на месцы здарэньня, моташнасьць і ванітаваньне, замаруджваньне пульсу, зьніжэньне тэмпэратуры цела.

Лекаваньне: ахвярам ствараюць абсалютны спакой у ложку, прыкладваюць да галавы халодны прадмет. Самае галоўнае – робячы ўсе захады для перасьцярогі, як мага хутчэй даставіць хворага ў шпіталь. Калі падазраецца пашкоджаньне рэчыва мозгу, неабходна тэрмінова выклікаць доктара, бо перавозка такога хворага сьмяротна небясьпечная.

УДАР МОЗГУ

Часьцей пашкоджваюцца аддзелы мозгу, што падпалі пад непасрэднае ўзьдзеяньне ўдару, ці аддзелы, супрацьлеглыя месцу ўзьдзеяньня фізычнае сілы (ад супрацьудару).

Прыкметы: пасьля траўмы нярэдка разьвіваюцца агульныя прыкметы пашкоджаньня мозгу, што супадаюць з прыкметамі страсеньня мозгу. У адрозьненьне ад апошняга, у ахвяры можа падвышацца тэмпэратура цела й крывяны ціск. Калі бывае асяродкавае пашкоджаньне мозгу, выпадаюць функцыі органаў і сыстэмаў, што знаходзіліся пад уплывам пашкоджаных аддзелаў мозгу, – узьнікаюць разнастайныя паралюшы, зьнікае болевая адчувальнасьць скуры ў розных месцах і інш.

Пасьля ўдару мозгу няспынены ўнутрычарапны крываcцёк выклікае сьціскаНьне мозгу. Для яго характэрныя паступовая, больш позьняя, чым пры страсеньні, страта прытомнасьці, замаруджваньне пульсу. Таму пасьля траўмы да ўзьнікненьня гэтых прыкметаў заўсёды вызначаецца "сьветлы" прамежак часу.

Лекаваньне тое самае, што й пры страсеньні галаўнога мозгу.

УДАР ГРУДНОЙ КЛЕТКІ

Прыкметы: акрамя болі, прыпухласьці й крывападцёкаў у месцы траўмы часта выяўляюцца пераломы скабаў (можна намацаць абломкі, вызначаецца "хруст"). Бывае, што абломкі скабаў пашкоджваюць лёгкія (узьнікае боль пры дыханьні, крывахарканьне, дыхавіца) і нават сэрца (адзначаецца боль у вобласьці сэрца й часты, слабы пульс).

Лекаваньне: неабходна стварыць поўны спакой, становішча напаўседзячы, пры рэзкім болі падчас дыханьня трэба накласьці кругавую павязку бінтом на выдыху ці ручніком, прасьцінай добра сьцягнуць скабы (каб павязка не спаўзла ўніз, перад ейным накладаньнем трэба праз пляча павесіць кавалак бінту, канцы якога потым завязаць на другім плячы) і выклікаць доктара.

УДАР ЖЫВАТА

Прыкметы: пасьля траўмы зьяўляецца боль у жываце, часта рэзкі, ванітаваньне, напружваюцца цягліцы брушной сьценкі.

У выніку траўмы магчымыя разрывы печаняў, касы (селязёнкі), кішак і іншых унутраных органаў, якія выклічуць унутраны крывацёк.

Лекаваньне: у выпадках разрываў унутраных органаў, толькі пры імгненнай хірургічнай дапамозе можна выратаваць хворага, таму яго трэба тэрмінова даставіць у шпіталь. Пры лёгкіх ударах прызначаюць спакой, халодны кампрэс на жывот, прапануюць адмовіцца ад прыёму ежы.

УДАР СУСТАВАЎ

Прыкметы: рэзкі боль, прыпухласьць пашкоджанага сустава, рухі ў ім (згінаньне й разгінаньне) рэзка абмежаваныя.

Лекаваньне: пасьля накладаньня тугой, цісьненай і шыннай павязак ствараюць спакой траўмаванай канцавіне й накіроўваюць ахвяру да доктара. Асаблівай увагі доктара заслугоўваюць удары булгавы.

Тым, хто атрымаў удары з крывападцёкамі, нельга прымаць асьпірын як болепатольны сродак.

ПЕРАЛОМЫ КОСТАК

Пераломам называецца частковае ці поўнае парушэньне цэласьці косткі ў выніку ейнага ўдару, сьціскання, перагіну (падчас падзеньня). Пасьля поўнага пераломy кавалкі косткі ссоўваюцца, пры няпоўным пераломе костка пашкоджваецца часткова – утвараецца надлом, шчыліна. Пераломы бываюць закрытыя (без пашкоджаньняў скуры), адкрытыя (з парушэньнем цэласьці скуры) і ўскладненыя (крывацёкам, раструшчваньнем накаволных тканак). Пры адкрытых пераломах (у ране відаць кавалкі костак) мікробы трапляюць у рану, выклікаючы запаленьне мяккіх тканак і косткі, таму гэтыя пераломы працякаюць цяжэй за звычайныя. Папярочныя, падоўжныя, шрубападобныя пераломы даюць ссоўваньне радзей. Найбольш цяжкія асколачныя пераломы са ссоўваньнем асколкаў, крыху лягчэй працякаюць касыя пераломы.

Прыкметы: боль, прыпухласьць, зьмяненьне формы і скарачэньне канцавіны, зьяўленьне рухавасьці ў месцы пашкоджаньня, "хрусту" абломкаў.

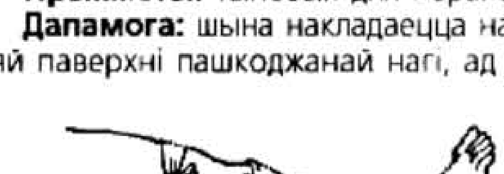
Дапамога: асколкі, ссоўваючыся, нярэдка пашкоджваюць крывяносныя сасуды, нэрвы і ўнутраныя органы, таму ні ў якім разе не варушыце зламаную руку ці нагу! Усё трэба пакінуць як ёсьць, але забясьпечыць пашкоджаным косткам найбольш спакой. У пацярпелых з адкрытымі пераломамі не спрабуйце ўправіць у рану абломкі, што выпінаюцца, ці выдаляць з раны асколкі. Трэба спыніць крывацёк, накласьці на рану стэрыльную павязку, чыстую насоўку ці ручнік. Потым асьцярожна, каб не пабольшыць боль, трэба накласьці гатовую шыну (картонную, фанэрную, драўляную ці драцяную) або зробленую зь іншых сродкаў – дошкі, палкі, кавалкаў фанэры, галінак, парасона, стрэльбы – і стварыць спакой пацярпеламу й канцавіне.

Шыну трэба накладваць на вопратку, папярэдне абклаўшы яе ватай, абматаўшы бінтом, ручніком ці мяккай тканінай. Пасьля накладаньня шыну трэба прыбінтаваць ці прывязаць чым-небудзь у трох-чатырох месцах да цела. Калі зламаная буйная трубкавая костка (сьцягновая ці плечавая), шынай трэба фіксаваць адначасова тры суставы, а калі пашкоджаныя драбнейшыя косткі, досыць зрабіць нерухомымі вышэйшыя і ніжэйшыя суставы.

ПЕРАЛОМ СЬЦЯГНОВАЕ КОСТКІ

Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: для стварэньня спакою пашкоджанай назе звонку, ад ступні да падпахавай вобласьці, прыбінтоўваюцца шыны, а знутры – ад падэшвы да пахвіны. Калі шпіталь ці мэдычны пункт ад месца здарэньня далёка, трэба яшчэ адну шыну прыбінтаваць ззаду, ад ступні да лапаткі. Калі няма шынаў, можна прыбінтаваць пашкоджаную нагу да выцягнутай здаровай.

ПЕРАЛОМЫ КОСТАК ГАЛЁНКІ

Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: шына накладаецца на заднія паверхні пашкоджанай нагі, ад ступні да калакалаў, і фіксуецца бінтам у вобласьці каленнага й галенастопнага суставаў.

ПЕРАЛОМЫ КОСТАК КІСЬЦІ Й ПАЛЬЦАЎ

Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: пашкоджаныя напаўсагнутыя пальцы (кісьці надаюць "хапальнае" становішча) прыбінтоўваюць да ватнага валіка, падвешваюцца на хустку ці шынуюцца.

ПЕРАЛОМ КЛЮЧЫЦЫ Узьнікае пры падзеньнях. Небясьпечныя пашкоджаньні буйных падключычных сасудаў з-за ссоўваньня абломкаў косткі.

Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: для стварэньня спакою трэба падвесіць руку з боку пашкоджаньня на хустку ці на падняятае крысо пінжака. Дзеля разьвядзеньня абломкаў ключыцы можна рукі зьвязаць за сьпіной.

ПЕРАЛОМЫ ПЛЕЧАВОЙ КОСТКІ

Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: Сагнуўшы пашкоджаную руку ў лакцявым суставе й павярнуўшы далонь да грудзей, накладваюць шыну ад пальцаў да супрацьлеглага плечавога сустава на сьпіне. Калі няма шынаў, можна прыбінтаваць пашкоджаную руку да тулава ці падвесіць яе на хустцы, на паднятым крысе пінжака.

ПЕРАЛОМЫ КОСТАК ХРЫБЕТНІЦЫ Й ТАЗУ

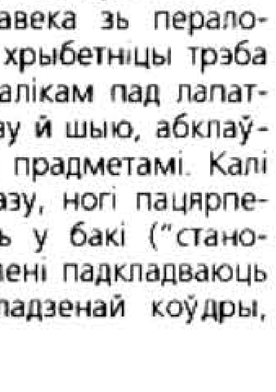
Прыкметы: зьяўляецца моцны боль у пашкоджанай вобласьці, зьнікае адчувальнасьць, настае параліч ног, можа парушацца брулевывядзеньне.

Дапамога: Укладваць пацярпелага на мяккія насілкі нельга. Можна толькі на шчыт (шырокую дошку, фанэру, зьнятыя зь петляў дзьверы), пакрыты коўдрай ці паліто, на сьпіну. Падымаць яго трэба вельмі асьцярожна, за адзін прыём, каб не выклікаць ссоўваньня асколкаў і больш цяжкіх пашкоджаньняў сьпіннога мозга й органаў тазу. Некалькі чалавек могуць падымаць пацярпелага, узяўшыся за ягоную вопратку і робячы ўсё ўзгоднена, паводле каманды. Калі няма дошак ці шчыта, пацярпелага кладуць на падлогу аўтамашыны й вязуць асьцярожна (наколькі магчыма). Чалавека зь пераломам шыйнага аддзелу хрыбетніцы трэба пакінуць на сьпіне з валікам пад лапаткамі, замацаваць галаву й шыю, абклаўшы іх з бакоў мяккімі прадметамі. Калі пашкоджаныя косткі тазу, ногі пацярпелага крыху разводзяць у бакі ("становішча жабы") і пад калені падкладваюць шчыльны валік са складзенай коўдры, скатанае вопраткі.

ПЕРАЛОМЫ КОСТАК ПЕРАДПЛЕЧЧА

Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: шына накладваецца на руку, сагнутую ў лакцявым суставе, зьнізу ад кончыкаў пальцаў да лакцявога сустава.

ПЕРАЛОМЫ СКАБАЎ

Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: трэба туга забінтаваць грудную клетку ў месцы пералому.

ПЕРАЛОМЫ КОСТАК СТУПНІ

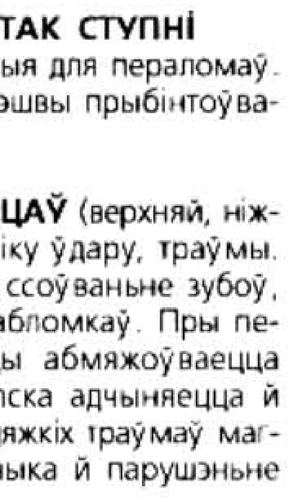
Прыкметы: тыповыя для пераломаў.

Дапамога: Да падэшвы прыбінтоўваецц а дошчачка.

ПЕРАЛОМЫ СКІВІЦАЎ (верхняй, ніжняй) узьнікаюць у выніку ўдару, траўмы.

Прыкметы: боль, ссоўваньне зубоў, рухавасьць і "хруст" абломкаў. Пры пераломе ніжняе сківіцы абмяжоўваецца ейная рухавасьць, кепска адчыняецца й зачыняецца рот. З-за цяжкіх траўмаў магчымае западзеньне языка й парушэньне дыханьня.

Дапамога: накладваецца бінтавая ці хусткавая павязка. Запалы язык трэба выцягнуць і зафіксаваць бінтом ці насоўкай.

ПЕРАЛОМЫ КОСТАК ЧЭРАПА

Зламаныя косткі могуць пашкодзіць галаўны мозг, ён сьціскаецца ў выніку крывазьліцьця.

Прыкметы: парушэньне формы чэрапа, вызначаецца пралом (паглыбленьне), выцяканьне мазгавой вадкасьці й крыві з носу й вушэй, страта прытомнасьці.

Дапамога: каб зафіксаваць шыю й галаву, на шыю накладваюць валік-каўнер зь мяккай тканіны. Для перавозкі цела пацярпелага кладуць на сьпіну, на шчыт, а ягоную галаву – на мяккую падушку.

РАНЫ, РАНЕНЬНІ

Раны – пашкоджаньне цэласьці скурных покрываў цела, сьлізьневых абалонак у выніку мэханічнага ўздзеяньня на іх. Раны бываюць рэзаныя, сечаныя, колатыя, ударныя, рваныя, укушаныя, вагнястрэльныя і атручаныя. Чым болей пашкоджана тканак, судзінаў, нэрваў, унутраных органаў, і чым мацней забруджаныя раны, тым цяжэй яны вылечваюцца. Раны адрозьніваюць пранікальныя (у паражніны жывата, грудзей, чэрапа, суставаў), скразныя, сьляпыя, датычныя. Небясьпечныя раны з каналам.

Прыкметы: крывацёк, боль, разыходжаньне краёў раны, утварэньне каналу.

Дапамога: трэба зьвярнуць увагу на ўсе пашкоджаньні тканак цела з парушэньнем цэласьці скуры, пачатна ад сінякоў і ўколаў і да вялікіх раненьняў з пашкоджаньнем унутраных органаў. Многія лічаць, што сінякі, уколы ці дробныя раненьні нязначныя, што зь імі ня варта зьвяртацца па першую дапамогу. Аднак навят праз невялікія пашкоджаньні ў скуру пранікаюць разнастайныя мікраарганізмы, што выклікаюць гнойныя запаленьні скуры.

Лекаваньне сінякоў, уколаў і дробных ранаў заключаецца ў змазваньні пашкоджанага месца 5%-ай рошчынай ёду ці 2%-ай рошчынай брыльянтавай зялёні й накладаньні стэрыльнай павязкі. Дробныя раны й драпіны можна змазваць клеем БФ-6, які дззынфэктуе рану й засьцерагае яе ад далейшага забруджваньня. Перад змазваньнем ранаў перапічанымі сродкамі трэба даць сьцячы некальком кроплям крыві, асабліва пасьля ўколаў. Забруджаную скуру трэба ачысьціць кавалачкамі марлі, намочаннай у адэкалёне, сьпірце ці бэнзіне. Ні ў якім разе нельга прамываць рану.

Лекаваньне большых і глыбейшых ранаў у прынцыпе такое самае. Аднак найперш трэба спыніць кравацёк. Папярэдне важна вызначыць від крывацёку, каб скарыстаць самы эфэктыўны сродак ягонага спыненьня.

Артэрыяльны крывацёк узьнікае пры пашкоджаньні буйных артэрыяў (кроў пунсовая, б'е фантанчыкам). У такім разе трэба адразу ж прыціснуць судзіну пальцам ці некалькімі пальцамі да косткі. На дробныя артэрыі накладваюць цісьненую павязку, на буйныя – закрутку. Для гэтага выкарыстоўваюць спэцыяльныя гумовыя крывaспынляльныя жгуты, доўгія гумовыя трубкі, гумовыя пасокі, а таксама бінт, пас, насоўку, зь якіх пры дапамозе палкі ці можна зрабіць закрутку.

Перад накладаньнем жгута канцавіну трэба падняць дагары. Скуру вышэй ад крывацёку на месцы напажэньня жгута трэба абгарнуць бінтом, бялізнай, каб не пашкодзіць яе. Зрабіўшы першы абарот, жгут зацягваюць так, каб спыніўся крывацёк. Абодва канцы жгута наматваюць паўзьверх накладзенага й фіксуюць, але ня болей за дзьве гадзіны. У адваротным выпадку зьмярцьвее канцавіна. Пры першай магчымасьці жгут здымаюць. Калі няма такой магчымасьці, то праз 1,5-2 гадзіны варта крыху адпусьціць жгут на 1-2 хвіліны (да пачырваненьня скуры), а крывацёк, што пачаўся ізноў, спыніць іншымі мэтадамі. Затым трэба зноў зацягнуць жгут.

Пры *вэнозным крывацёку* кроў цёмная, а ціск крыві невысокі. Таму такі крывацёк лягчэй спыніць, чымсьці артэрыяльны. Часта дастаткова падняць канцавіну, максымальна сагнуць яе ў суставах, падкладўшы валік, накласьці цісьненую павязку, каб спыніўся крывацёк.

Капілярны крывацёк характарызуецца тым, што кроў прабіваецца праз пашкоджаныя тканкі дробнымі кроплямі. Ён добра спыняецца цісьненай павязкай.

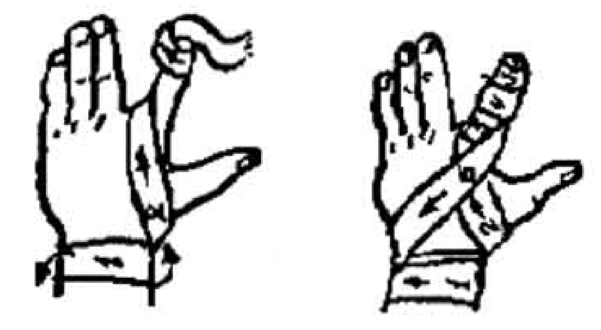
Пасьля спыненьня крывацёку скуру вакол раны апрацоўваюць рошчынай ёду, сьпіртам, гарэлкай, адэкалёнам: марляй ці ватай, змочанай у адной з гэтых вадкасьцяў, скуру змазваюць ад краю раны навонкі. Ня трэба залівань іх у рану, бо яны пашкодзяць тканкі ўглыбі раны й загаеньне будзе адбывацца марудней. Не накладвайце павязку на ранку, калі зь яе нешта тырчыць. У выніку ціску павязкі гэты прадмет можа яшчэ глыбей пранікнуць у рану і выклікаць ускладненьне, таму ў месцы ляканізацыі гэтага цела зрабіце ў павязць дзірку.

Потым накладаюць стэрыльную павязку (стэрыльны бінт з індывідульнага пакету, чыстая насоўка, кавалак бялізны, адпрасаваны з абодвух бакоў), не дакранаючыся рукамі да матэрыялу, што прылягае да раны. Пашкоджаную канцавіну робяць нерухомай.

Каб утрымаць павязку й спыніць крывацёк з раны далоні, прыцісьніце пальцы пашкоджанай рукі да раны так, быццам бы яны сьціснутыя ў кулак.

Калі для накладаньня павязкі спатрэбіцца распрануць пацярпелага, здымайце вопратку сьпярша са здаровае канцавіны. Апранайце яго ў адваротным парадку.

Павязкі накладваюць вузкім ці шырокім бінтом. Адрозьніваюць кругавыя, сьпіральныя, крыжападобныя, плястырныя й хусткавыя павязкі. Каб накласьці кругавую павязку, канец бінта накладваюць на бінтаваную частку цела левай рукой, правай жа разматваюць бінт і ягоныя абароты кладуць так, каб яны клаліся адзін на адзін. Сьпіральныя павязкі пачынаюць як папярэднія, а потым бінт кладуць коса (сьпіральна), часткова на паўшырыні, прыкрываючы бінт папярэдняга абароту; у тых месцах, дзе таўшчыня канцавіны неаднолькавая, бінт прагінаецца. Сутнасьць крыжападобнай павязкі ў ейным назове. Такія павязкі часьцей накладваюць на суставы. Плястырам закрываюцца дробныя раны. Хусткавыя павязкі робяцца з марлі ці насоўкі, складзеных на кут, і накладаюцца на ўсякую частку цела. Контурныя павязкі робяцца з марлі, трыкатажных тканінаў.

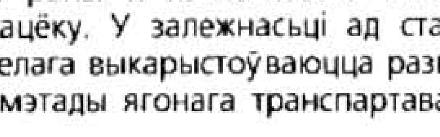

Пасьля ўдараў, апёкаў, абмаражэньняў, доўгага сьціскання канцавіны з-за ацёку тканак нельга на пальцы накладваць кругавыя, сьпіральныя, крыжападобныя бінтавыя павязкі. Такія павязкі сьціскаюць судзіны, парушаюць крывазварот. Пальцы трэба перакласьці сурвэткамі й абгарнуць разам контурнай павязкай. Таксама накладваюць павязку й на канцавіну. Сьпіральныя, кругавыя павязкі на грудзі й жывот замінаюць дыханьню, спрыяюць разьвіцьцю пнэўманіі. Таму пры вялікіх апёках грудной клеткі накладваюць контурныя павязкі. Для гэтага можна выкарыстоўваць элястычныя сеткавa-трубкавыя бінты.

Элястычныя сеткава-трубкавыя бінты ўяўляюць скатаныя ў рулёны рукавы з сеткавага трыкатажу. Пасьля закрыцьця раны сурвэткай такі бінт надзяваюць на канцавіну як рукаў.

Дробныя пашкоджаньні можна заклеіць кавалкам ліпкага плястыру, а паўзьверх яго наклеіць яшчэ кавалак плястыру, на 0,5 см шырэйшага за папярэдні з кожнага боку. Такая наклейка гермэтычная і ня ссоўваецца.

Пасьля накладаньня павязкі пацярпелы накіроўваецца ў амбуляторыю ці шпіталь для першаснай хірургічнай апрацоўкі раны й канчатковага спыненьня крывацёку. У залежнасьці ад стану пацярпелага выкарыстоўваюцца разнастайныя мэтады ягонага транспартаваньня.

ТРАЎМАТЫЧНЫ ШОК

Пасьля значных траўмаў (раненьняў, удараў, пераломаў і інш.) з-за рэзкага болю й вялікіх пашкоджаньняў тканкі нярэдка разьвіваецца небясьпечнае ўскладненьне – траўматычны шок. Пры шоку парушаюцца ўсе функцыі арганізму.

Прыкметы: пацярпелы знаходзіцца ў цяжкім ці вельмі цяжкім стане, але ня скардзіцца. Ён заўсёды ў прытомнасьці, аднак з-за рэзкага гнёту псыхікі апатычны, абыякавы да ўсяго навакольнага. Адзначаецца бляклaсьць скуры, халодны пот, зьніжаная тэмпэратура цела. Пульс амаль не адчувальны ці не вызначаецца ўвогуле, дыханьне частае. У такім стане пацярпелы можа быць некалькі гадзінаў, і, калі яму ў гэты час не дапамагчы, ён загіне.

Лекаваньне: спыненьне крывацёку, закрыцьцё ранаў, стварэньне нерухомасьці пашкоджаным органам, спакою (фізычнага й душэўнага), саграваньне пацярпелага гарачай гарбатай, віном, гарэлкай – па 50 мл унутар (пры пашкоджаньні жывата любое піцьё строга забараняецца!), грэлкамі ў цёплым ложку; тэрміновы выклік доктара, бо ў стане шоку перавозіць хворых нельга.

ТРАЎМАТЫЧНЫ ТАКСЫКОЗ

(доўгае сьціскаНьне тканак)

Прыкметы: праз некалькі гадзінаў пасьля доўгага сьціскання тканак (часьцей канцавінаў) і іхнага вызваленьня ад цяжару пры абвалах, падзеньні цяжару ці прыцісканьні ў пацярпелага разьвіваюцца цяжкія агульныя парушэньні кшталту шоку, моцны ацёк сьціснутых канцавінаў. Рэзка зьмяншаецца выдзяленьне мачы, мача становіцца бурай. Зьяўляюцца ваніты, трызьненьне, жаўтуха. Потым пацярпелы траціць прытомнасьць і нават можа памерці.

Лекаваньне: абкласьці пашкоджаную канцавіну льдом, халоднымі павязкамі; спакой, ложкавы рэжым, на канцавіну накласьці шынную павязку, ня туга бінтуючы пашкоджаныя вобласьці цела; пацярпелага трэба тэрмінова даставіць у шпіталь.

КОШТЫ НА КАМАРОЎЦЫ 15.06.1996 г.

Назва прадукту	Межы коштаў	Сярэдні кошт
МЯСА		
СЬВІНІНА		
- шыя	35.000-45.000	40.000
- філе	40.000-50.000	45.000
- карэйка	28.000-35.000	30.000
- мяса бяз косткі	40.000-50.000	45.000
- ножкі	4000-7000	6000
- галава	9000-12.000	11.000
- сала	18.000-30.000	24.000
ЯЛАВІЧЫНА		
- выразка	35.000-45.000	40.000
- язык	55.000-65.000	60.000
ЦЯЛЯЦІНА		
- выразка	45.000-55.000	50.000
- мяса	28.000-35.000	30.000
- скабы	30.000-40.000	35.000
БАРАНІНА	30.000-40.000	35.000
ПТУШКА		
КУРЫ		
- кураняты бройлерныя	22.000-26.000	24.000
- кумпячкі	20.000-25.000	24.000
Індычка вэнджаная		35.000
МЯСНЫЯ ВЫРАБЫ		
Фарш "Хатні"	30.000-33.000	32.000
Тушаніна сьвіная	16.000-18.000	17.000
ЛІВЭР		
пячонка сьвіная	22.000-26.000	24.000
пячонка ялавічная	40.000-50.000	45.000
пячонка цялячая	55.000-65.000	60.000
пячонка курыная		25.200
паштэт пячонкавы ялавічны		32.000
лёгкія цяляці	8000-12.000	10.000
сэрца цяляці	22.000-27.000	25.000
страўнічкі курыныя		20.300
ВЭНДЖАНЫЯ ВЫРАБЫ		
- грудзінка	36.000-40.000	38.000
- карэйка	43.000-47.000	45.000
- паляндвіца	90.000-100.000	95.000
- шыйка сьвіная	45.000-50.000	47.000
- бэкон	50.000-60.000	55.000
- вяндліна	60.000-70.000	65.000
- карбанад сьвіны	110.000-125.000	120.000
- дымлянына	75.000-82.000	79.000
Шынка сьвіная	70.000-75.000	72.000
Балык	75.000-80.000	78.000
Філей сьвіны	80.000-90.000	85.000
Шчакавіна	30.000-35.000	33.000
Сальцісон	60.000-70.000	65.000
Кумпячок ялавічны		64.500
Рулет з індычкі	59.000-62.000	60.000
Пастрама сьвіная	88.000-90.000	89.000
Сала	25.000-35.000	30.000
ЯГАДЫ, СУШАНІНА		
- разынкі	20.000-35.000	28.000
- курага	35.000-45.000	40.000
- яблыкі сушаныя (1 кг)		6000
- чарнасьліў	15.000-20.000	18.000
- інжыр (250 г.)		15.000
- фінікі	24.000-28.000	26.000
- шыпшына	14.000-18.000	16.000
- трускаўкі сьвежыя (250 г.)		25.000
АРЭХІ І ІНШАЕ		
- семкі белыя (1 кг.)	10.000-15.000	12.000
- семкі чорныя (1 кг.)	7000-8000	7500
- міндаль	55.000-65.000	60.000
- арахіс (1 кг.)	20.000-22.000	21.000
- фундук ачышчаны (120 г.)	6000-8000	7000
- фісташкі (120 г.)	8000-12.000	10.000
- грэцкія ачышчаныя (120 г.)	9000-12.000	10.000
- какос (1 шт.)	10.000-15.000	13.000
ГРЫБЫ		
- сушаныя грыбы (300 г.)	85.000-95.000	90.000
- марынаваныя (літровы слоік)	65.000-70.000	68.000
- пячуркі (1 кг)		40000
МАРЫНАДЫ, КВАШЭНЬНІ		
- журавіны марынаваныя (1 л.)	13.000-16.000	15.000
- перац марынаваны	20.000-25.000	23.000
- капуста квашаная	12.000-15.000	13.000
- чарамша (пучок)		5000
- часнык марынаваны	70.000-80.000	75.000
- лісьце вінаграду	35.000-45.000	40.000
- морква марынаваная карэйская (тубік)		5000
МАЛОЧНЫЯ ВЫРАБЫ		
- малако каровінае (2 л.)	13.000-16.000	15.000
- малако казінае (1 л.)		15.000
- сыр клінковы		100.000
- масла	38.000-45.000	40.000
- сьмятана (1 л.)	9000-11.000	10.000
- тварог		7.000
- тварог (тлусты)	16.000-20.000	18.000
- брынза	90.000-110.000	100.000
- сыругіні	90.000-110.000	100.000
- маргарын (250 г.)		5600
- маянэз (250 г.)		5300
МЁД		
- грэчкавы (1 л.)	65.000-75.000	70.000
- кветкавы малінава-ліпавы	58.000-64.000	60.000
- травеньскі	58.000-60.000	59.000
- у сотах	115.000-125.000	120.000
- праполіс (1 г.)		2000
СМАЖАНЫЯ ВЫРАБЫ		
Дранікі		3100
Чабурэкі		2600
Смажні		3400
ЯЙКА		
Курынае	10.000-11.000	105.000
КАЎБАСНЫЯ ВЫРАБЫ		
- сардэлькі сьвіныя	27.000-30.000	28.000
- каўбаскі паляўнічыя	55.000-65.000	60.000

Назва прадукту	Межы коштаў	Сярэдні кошт
- сасіскі малочныя	33.000-35.000	34.000
- сасіскі вэнджаныя	33.000-35.000	34.000
- салямі	53.000-58.000	55.000

Назва прадукту	Межы коштаў	Сярэдні кошт
РЫБА ДЫ МОРСКІЯ ПРАДУКТЫ		
- шпроты гарачага вэнджаньня	30.000-40.000	35.000
- гарбуша салёная	30.000-35.000	33.000
- гарбуша халоднага вэнджаньня	50.000-60.000	55.000
- кета халоднага вэнджаньня	90.000-100.000	95.000
- скумбрыя халоднага вэнджаньня	35.000-40.000	37.000
- скумбрыя слабасалёная		28.000
- селядцы	20.000-25.000	22.000
- крэвэткі сьвежамарожаныя (1 кг.)		120.000
- асятрына	320.000-340.000	330.000
- камса салёная		20.000
- ікра чырвоная (140 г.)	70.000-80.000	75.000
- ікра чорная (100 г.)	125.000-135.000	130.000
- камбала (сьвежамарож.)	19500	
- пячонка траскі (300 г.)	25.000-28.000	27.000
- шчупак сушаны (60 см.)	70.000	85.000
- шчупак сушаны (70 см.)	100.000	
- салака	14.000-18.000	16.500
ТРАВЫ Й ПРЫПРАВЫ		
корань салодкі (100 г.)	3000-5000	
аер	3000-5000	
ядловец	3000-5000	
кмен	3000-5000	
чыстацел	3000-5000	
сафара	3000-5000	
мак	10000	
сьвятаяньнік	3000-5000	
любісга	3000-5000	
падбел	3000-5000	
аніс	3000-5000	
каляндра	3000-5000	
ваўчкі	3000-5000	
мэліса	3000-5000	
сухацьвет	3000-5000	
ЦУКЕРКІ ДЫ ІНШЫЯ СЛОДЫЧЫ		
"Суфле"		80.000
"Грыльяж"		80.000
"Сталічныя"		80.000
"Сюрпрыз"		80.000
"Сьліва"		80.000
Халва (1 кг)		25.000
Чучхэла (арэхі ў абалонцы з гранатавага соку) (1 шт)		10.000
ІНШЫЯ ПРАДУКТЫ ДЫ ТАВАРЫ		
Макарона (0,5 кг)		5.500
Мука (1 кг)		6.000
Цукар (1 кг)		7.000
Грэчка (1 кг)		9.000
Рыс (1 кг)	11.000-12.500	
Вехаць з морскай капусты	18.000-20.000	
Туалетная папера		2.500
Гарох		8.000
КВЕТКІ		
- фрэзія (букет з 7 шт.)	16.000-20.000	23.000
- гвазьдзікі (1 шт.)	4.000-8.000	8.000
- калы (1 шт.)	8.000-20.000	23.000
- ружы (1 шт.)	15.000-45.000	43.000
- архідэя (1 шт.)	90.000-200.000	130.000
- касачы (1 шт.)	10.000-13.000	12.000
- лілеі (1 шт.)	35.000-45.000	40.000
- гэрбэры (1 шт.)	12.000-15.000	13.500
- рамонкі (галінка)	2000-3000	2500
- гіяцынт	35.000-45.000	40.000
- актурыюм	15.000-25.000	23.000

НАСЕНЬНЕ

НАЗВА	АДЗІНКА ВЫМЯРЭНЬНЯ	КОШТ
Пятрушка бэрлінская	(5 г.)	500
Баклажан дыямэнт	(2 г.)	700
Кроп	(10 г.)	500
Чабор	(1 г.)	500
Ісоп	(1 г.)	1000
Кукуруза (цукровая)	(10 г.)	300
Гарбуз мозалёўскі	(10 г.)	900
Патысоны	(5 г.)	800
Мэлён (дыня)	(5 г.)	400
Кавун	(10 г.)	600
Перац падарунак Ташкента	(2 г.)	1600
Шчаўе	(10 г.)	500
Рэвень	(2 г.)	300
Шпінат	(10 г.)	700
Гарох Альфа	(50 г.)	800
ЧАСНЫК ЯРАВЫ	(1 кг)	23000
АГУРКІ		
Верасьнёўскія	(1 г.)	5400
Пірэнта	(3 г.)	2500
Лібэла	(3 г.)	2900
Згробныя	(3 г.)	1100
Дэкан	(3 г.)	1100
Фэнікс	(3 г.)	1100
Ева	(3 г.)	1100
Шуромскія	(10 г.)	1700
Зазуля	(3 г.)	9200
Маратон	(1 г.)	3200
МОРКВА		
Нанцкая	(5 г.)	2000
Ласінаастроўская	(5 г.)	1500
Залацістая, павярхневая (ЗША)	(5 г.)	1300
КАПУСТА		
Браўншвэйская (позьняя)	(2 г.)	800
Пераможца (сярэдняя)	(2 г.)	800
Цюркіз (позьняя)	(2 г.)	1400
Брусэльская, кальрабі	(1 г.)	500
Квяцістая	(1 г.)	800
Браколі	(3 г.)	1200
БУРАКІ		
Сталовыя бардо	(10 г.)	1800
Кармавыя жоўтыя	(200 г.)	7000
Цукровыя	(20 г.)	800
РЭДЗЬКАЎКА (РАДЫСКА)		
Ультра	(5 г.)	600
Чырвоная зь белым кончыкам	(10 г.)	700
РЭДЗЬКА		
Чорная	(5 г.)	700
Зімняя белая	(5 г.)	700
Рэпа, рэдзька летняя адэская	(5 г.)	700
ПАМІДОРЫ		
Раніца (раньняя)	(1 г.)	900
Пэрсэй (раньняя)	(1 г.)	900
Сонечны, вясёлка	(2 г.)	1600
Ляна (раньняя супэр)	(1 г.)	900
Шаганэ (цяплічныя)	(0,1 г.)	2700
Вэрлёка (цяплічныя)	(0,1 г.)	3400
Стрыж, ірок (цяплічныя)	(0,1 г.)	1100
Перамога (эліта)	(1 г.)	1400
Даходная (эліта)	(1 г.)	1500
Валгаградзкія	(2 г.)	1600
Нота (сярэднераньняя)	(1 г.)	900
КАБАЧКІ		
Белаплодовыя	(10 г.)	1500
Цукіні (залацістыя)	(5 г.)	800
САЛАТА		
Майская, Нансан	(5 г.)	700
Пэкінская	(2 г.)	400
ЦЫБУЛЯ		
Цыбуля сеянка	(0,5кг)	8000
Чарнушка штутгарцкая	(10 г.)	7200

КВЕТКІ Й ТРАВА		
Газонная трава	(500 г.)	32.000
Астра		
Мадэлен	(2 г.)	900
Півонепадобная сумесь	(1 г.)	1700
Гіянт	(1 г.)	1700 .
Бальзаміна	(2 г.)	300
Матыёла	(2 г.)	2300
Гадэцыя	(1 г.)	900
Наготкі	(5 г.)	800
Гвазьдзікі		
Турэцкія	(1 г.)	600
Шабо	(1 г.)	1900 .
Тагетас (аксаміт.)	(1 г.)	1500

УГНАЕНЬНІ		
Комплексныя ўгнаеньні	(3к г.)	15000
Амафос	(0,4к г.)	3200
Медны купарвас	(200 г.)	10000
Борная кісьліна	(50 г.)	4800
Комплексныя азотна-фасф.	(1 ампула)	8.500
Сульфат амону	(0,4кг)	1500
Суперфасфат	(3кг)	17000
Калійныя зь мікраэлемэнтамі	(1 ампула)	8.500
Каль магнэзу	(1 ампула)	8.500
Амонавая кісьліна	(1 ампула)	8.500
Стымулятар росту расьлінаў	(1 ампула)	9.000
Тытунёвы пыл	(500 г.)	4.000

НАБОР УГНАЕНЬНЯЎ	
пад таматы	7000
пад гуркі	7000
пад морвку	4100
пад парэчкі	4000

Інфармацыя па ўстанове УЖ 15/13- 13:
Менск, вул. Валадарскага

ПЕРАДАЧЫ прымаюцца толькі ў цэляфанавых пакетах.

Усе прадукты павінны быць у сьвежым выглядзе, добра ўкладзеныя паасобку, у якасны пакунак (цэляфанавы мяшок).

Заяву падаваць у 2-х асобніках.

Узор заяваў:

Начальніку Ўстановы УЖ — 15/13 - 13
ад грамадзяніна Іванова Пятра Іванавіча,
які пражывае ў г. Менску, вул. Астроўскага,
7, пашпарт сэрыі ІЖ XV№11317.

Заява

Прашу прыняць перадачу з/к Іванову Івану Пятровічу 1931 году нараджэньня наступнае:

1. ....
2. ....
3. ....

Подпіс (Іваноў)
7.05.1996

Заўвага: заяву падаваць у адным асобніку.

Перадачы
Час працы: з 9.00 да 17.00.
Абед: 13.00 – 14.00.
Выхадны: нядзеля.

У суботу прымаюцца перадачы асуджаным, што пакінутыя ва Ўстанове для працы ў гаспадарчым абслугоўваньні. Прыём перадачаў адбываецца з 9.00 да 13.00. Заявы на перадачы прымаюцца ў 9.00. Перадача адбываецца 1 раз на месяц, у адзін і той жа дзень, і падсьленым і асуджаным. Дата вызначаецца паводле апошняй перадачы.

У заяве на перадачу павінен быць разборліва напісаны год нараджэньня і прозьвішча, імя, імя па бацьку заключанага.

Дапушчальная вага прадуктаў для адной перадачы – 8 кг.

Тытунёвыя вырабы й гарбата ўваходзяць у вагу перадачы. Рэчы перадаюцца з прадуктамі і ў вагу не ўваходзяць.

ПЕРАЛІК ПРАДУКТАЎ ХАРЧАВАНЬНЯ:

1. Хлеб, хлебабулачныя вырабы, печыва.
2. Рыба салёная, якая не патрабуе тэхнічнай апрацоўкі.
3. Кансэрвы.
4. Масла, маргарын, сала.
5. Сыр.
6. Кілбасныя вырабы (вэнджаныя й напаўвэнджаныя).
7. Цукар – 1 кг, цукеркі, гарбата.
8. Садавіна.
9. Гароднiна.
10. Тытунёвыя вырабы (россыпам).

ПРАДМЕТЫ ПЕРШАЙ НЕАБХОДНАСЬЦІ:

1. Саколкі, майткі, насоўкі, панчохі, шкарпэткі.
2. Касмэтыка для жанчынаў, гарсэтныя вырабы.
3. Туалетныя прыналежнасьці.
4. Электрычная машынка для галеньня ці бясьпечны (касэтны) станок.
5. Папера, сшыткі, пісьмовыя прыналежнасьці.
6. Запалкі.

НЕ ПРЫМАЮЦЦА: *Каштоўныя рэчы, грошы, скураныя курткі, дарагія футравыя шапкі, вопратка вайсковага ўзору зялёнага колеру, вопратка й цыгарэты непаўнелетнім з/к.*

Перадачы прымаюцца толькі ў цэляфанавых пакетах. Усе прадукты павінныя быць у сьвежым выглядзе і добра ўкладзеныя паасобку ў якасны пакунак (цэляфанавы мяшок).

ЗАБАРОНЕНЫЯ ПЕРАДАЧЫ АСОБАМ:

1. Прыгаворы датычна якіх уступілі ў законную сілу.

2. Пакінутых ва Ўстанове ці пераведзеных у яе з выпраўленча-працоўных установаў (ВПУ) у сувязі са сьледчымі дзеяньнямі ў справах пра злачынствы, што зьдзейсьненыя іншымі асобамі ці ў сувязі з разглядам справы ў судзе.

Даведка
Час працы: 9.30 – 17.00.
Абед: 13.00 – 14.00.
Выхадны дзень: субота, нядзеля.

КІРАЎНІЦТВА ЎСТАНОВЫ ПРЫМАЕ кожны дзень з 10.00 да 13.00.

Паводле пытаньняў тэле- радыёперадачаў зьвяртацца ў кабінэт "Прыём грамадзянаў" з 14.00 да 15.00 штодня.

Выхадны: субота, нядзеля, панядзелак.

Пералік грошай ажыцьцяўляецца на адрасе: 220050, г. Менск, вул. Валадарскага-2, УЖ-15/13-13, ФІО (каму) зь якога заўгодна паштовага аддзяленьня. Сума пераводу – не абмежаваная. Грошы ідуць на працягу месяца. З нагоды афармленьня даверных лістоў зьвяртацца ў вакно даведак.

Спатканьні:
Час працы з 9.00 да 17.00.
Абед: 13.00 – 14.00.
Выхадны: нядзеля.

У суботу і панядзелак спатканьні дазваляюцца асуджаным, пакінутым ва Ўстанове для працы ў гаспадарчым абслугоўваньні.

СПАТКАНЬНІ даюцца паводле жывой чаргі з 9.00.

Для дазволу спатканьня неабходны наступныя дакумэнты:

1. а) падсьледным – дазвол сьледчага, які вядзе справу,
б) асуджаным – дазвол суда.
2. Заява на імя Начальніка Ўстановы.
3. Дакумэнты, што сведчаць асобу (дарослыя – пашпарт, дзеці – пасьведчаньне аб нараджэньні).

Начальніку Ўстановы УЖ — 15/13 - 13
ад грамадзяніна Іванова Пятра Іванавіча,
які пражывае ў г. Менску, вул. Астроўскага,
7, пашпарт сэрыі ІЖ XV№11317,
выдадзены Савецкім АЎС 23.10.67 г.

Заява

Прашу дазволіць мне спатканьне з сынам (братам, мужам) з/к Івановым Іванам Пятровічам 1931 г. нараджэньня.

Подпіс (Іваноў)

У дазволе павінна быць выразна пазначана дата, калі быў выдадзены дазвол, гербавая пячатка, і подпіс таго, хто дае дазвол. На спатканьне ідуць толькі тыя асобы, якія пазначаныя ў дазволе (ня болей за 2 чалавекі).

Спатканьні не дазволены асобам:

1. Прысуды датычна якіх уступілі ў законную сілу.

2. Пакінутым ва Ўстанове ці пераведзеным у яе з ВПУ у сувязі са сьледчымі дзеяньнямі ў справах злачынстваў, зробленых іншымі асобамі ці ў сувязі з разглядам справы ў судзе.

Падчас спатканьня забараняецца: перадаваць рэчы, грошы, шумець, сьмецiць.

Калі падчас спатканьня парушаюцца правілы – спатканьне спыняецца.

ПЕРАЛІК ПРАДУКТАЎ, забароненых для перадачы асуджаным і падсьледным (з-за хуткага псаваньня).

1. Мяса й мясныя вырабы:
катлеты, галубцы, пяльмені, мяса варанае, печань смажаная, студзень заліўны, паштэты, кілбасы вараныя і г. д.
2. Рыба й рыбныя вырабы:
смажаная, фаршаваная, заліўная, катлеты й г. д.
3. Малочныя прадукты:
малако, вяршкі, сьмятана, тварог, сырнікі й г. д.
4. Кулінарныя вырабы:
блінчыкі зь мясам, беляшы зь мясам і г. д.
5. Крэмавыя й кандытарскія вырабы:
торты, піражкі і г. д.
6. Яйкі курыныя.
7. Грыбы кансэрваваныя у любым выглядзе.

Адміністрацыя

Вас затрымала міліцыя

Але, так бывае: Вы ішлі па вуліцы, і раптам да Вас падыходзіць чалавек у міліцэйскай форме і кажа: "Грамадзянін, пакажыце Вашыя дакумэнты". А пасьля нечакана загадвае: "Хадземце са мной". Заводзіць Вас у нейкі напаўпадвал, дзе сядзяць два міліцыянты, і Вы чуеце: "Мы павінны Вас абшукаць". Ваша здранцьвеньне, нарэшце, мінае, і Вы крычыце: "Вы ня маеце на гэта права! Я патрабую адваката! Дзе санкцыя пракурора?"

Разгледзім эпізод з самага пачатку ў сьвятле нашых правоў, свабодаў і абавязкаў. Раскладзем яго, так бы мовіць, па паліцах закону. Такім чынам, Вы ішлі па вуліцы, не парушаючы ніякіх правілаў, нават перайшлі яе на зялёнае сьвятло. Раптам да Вас падыходзіць міліцыянт і кажа: "Грамадзянін, пакажыце Вашыя дакумэнты".

Найхутчэй Вы адразу пачнеце ліхаманкава думаць, які дакумэнт сёньня ёсьць з Вамі. Але на Вашым месцы варта было б захвалявалася зь іншай прычыны: у чым гэта Вас падазраюць?

Міліцыі дадзена права правяраць у грамадзяніна дакумэнты, што сьведчаць пра ягоную асобу, але пры адной умове: калі ён падазраецца ў зьдзяйсьненьні правапарушэньня.

Таму, калі ў Вас ёсьць дакумэнты – пакажыце іх, не нэрвуйце міліцыянта. Раптам у Вас куртка ці кепка такая, як у парушальніка, якога шукае ў гэты момант міліцыя, маючы толькі апісаньне асобных прыкметаў. Кожнае пасьведчаньне выратуе Вас ад далейшых непрыемнасьцяў. Але паглядзеўшы дакумэнты, міліцыянт нечакана загадвае: "Хадземце са мной". Як быць?

Прайдзіце, але памятайце, што і ў Вас ёсьць права: найперш права атрымаць тлумачэньні з нагоды затрыманьня. Калі ён Вас у чымсьці падазрае, то ў чым?

Хіба Вы засьпетыя на месцы злачынства ці адразу пасьля ягонага выкананьня; ці ёсьць людзі, пацярпелы, якія паказалі на Вас як на правапарушальніка? Ці на іхнай вопратцы, на іншых рэчах відаць сьляды злачынаства? Уцякаць Вы таксама не зьбіраліся. Аніякага адміністратыўнага парушэньня не зрабілі.

Увогуле, як бы Вы ні былі зьдзіўленыя, параім Вам паспрабаваць хутчэй пераканаць міліцыю, што Вы "ніколі й ні ў чым..." Галоўнае тут, вядома, аргумэнты. Вы іх, безумоўна, знайшлі, здаецца, пераканалі, зьбіраецеся сыходзіць з паўпадвалу, але раптам чуеце: "Мы павінны вас абшукаць". Верагодна, вырашылі абшукаць Вас "на ўсялякі выпадак".

Не сярдуйце, а лепей спакойна і зь веданьнем справы скажыце: "Пакажыце пастанову й пакажыце санкцыю пракурора". Упэўніваем Вас, з гэтай хвіліны з Вамі будуць больш карэктнымі й хутчэй разьвітаюцца – бо Вы ведаеце закон і ведаеце свае правы, у тым ліку права на недатыкальнасьць і на абскарджваньне дзеяньняў супрацоўнікаў міліцыі. Апошнім абавязкова скарыстайцеся.

Як бы Вы ні сьпяшаліся, прачытайце ўважліва й падпішыце пратакол, які ў нашым эпізодзе павінен складацца абавязкова. Прасачыце, каб матывы затрыманьня, дата, месца затрыманьня й Вашыя тлумачэньні былі дакладна запісаныя. Усё гэта спатрэбіцца Вам, калі ўся гэтая апэрацыя, што працягвалася не 5-10 хвілінаў, яўна Вам нашкодзіла: мала таго, што цэлы тыдзень Вы ня можаце супакоіцца, дык яшчэ й матэрыяльна пацярпелі, у час ня скончыўшы справы.

Дзеяньні супрацоўнікаў міліцыі, калі яны бясправўныя, можна абскардзіць вышэйшаму начальству й пракурору, у судзе. Не сумнявайцеся, закон Вашыя правы абараняе: маёмасную шкоду, якую Вы зможаце даказаць, Вам выплацяць. Да таго ж, калі Вы гэтага запатрабуеце, перад Вамі публічна папросяць прабачэньня.

Прыём паводле асабістых пытаньняў

Вам патрэбная даведка, яе патрабуе дзяржаўная ўстанова. Вы ідзяце ў іншую дзяржаўную ўстанову, што выдае даведку, патрэбную першай дзяржаўнай установе, і на дзьвярах бачыце шыльдачку: прыём грамадзянаў паводле асабістых пытаньняў у панядзелак і пятніцу з 9.00 да 13.00. Але сёньня аўторак. Пыхлівая дзяўчына паказвае Вам шыльдачку й кажа: прыходзьце ў пятніцу. Але Вы ехалі праз цэлы горад! І ў Вас не асабістая справа, Вам гэтая даведка не патрэбная, яе патрабуе дзяржава. Дык чаму яна лімітуе час выдачы даведак? Вы пачынаеце патрабаваць выдаць Вам гэтую паперку зараз. А Вас ня слухаюць. Вы – нуль. Вы разнэрваваліся, Ваш голас сарваўся на крык. І Вам кажуць: грамадзянін, зараз паклічам міліцыю.

Паклікаць міліцыю, вядома, могуць, калі Вас давялі да таго, што Вы пачалі нецэнзурна лаяцца ці абражаць супрацоўнікаў гэтай установы.

Але выклічуць ці не, даведку Вы, найхутчэй, атрымаеце толькі ў пятніцу. Гэтая пыхлівая дзяўчына разнэрвуецца ня менш, чым Вы, і вінаватым будзе лічыць Вас, а не сябе: Вы зьявіліся ня ў час і ўтварылі гэты скандал, а яна толькі выконвае абавязкі, бо падначаленая правілам, прынятым у гэтай установе.

Вядома, калі б Вы былі карэктныя і вельмі, вельмі яе папрасілі даць даведку, патлумачылі, чаму яна так тэрмінова патрэбная, Вы б яе атрымалі. Але цяжка ўявіць, якое пачуцьцё Вы б адчулі: прыніжанасьці ці радасьці ад таго, што атрымалі тое, што трэба.

У чым жа рэч? Дзе запісана, хто ўстанавіў, што прыём грамадзянаў менавіта двойчы на тыдзень і менавіта з 9.00 да 13.00?

Вельмі хацелася б спаслацца на закон, звычайна там мы знаходзім адказы на ўсе пытаньні. Але такога закону пакуль няма. Ёсьць заканадаўчы акт, прыняты яшчэ ў шасьцідзясятыя гады, які загадвае кіраўнікам установаў арганізоўваць прыём грамадзянаў.

Там маюцца на ўвазе выпадкі, калі Вы прыходзіце зь нейкімі заявамі ці скаргамі, і нічога не сказана пра арганізацыю прыёму для таго, каб вырашаць іншыя праблемы: выдаць тую ж даведку. Установа, натуральна, сама павінна быць зацікаўленая, каб прыём вёўся ў часы, зручныя ня толькі ёй, але й грамадзянам. Аднак далёка не заўсёды яна ўлічвае нашыя з Вамі магчымасьці. Таму функцыі арганізатара-кіраўніка на сябе бяруць выканкамы: яны ўсталёўваюць, калі весьці прыём у тым жа ЖЭСе, ЖРЭА.

Калі ў Вас ёсьць прэтэнзіі да нейкай канторы, зьвяртацца трэба ў выканкам. Выкарыстайце сваё права, унясіце прапанову. Яе абавязаны разгледзець.

І калі ў Вас будзе дастаткова аргумэнтаў, хопіць часу й настойлівасьці, то цалкам магчыма, што пашпартыстка ў Вашым ЖЭСе будзе прымаць ня два разы на тыдзень, а ўсе пяць.

Забралі Ваш пашпарт

Вам выпала адказнае заданьне: тэрмінова ехаць у выправу й натарыяльна аформіць зьдзелку. Прыехаўшы ў гатэль, Вы просіце нумар. З задавальненьнем даведваецеся, што праблемаў няма, тут жа запаўняеце анкету, паказваеце пашпарт і аплочваеце рахунак. Адміністратар, атрымаўшы ад Вас усё, выдае Вам квіток. "А пашпарт?" – пытаеце Вы. "Пашпарт застанецца ў нас да Вашага ад'езду.," – чуеце ў адказ. "Ён мне заўтра патрэбны, мне ісьці да натарыюса!" – "Нічога ня ведаю, – гаворыць адміністратар, – так загадала кіраўніцтва."

Адміністратар, вядома, у гэтай справе маленькі, можа й ня ведаць закон і сьлепа давяраць свайму начальству. Але начальнік (ён жа асоба пры пасадзе) ня можа ня ведаць: незаконная канфіскацыя пашпартоў у грамадзянаў, а таксама прыняцьце пашпарта ў заклад – забаронена. І ня проста забаронена: за такія дзеяньні можа надысьці адміністратыўная адказнасьць.

Калі Вы жадаеце выканаць заданьне й трапіць да натарыюса, нагадайце пра артыкул адміністратуру, а лепш – ягонаму начальніку (менавіта ён нясе адказнасьць). Пакажыце яму апошнюю старонку ў пашпарце: там запісана, што "забараняецца канфіскацыя ў грамадзянаў пашпартоў, акрамя выпадкаў, прадугледжаных заканадаўствам, а таксама прыём і перадача пашпартоў у заклад". Калі ж ён не адрэагуе, зьвярніцеся ў міліцыю: ёй дадзена права скласьці пратакол і прыцягнуць да адказнасьці гэтую асобу.

(Круг N1.04.96;Круг N2.06.96. Практыкум Натальлі Доўнар.)

Калі Вы прыйшлі на несанкцыянаваны мітынг

Трэба ўлічваць простую рэч: мітынг – гэта найперш вялікая колькасьць людзей. Калі некалькі тысячаў людзей з абодвух бакоў супрацьстаяць адно аднаму, гэта ня тое, калі высьвятляюць адносіны два чалавекі. Падчас высьвятленьня адносінаў тэт-а-тэт сябе можна неяк кантраляваць, а падчас сутычкі аднаго натоўпу з другім кантраляваць сябе немагчыма. Таму натоўп – гэта заўсёды стыхія, а іначай кажучы – шаленства. Так што выкіньце з галавы ўсе спадзяваньні на нейкае добрае выкананьне нормаў прыстойнасьці, а проста кажучы, правоў чалавека падчас гэтага шалу.

Сярод асноўных крыўднікаў дэманстрантаў – спэцназаўцаў – ёсьць пэўная частка людзей, у якіх можна заўважыць хоць нейкія чалавечыя якасьці, але нават ад іх нельга чакаць патураньня. Трэба разумець, што яны – таксама жывыя людзі, і, нягледзячы на спакойныя твары, унутрана вельмі ўзбуджаныя. Заставацца спакойным перад тварам шалёнай стыхіі немагчыма, і малады й сумленнны хлопецспэцназавец можа зрабіць тое, пра што й не здагадваўся.

Іншую, большую частку спэцназу тым болей сьцеражыцеся. Не спрабуйце дакрануцца да іхнай душы й не кажыце ім "Што вы робіце?!" і "Як вам ня сорамна?!". Зразумейце, што менавіта да таго, што яны робяць, яны ўжо гатовыя. Аніводны, нават самы бяздушны чалавек ня можа выканаць працу, накіраваную супраць мірных жывых людзей, без папярэдняй адпаведнай наладкі. Таму перад кожным заданьнем аб ліквідацыі мітынгу аддзел спэцназаўцаў апрацоўвае адмысловец, даючы байцам магутную эмацыйна-псыхалягічную ўстаноўку. Байцы спэцназу самі зацікаўленыя ў ёй. Чалавеку, які псыхалягічна ўжо ўдарыў жанчыну па галаве ці зламаў якому-небудзь юнаку руку, зрабіць гэта насамрэч вельмі проста.

Так што памятайце: калі байцы спэцназу ліквідуюць мітынг, яны знаходзяцца ў вельмі асаблівым стане – стане дрэва, якое не рэагуе ні на якія сантымэнты. І беражы Вас Бог штосьці даказваць спэцназаўцам. Забудзьце пра свае правы, калі знаходзіцеся ў мясарэзцы. А калі Вы ўбачылі, што да Вас набліжаюцца тры спэцназаўцы, недвухсэнсоўна расставіўшы рукі й гледзячы Вам у вочы, раю пакінуць усю палітыку і ўжыць супраць іх самы першы, самы дакладны прыём – унесьці ногі.

Калі ж Вас усё-ткі схапілі, паспрабуйце імгненна вывернуцца й схавацца ў натоўпе. Не спадзявайцеся: самі яны Вас ніколі не адпусьцяць. У кожным зборы рашуча наладжаных людзей ёсьць некалькі нэрвовых асяродкаў хваляваньня, падавіўшы якія, можна суцішыць натоўп. Такім чынам, схапіўшы Вас як асяродак хваляваньня, байцы проста ня маюць права Вас адпускаць, ім важна, каб у сьвядомасьці людзей зафіксавалася гэтае падаўленьне.

(Круг N2.06.96. Практыкум Андрэя Казловіча.)

Тэматычнае кіно

АЛЬФАВІЛЬ (ALPHAVILLE)

Францыя-Італія, 1964. 100 хв. Рэжысэр Жан-Люк Гадар. У ролях: Эдзі Канстантэн, Ана Карына, Акім Таміраў, Ласпа Саба.

Несумненна, "Альфавіль" – даніна павагі нямецкаму экспрэсіянізму 20-х гадоў, а менавіта – Ф.Лянгу зь ягонымі прароцкімі стужкамі пра доктара Мабузэ і, найперш, першай кінаантыўтопіяй "Мэтраполіс" (1926). Фантастычны горад, які кіруецца робатам-дыктатарам "Альфа-60", называецца "Альфавіль". Час дзеяньня – 1984 год (адсылка да Дж.Оруэла, які ствараў свой знакаміты раман таксама пад уражаньнем стужкі Ф.Лянга.

Фільм "Альфавіль" атрымаў галоўную прэмію на кінафэстывалі ў Заходнім Бэрліне ў 1965 годзе.

УЦЁКІ ЛЁГАНА (LOGAN'S RUN)

ЗША, 1976. 120 хв. Рэжысэр Майкал Андэрсан. У ролях: Майкал Ёрк, Рычард Джордан, Джэні Агатэр, Фара Фосэт-Мэйджарс, Пітэр Усьцінаў.

Ангельскі рэжысэр М.Андэрсан, які зьняў шмат прыгодніцкіх, вострасюжэтных фільмаў розных тыпаў, мае схільнасьць і да жанру антыўтопіі, іначай кажучы – да філязофскай фантастыкі. Яшчэ ў 1955 годзе ён першым экранізаваў знакаміты раман "1984" Дж.Оруэла. У стужцы "Уцёкі Лёгана" таксама ёсьць спроба асэнсаваць магчымыя шляхі разьвіцьця тэхнакратычнага грамадзтва, што ўсталявала жорсткую дыктатуру нават у сфэры геданізму, асалоды жыцьця.

БЫЦЬ ЦІ НЯ БЫЦЬ (TO BE OR NOT TO BE)

ЗША, 1983. 108 хв. Рэжысэр Элян Джонсан. У ролях: Мэл Брукс, Эн Бэнкрафт, Чарльз Дэрнінг, Хасэ Фэрэр, Тым Мэтысан.

Гісторыя польскай тэатральнай трупы, уцягненай у бойку паміж агентамі гестапа й дзеячамі Супраціву, становіцца ў фільме нагодай для цэлай сэрыі цікавых атракцыёнаў. Як адзначаюць амэрыканскія відзадаведнікі, новая вэрсія вядомай стужкі Э.Любіча пазбаўлена бляску арыгіналу, ня гэтак разумная, у ёй болей сьмешных жартаў, але меней сутнасьці.

ВЫБАР САФІ (SOPHIE'S CHOICE)

ЗША, 1982. 157 хв. Рэжысэр Элян Дж.Пакула. У ролях: Мэрыл Стрып, Кэвін Кляйн, Пітэр Макнікаль, Рыта Карын.

Э.Дж.Пакула зьняў цудоўную драму паводле рамана У.Стайрана. Ягоны часткова аўтабіяграфічны герой Стынга, малады пачатковец-пісьменьнік, пасяляецца пасьля вайны ў Брукліне. Там ён сустракаецца з полькай Зоф'яй Завістоўскай (ці на амэрыканскі лад – проста Сафі), чые спробы наноў пачаць жыць у Амэрыцы заканчваюцца крахам. Сафі памятае пра жахі мінулай вайны, пра канцлягер, пра пастаўлены перад ёю бесчалавечны выбар жыцьця для аднаго са сваіх дзяцей, на што яна ня мела права пагаджацца. Гэтая памяць прымушае Сафі зноў і зноў пакутліва перажываць і пераацэньваць тое, што здарылася.

М.Стрып заслужана атрымала другі "Оскар".

ПАГІБЕЛЬ БАГОЎ (LA CADUTA DEGLI DEI)

Італія-ФРГ-Швэйцарыя, 1969. 155 хв. Рэжысэр Лючына Вісконці. У ролях: Дэрк Богард, Інгрыд Туклін, Хэльмут Бэргер, Хэльмут Грым, Шарлёт Рэмплінг, Флярында Бальнан, Умбэрта Арсіні, Рэнэ Вэрпе.

Трагічная фрэска выбітнага італьянскага рэжысэра, якая мае ніцшэанска-вагнэраўскую назву, бліжэй сваім духам да шэкспіраўскага напалу жарсьцяў і магутнасьці мастацкага тэмпэрамэнту опэраў ягонага ўлюбёнага кампазытара – Дж.Вэрдзі. Стужка Л.Вісконці сталася адной зь першых у цэлым шэрагу антыфашысцкіх фільмаў канца 60-х – пачатку 70-х гадоў. Сытуацыя краху мінулага сьвету, прыходу да ўлады фашысцкай дыктатуры паказана з гледзішча сямейнае драмы, калі адбываецца распад і выраджэньне імпэрыі фон Эсэнбэкаў, уладароў сталеліцейных заводаў.

Паводле Вісконці, гэтая пустэча, дзе "бог памёр", ёсьць умовай зараджэньня ідэалёгіі звышчалавека, які апраўдвае сваім прызначэньнем і найвышэйшаю мэтай уседазволенасьць сродкаў. Ад адкіданьня маральных прынцыпаў, маральных законаў – да масавага тэрору, каб увасобіць ідэю пра "чысьціню расы", да крывавых войнаў дзеля дасягненьня сусьветнага валадарства. Дэградацыя Мартына фон Эсэнбэка, "бялявае бэсты", які мае ўласныя паталягічныя комплексы і якога спакушае д'ябал у абліччы эсэсаўскага афіцэра фон Ашэнбаха, не выпадкова супастаўленая з гістарычнымі падзеямі. Ад падпалу рэйхстагу й "начы доўгіх начэй" зусім недалёка да мюнхенскай змовы, "аншлюсу" й верасьнёўскага ўварваньня ў Польшчу. "Пагібель багоў" атрымала прэмію на кінафэстывалі ў Вэнэцыі ў 1970 годзе.

ГОД НЕБЯСЬПЕЧНАГА ЖЫЦЬЦЯ (THE YEAR OF LIVING DANGEROUSLY)

Аўстралія-ЗША, 1982. 115 хв. Рэжысэр Пітэр Ўір. У ролях: Мэл Гібсан, Сігурні Ўівэр, Лінда Хант, Майкал Мэрфі.

Адзін з найлепшых фільмаў, які распавядае пра неспакойную атмасфэру ў Інданэзіі перад драматычнымі падзеямі 1966 году, калі да ўлады спрабавалі прыйсьці левыя сілы. Інтэрпрэтацыя гэтых падзеяў, магчыма, ня ёсьць палітычна дакладнай. Але калі прыняць пад увагу, што аўтарамі абраны іншы кут бачаньня (аналіз паводзінаў замежных журналістаў, якія перадугадвалі насьпяваньне найвастрэйшага крызысу ў краіне), то ў гэтым пляне стужка П.Ўіра надзіва дакладная й праўдзівая, падкупае найтанчэйшай псыхалягічнай распрацоўкай характараў.

ДЖУЛІЯ (JULIA)

ЗША, 1976. 118 хв. Рэжысэр Фрэд Цынэман. У ролях: Джэйн Фонда, Ванэса Рэдгрэйв, Максыміліян Шэл, Джэйсан Робардс, Мэрыл Стрып.

Аўстрыец з паходжаньня, амэрыканскі рэжысэр Ф.Цынэман успрыняў як сваю расказаную пісьменьніцай Ліліян Хэлман аўтабіяграфічную гісторыю пра сяброўку дзяцінства, якая змагалася супраць нацызму ў 30-ыя гады. Падобна Л.Хэлман, Ф.Цынэман (які пасяліўся ў ЗША з 1930 году) мог назіраць за падзеямі ў Эўропе з боку, але не абыякава – насупраць, з асаблівым пачуцьцём да дзеячоў Супраціву. У "Джуліі" дзеяньне пранізанае элегічнай інтанацыяй, упасьцівай успамінам пра даўнюю, але не забытую, мінуўшчыну.

ДОКТАР ЖЫВАГА (DR. ZHIVAGO)

Ангельшчына, 1965. 197 хв. Рэжысэр Дэйвід Лін. У ролях: Амар Шарыф, Джулі Крысьці, Джэральдын Чаплін, Род Стайгер, Алек Гінэс, Ральф Рычардсан, Том Кортні, Рыта Ташынгем, Кляўс Кінскі.

Рэжысэр Д.Лін у другой палове сваёй кар'еры выявіў сябе як майстар эпічных стужак, своеасаблівых "вялікіх спэктакляў" (найперш на гістарычныя тэмы), супэрвідовішчаў у духу Галівуда. Ягоныя фільмы адказвалі амэрыканскім густам і паводле мэлядраматызацыі ці авантурызацыі гісторыі, рэальных падзеяў і асобаў. Д.Ліну ў бальшыні стужак гэтага пэрыяду дапамагаў сцэнарыст Р.Болт, у якога таксама была схільнасьць да паказваньня мінулых эпох у найбольш даступным і відовішчным выглядзе. Ягоны сцэнар "Доктара Жывага" хаця й атрымаў прэмію "Оскар", натуральна, ня йдзе ні ў якае параўнаньне з раманам Б.Пастэрнака. Усё спрошчана, зьведзена да звычайнага каханьня на тле рэвалюцыйных катаклізмаў. Нават заходнія крытыкі адзначалі, што выканаўцы роляў мала падобныя да расейцаў, асабліва Шарыф у ролі Жывага, але чамусьці прад'юсэры настойліва навязваюць яго ва ўсе фільмы пра Расею.

ДАСЬЕ АДЭСА (THE ODESSA FILE)

Ангельшчына-ФРГ, 1974. 128 хв. Рэжысэр Рональд Нім. У ролях: Джон Войт, Максыміліян Шэл, Дэрэк Джэкабі, Марыя Шэл.

Фільму, знятаму паводле рамана майстра палітычных дэтэктываў Ф.Фарсайта, усё ж не стае асаблівай захапляльнасьці й займальнасьці. У 1963 годзе заходненямецкі журналіст спрабуе знайсьці дасье, у якім ёсьць сьведчаньні пра злачынствы нацыстаў супраць габраяў падчас Другой сусьветнай вайны. Ягоным пошукам супрацьстаіць былі афіцэр СС, зацікаўлены ў адваротным.

ЖАНЧЫНА Ў ВАКНЕ (UNE FEMME A SA FENETRE)

Францыя-Італія-Заходні Бэрлін, 1976. 110 хв. Рэжысэр П'ер Гранье-Дэфэр. У ролях: Ромі Шнайдэр, Віктар Ляну, Філіп Нуарэ, Умбэрта Арсіні.

Атэны, 1936 год. У Грэцыі адбываецца ваенны путч пад кіраўніцтвам генэрала Мэтаксаса. Малады рэвалюцыянэр Бутрас, які хаваецца ад перасьледу паліцыі, атрымлівае нечаканую дапамогу ад незнаёмай жанчыны Марго Сантарыні, жонкі дыпламата. Фільм, безумоўна, створаны для актрысы Р.Шнайдэр, зь якой рэжысэр П.Гранье-Дэфэр ужо працаваў над стужкай "Цягнік". Стужка "Жанчына ў вакне" можа падацца занадта палітызаванай, асабліва ў сцэне спрэчкі пра Сталіна, Троцкага, дыктатуру й анархію на тле старагрэцкіх помнікаў архітэктуры. Гэтая тэма прыўнесеная, найхутчэй, сцэнарыстам Х.Сэмпрунам, гішпанскім эмігрантам, які працаваў у Францыі з А.Рэнэ і Коста-Гаўрасам.

БЛЯШАНЫ БУБЕН (DIE BLECHTROMMEL)

ФРГ-Францыя пры ўдзеле Польшчы, 1979. 142 хв. Рэжысэр Фолькер Шлёндарф. У ролях: Давід Бэнэт, Ангела Ўінклер, Даніэль Альбрыхскі, Марыя Адарф, Катарына Тальбах.

Вядомы заходненямецкі рэжысэр Ф.Шлёндарф марыў паставіць фільм паводле філязофска-палітычнае прыпавесьці Г.Граса на працягу дваццаці гадоў. Ён задумаў яго адразу пасьля выйсьця рамана – этапнага для нямецкамоўнай літаратуры. Гісторыя фашызму, жыцьцё Нямеччыны паміж дзьвюма войнамі, лёс чалавечай асобы ў эпоху татапітарнага рэжыму пабачаны, як і ў "Доктары Фаўстусе" Т.Мана, з мэтафарычнага гледзішча. Г.Грас прыдумаў дзіўны вобраз трохгадовага хлопчыка Оскара, які ў 1927 годзе (у момант зараджэньня фашызму ў Нямеччыне), расчараваны ў сьвеце дарослых, вырашыў болей не расьці, каб ніколі не стацца дарослым. У адной з найлепшых сцэнаў стужкі маленькі Оскар, забраўшыся пад трыбуну, пачынае ад злосьці біць у свой улюбёны бляшаны бубен, парушаючы ход пыхлівае цырымоніі. Але міне яшчэ шмат часу, перш чым ён (ужо пасьля краху фашызму) вырашыць расьці далей. Жыцьцё паступова вяртаецца ў нармальны стан. Фільм быў узнагароджаны галоўнай прэміяй на фэстывалі ў Канах (падзяліўшы яе са стужкай "Апакаліпсіс сёньня" Ф.Ф.Копалы) і прэміі "Оскар" за найлепшы замежны фільм у пракаце ЗША.

ЗЭЛІГ (ZELIG)

ЗША, 1983. 79 хв. Рэжысэр Ўудзі Ален. У ролях: Ўудзі Ален, Мія Фэраў, Герэт Браўн, Стэфані Фэраў.

Трэба прызнаць, што гэтая стужка ёсьць трыюмфам акторскага й рэжысэрскага, дый увогуле кінэматаграфічнага, майстэрства. Звычайны чалавек Леанард Зэліг становіцца самым знакамітым напрыканцы 20-х гадоў. Ён знаходзіць унікальную здольнасьць фізычна й духоўна ператварацца ў каго заўгодна зь людзей – таўстуна, кітайца, Ф.Скота Фіцджэральда, Ч.Чапліна ці ў Гітлера. Чалавек-хамэлеон сам сабой нікога не цікавіць, але ўсе радуюцца ягонаму майстэрству непрадказальна зьмяняцца, быць кім заўгодна. Гэтая гісторыя для рэжысэра – толькі нагода для стварэньня зьедлівай сатыры на масавую сьвядомасьць, працэс маніпуляцыі асобным індывідам у грамадзтве. Стужка кляйміць канфармізм і мімікрыю, якія дазволілі ў XX ст., у эпоху навукова-тэхнічнай рэвалюцыі й немагчымага раней прагрэсу, прыйсьці да ўлады многім дыктатарам, якія ператварылі народы ў паслухмяны, "хамэлеонаўскі" натоўп, натоўп, які не разважае. Фільм Ў.Алена – філязофская антыўтопія, зьвернутая ў мінуўшчыну, ці своеасаблівы антыэпас. Ягонае ўласнае "XX стагодзьдзе" – расповед не пра час, які выяўляецца ў лёсах людзей. Гутарка ідзе пра "чалавека зь мільёнамі твараў", які бясконца тыражуе сябе ў розных абліччах, якія свайго кшталту "гутэнбэргавая галяктыка", маклюэнаўская mass media, што ўзнаўляе сам час.

ЗЬМЯІНАЕ ЯЙКА (THE SERPENT'S EGG)

ФРГ-ЗША, 1977. 120 хв. Рэжысэр Інгмар Бэргман. У ролях: Ліў Ульман, Дэйвід Кэрэдын, Хайнц Бэнэт, Гэрт Фробэ.

Аснова стужкі – сюжэт пра цыркавога артыста й сьпявачку кабарэ, уцягнутых у злачынныя задумы доктара-псыхіятра ў канцы 20-х гадоў. І.Бэргман сьледуе традыцыям нямецкага экспрэсіянізму, які інтуітыўна выказаў стан разгубленасьці ў грамадзтве ў момант зараджэньня фашызму. Назва фільму, як заўсёды ў рэжысэра, мэтафарычная. З дапамогаю свайго сталага апэратара С.Нюквіста ім створаная гнятлівая атмасфэра ў чаканьні "прыцемку багоў" ці, пабэргманаўску, "маўчаньня", пакінутасьці богам. Д'ябал, які прымае аблічча шарлятана, псыхіятра, што ўрываецца ў душу пацыента – адзін з асноўных матываў творчасьці шведзкага майстра. Хаця ў вар'ята-доктара са "Зьмяінага яйка" ёсьць і кінэматаграфічны правобраз – Мабузэ з прароцкіх стужак Ф.Лянга. Наўрад ці варта ставіць у віну І.Бэргману ўсе культурныя аналёгіі, якія ўзьнікаюць падчас прагляду. Стужка шмат у чым сьвядома арыентаваная на цытатнае ўспрыняцьце.

КАРАБЕЛЬ ДУРНЯЎ (SHIP OF FOOLS)

ЗША, 1965. 149 хв. Рэжысэр Стэнлі Крамэр. У ролях: Віўен Лі, Сімона Сіньёрэ, Аскар Вэрнэр, Хасэ Фэрэр, Лі Марвін, Джордж Сыгал, Майкал Дан.

Магчыма, найлепшая, разам з "Нюрнбэрскім працэсам", стужка С.Крамэра, які часта аддае перавагу аналізу складаных узаемаадносінаў людзей, выпадкова зьведзеных разам і вымушаных існаваць у замкнёнай прасторы, залежна адзін ад аднаго. Фільм зьняты паводле рамана К.Э.Портэр і апавядае пра розныя лёсы пасажыраў параходу, што плывуць у 1933 годзе з Мэксыкі ў Нямеччыну і даведваюцца пра прыход нацыстаў да ўлады. Карабель – нібыта мадэль сьвету, якога хвалююць уласныя жарсьці й грамадзкія катаклізмы, які падзелены нацыянальнымі, сацыяльнымі забабонамі.

ЧЫРВОНЫ МАНАРХ (RED MONARCH)

Ангельшчына, 1983. 90 хв. Рэжысэр Джэк Голд. У ролях: Колін Блэйклі, Дэйвід Сачэт, Кэрал Бэйкер, Ен Хог.

Стужка пастаўлена ў рэдкім жанры гістарычнага фарсу, паводле заходніх мерак – у стылі абсурдных камэдыяў. Дастакова сказаць, напрыклад, што першая літара ў назьве пададзена ў люстраным адбітку: Яed. Ці меркавалі аўтары, што ў расейскай альфабэце перавёрнутая "R" аказваецца "Я"? Культ асобы Сталіна і ўвогуле эпоха "чырвонага манарха" паказваюцца з наўмысна гіпэртрафаванага, гіпэрбалізаванага гледзішча. Быццам экранізуючы показкі пра дыктатара і ягонае атачэньне, высьмейваючы манію вялікасьці й манію перасьледу, аўтары стужкі дамагаюцца таго, што сьмех спрыяе пазбаўленьню ад страху. Прыўда, гэты эфэкт лепш спрацоўвае на нашай публіцы, у якой рабства й пакланеньне нават перад былымі гаспадарамі закладзеныя ўжо генэтычна.

ЛІЛІ МАРЛЕН (LILI MARLEEN)

ФРГ, 1980. 120 хв. Рэжысэр Райнэр Вэрнэр Фасбіндэр. У ролях: Ханна Шыгула, Джанкарла Джаніні, Мэл Фэрэр, Карл Хайнц фон Хасэль, Крыстынэ Каўфман.

Гэты фільм належыць да апошняга пэрыяду творчасьці выбітнага заходненямецкага рэжысэра Р.В.Фасбіндэра, калі ён, ужо атрымаўшы вядомасьць сярод крытыкаў і спэцыялістаў, дамогся папулярнасьці і ў шырокага гледача ў розных краінах сьвету. Ён бярэ ў якасьці пачатковай кропкі сюжэту сапраўдную гісторыю пра песьню "Лілі Марлен", якая карысталася неверагоднай папулярнасьцю ў гады Другой сусьветнай вайны. А ствараe выдуманы раман пра Вілкі – другасную сьпявачку кабарэ, і пра ейнага каханка Робэрта, які перапраўляе габраяў з фальшывымі пашпартамі зь Нямеччыны. Мы стаем сьведкамі вялікага посьпеху, які адкрыў шлях сьпявачцы на верхавіны нямецкага рэйху, а затым і краху ейнай кар'еры. Створаная Р.В.Фасбіндэрам уяўная рэальнасьць, пададзеная эфэктна, з размахам, сьпярша здаецца лёгкаважнай, несур'ёзнай, недатычнай трагічных часоў фашызму. Але талент рэжысэра прымушае нас бачыць сутнасьць таталітарнага рэжыму, мэханізму дзеяньня фашысцкай дыктатуры ў Нямеччыне менавіта дзякуючы мэлядраматычнаму сюжэту пра ўзвышэньне й падзеньне звычайнай сьпявачкі. Для актрысы Х.Шыгулы гэтая роля стала сапраўдным бэнэфісам.

МУСАЛІНІ І Я (MUSSOLINI AND I)

Італія-ЗША, 1985. 192 хв. Іншая назва – "Мусаліні: заход і падзеньне дучэ". Рэжысэр Альбэрта Нэгрын. У ролях: Сюзан Сэрэндан, Энтані Хопкінс, Боб Хоскінс, Ані Жырардо, Барбара Дэ Росі, Фабія Тэсьці.

Гісторыя краху фашысцкага дыктатара расказана ягонай дачкой Эдай. Значна болей увагі нададзена ейнаму мужу, графу Галеаца Чана, які быў міністрам замежных справаў ва ўрадзе Мусаліні. Прыстасаваная да густаў амэрыканскіх гледачоў мэлядраматызацыя гістарычных падзеяў расчаруе тых, хто будзе чакаць ад гэтага тэлефільму хранікальнай рэканструкцыі мінуўшчыны, палітычнага аналізу асобаў і іхных дзеяньняў. Хутка абрыдае сачыць за сямейнымі сцэнамі з жыцьця дучэ й ягонага атачэньня, калі кожны зь іх спрабуе апраўдаць сябе й абвінаваціць іншых напярэдадні падзеньня фашысцкага рэжыму.

НОЧ СЬВЯТОГА ЛЯРЭНЦА (LA NOTTE DI SAN LORENZO)

Італія, 1982. 106 хв. Рэжысэры Паола й Віторыё Тавіяні. У ролях: Амэра Антануоці, Маргарыта Лясана, Кляўдыё Бігалы, Масіма Банэці.

Вядомыя рэжысэры браты Тавіяні, якія нарадзіліся ў Сан Мініята ў Таскане, пачалі сваю дзейнасьць у кіно ў 1954 годзе з дакумэнтальнага фільму пра падзеі ліпеня 1944 году ў гэтым невялікім мястэчку. Амаль праз трыццаць гадоў яны зноў вярнуліся да той драмы, сьведкамі якой былі яшчэ ў дзяцінстве. Італьянскія сяляне з Тасканы не чакаюць канчатковага падзеньня фашысцкага рэжыму Мусаліні і накіроўваюцца насустрач вызвольцам – амэрыканскім войскам, але становяцца ахвярамі фанатыкаў, да канца верных свайму дучэ.

ПІНК ФЛЕЙД – МУР (PINK FLOYD – THE WALL)

Ангельшчына-ЗША, 1982. 99 хв. Рэжысэр Элян Паркер. Мультыплікацыя Джэральда Скарфа. У ролях: Боб Гэлдарф, Крыстын Харгрыўз, Джэймс Лярэнсан, Боб Хоскінс.

У фільме Э.Паркера адсутнічае ня толькі дыялёг, але й зьвязная фабула. Рок-зорка Пінк, які сядзіць у пакоі гатэлю ў Лёс-Анджэлесе, знаходзіцца ў стане душэўнага крызысу – і ў ягоным розуме праносяцца мітусьлівыя бачаньні і ўспаміны. Гэтая ідэя належала Р.Ўотэрсу, былому кіраўніку ансамблю "Пінк Флейд". Яна дазволіла яму, Э.Паркеру й Дж.Скарфу стварыць дзіўную фантазію на тэмы вядомага рок-альбому "Мур", мэтафарычную, асацыятыўную прыпавесьць пра падаўленьне асобы інстытутамі ўлады, што твораць непераадольныя бар'еры на шляху незалежнай чалавечай асобы.

ЦЯГНІК (LE TRAIN)

Францыя-Італія, 1973. 100 хв. Рэжысэр П'ер Гранье-Дэфэр. У ролях: Ромі Шнайдэр, Жан-Люі Трэнтыньян, Рэжын, Ан Вяземскі.

Фільм, зьняты паводле рамана Ж.Сімэнона, уражвае лірычным трактаваньнем тэмы вайны, расказваючы пра трагічнае каханьне двух людзей, якія выпадкова сустрэліся ў цягніку падчас эвакуацыі на поўнач Францыі ў 1940 годзе. Цягнік – гэта мадэль грамадзтва, мэтафарычны вобраз Францыі, што ратуецца ад нямецкай акупацыі.

ПАЛІ СЬМЕРЦІ (THE KILLING FIELDS)

Ангельшчына, 1984. 141 хв. Рэжысэр Рапянд Жафэ. У ролях: Сэм Ўотэрсан, Хэн С. Нгор, Джон Малковіч, Джуліян Сэндз, Крэйг Т. Нэльсан.

Трыццацідзевяцігадовы ангельскі рэжысэр французскага паходжаньня Р.Жафэ, які раней працаваў у дакумэнтальным кіно й на тэлебачаньні, уразіў сваім дэбютам у вялікім кінэматографе. "Палі сьмерці" – эпічная стужка, якая бязьлітасна й жорстка паказвае жахі масавага тэрору "чырвоных кхмэраў" у Кампучыі. Разам з тым яна прываблівае выразным гуманістычным патасам, чалавечым шкадаваньнем нявінных ахвяраў Пол Пота, эмацыйна сьцьвярджае непарушнасьць духоўных повязяў паміж людзьмі. Чалавек іншай нацыянальнасьці ў гады ўзрушэньняў можа быць бліжэйшым за "адзінародца". Фільм заснаваны на сапраўдных успамінах журналіста газэты "Нью-Ёрк Таймс" Сіндзі Шанбэрга", які знаходзіўся ў 1975 годзе ў тагачаснай Кампучыі, падчас перавароту й прыходу да ўлады "чырвонага дыктатара".

ПРЫЗНАНЬНЕ (L'AVEU)

Францыя-Італія, 1970. 138 хв. Рэжысэр Коста-Гаўрас. У ролях: Іў Мантан, Сімона Сіньёрэ, Габрыеле Фэрцэці, Мішэль Вітопь, Жан Буіз.

Фільм разбурае, раскрывае яшчэ адно "табу" – найбольш устойлівае, укаранёнае ў сьвядомасьці. Гутарка ідзе пра палітычна забароненую (найперш для нас і жыхароў Усходняй Эўропы) тэмы падаўленьня асобы таталітарнымі рэжымамі. Калі Коста-Гаўрас апавядаў пра дыктатуры ў Грэцыі ("Дзэта"), Уругваі ("Абложнае становішча"), Чылі ("Згінуў бязь вестак"), мы з захапленьнем падтрымлівалі яго. У стужцы "Прызнаньне" рэжысэр зьвярнуўся да аўтабіяграфічных запісаў Артура Лёндана, чальца чэхаславацкага ўраду й аднаго з абвінавачаных у знакамітым "працэсе Сланскага" 1951 года (аналягічнага тым працэсам, якія былі нападжаныя ў СССР у канцы 30-х гадоў, ды ў канцы 40-х гадоў). І адразу ж Коста-Гаўрас быў абвінавачаны ў антыкамунізьме.

Таму зьнятая дваццаць гадоў таму стужка цяпер, як ніколі архіактуальная. Рэжысэру ўдалося ня толькі распавесьці пра складаны, трагічны пэрыяд сталінізму ў гісторыі Чэхаславаччыны. Ён вельмі добра аднавіў мэханізм ажыцьцяўпеньня дыктату ўлады, ператварэньня нават выбітнай асобы ў "шрубку" дзяржаўнай машыны, у добраахвотнага "ягня", які аддае сябе на закланьне. Езуіцтва дыктатуры выяўляецца ў тым, як яна прымушае людзей даносіць, у тым ліку на саміх сябе, даваць "прызнаньні", кіруючыся ідэаламі партыі, народу, выконваючы партыйную дысцыпліну.

САХАРАЎ (SAKHAROV)

Ангельшчына, 1984. 119 хв. Рэжысэр Джэк Голд. У ролях: Джэйсан Робардс, Гленда Джэксан, Фрэнк Фінлі, Майкал Браянт, Ана Масі.

Тэлефільм, зьняты Дж.Голдам адразу пасьля фарсу "чырвоны манарх", дэманструе, што рэжысэр здольны й больш сур'ёзна падыходзіць да асобаў і фактаў з савецкай гісторыі. Стужка, заснаваная на дакумэнтальных запісах, цудоўна ўзнаўляе абставіны жыцьця акадэміка Сахарава, ягонай барацьбы за правы чалавека – пачатна зь вядомага ліста да кіраўніцтва партыі ў канцы 60-х гадоў і да высылкі ў Горкі. Урыўкі са стужкі цікава глядзеліся з камэнтарамі А.Бонэр, удавы акадэміка Сахарава, і людзей, якія былі блізкімі сябрамі апальнага кадэміка.

СОРАМ (SKAMMEN)

Швэцыя, 1968. 103 хв. Рэжысэр Інгмар Бэргман. У ролях: Ліў Ульман, Макс фон Сюдаў, Гунар Б'ёрнстранд, Сіге Фурст.

Камэрная прастора тыповых бэргманаўскіх драмаў стаецца адкрытай усім вятрам вар'яцкага часу вайны, што пачалася недзе (грамадзянская? трэцяя сусьветная?). У маланаселены, адасоблены сьвет выспы ўрываюцца, як заваёўнікі, нейкія староньнія людзі – вайскоўцы, тэлерэпартэры, прадстаўнікі ўлады. Але галоўны жах адбываецца недзе далёка: толькі трупы людзей у моры сьведчаць – і гэта намнога больш жудасна – пра бойню, мор, які паразіў чалавецтва.

Апакаліпсыс, паводле Бэргмана, надыходзіць проста й хутка – але абавязкова. Толькі пачуцьцё сораму – усеагульнае й кожнага чалавека асобна – можа выратаваць чалавецтва ад пагібелі. Хай выратуецца той, каму сорамна – такі філязофска-горкі фінал пасланьня (інакш і ня скажаш) І.Бэргмана да людзей.

ФІЛЬМ КАХАНЬНЯ Й АНАРХІІ (FILM D'AMORE E D'ANARCHIA)

Італія, 1973. 108 хв. Рэжысэр Ліна Вэртмюлер. У ролях: Джанкарла Джаніні, Марыянджэла Мэлята, Эрас Паны, Ліна Паліта.

Вясковы няўклюда пагаджаецца на просьбу анархіста забіць у Рыме Мусаліні, якую той выказаў перад сьмерцю, і хаваецца да нападу "ў вядомым доме цярплівасьці на вія дэй Ф'ёры" (калі скарыстацца словамі з падназвы стужкі). Камічнае апавяданьне ў разьвіцьці сюжэту набывае трагічнае вымярэньне. Л.Вэртмюлер аддае перавагу выбухам знутры звычайнага ладу рэчаў, любіць агаляць схаваны ў ім хаос (адна са стужак так і называецца – "Усё на месцы і ўсё ў бязладзьдзі"). Манапітны, велічны фашысцкі рэжым Мусаліні стаецца фарсавым. Ён узьнік і трымаецца на непаразуменьні, магчымы толькі ў атмасфэры блытаніны, чалавечай і палітычнай анархіі. Менавіта гэта, на думку рэжысэра, ёсьць спрыяльным асяродзьдзем для сыстэмы таталітарызму й дыктатуры. Лёс сумленнага й наіўнага хлопца бязьлітасна перамалочваецца ў жорнах усеагульнага хаосу. Ягоны нікому не патрэбны ўчынак самаахвяраваньня трапляе ў паліцэйскую справаздачу як пікантны факт пра злачынства на глебе рэўнасьці каля аднаго з публічных дамоў. Насамрэч бардэль стаў для героя месцам, дзе яму дадзена пазнаць перад сьмерцю чыстае каханьне. А фашысцкая Італія была сапраўдным домам цярплівасьці, прытонам анархіі й разбэшчанасьці. Дж.Джаніні атрымаў прыз у Канах за сваю найлепшую ролю.

СКУРА (LA PELLE)

Італія-Францыя, 1980. 131 хв. Рэжысэр Ліліяна Кавані. У ролях: Марчэла Мастраяні, Бёрт Лянкастэр, Кляўдыя Кардынале, Кэн Маршал, Аляксандра Кінг.

У гэтым фільме Л.Кавані вяртаецца да адной са сваіх улюбёных тэмаў: вайна, крах фашысцкай дыктатуры, барацьба людзей за выжываньне ўсімі спосабамі. Стужка заснаваная на запісах італьянскага пісьменьніка Курцыя Маляпартэ (сапраўднае імя й прозьвішча – Курт Зукерт), які сам браў удзел у падзеях 1943 году ў Нэапалі, дзе ажыцьцяўляў сувязь з прадстаўнікамі амэрыканскіх войскаў. Рэжысэр прэзэнтуе змрочны, цынічны сьвет, які згубіў усялякія арыентыры, пабачаны вачыма К.Маляпартэ, якога грае М.Мастраяні.

17.06 – 23.06

Панядзелак 17 чэрвеня

Беларускае тэлебачаньне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Чарнобыль: праблемы і рашэньні.
8.30 "Гора баяцца – шчасьця ня ўбачыць". М/ф.
10.40 "Болдзінскае прыцяжэньне". Д/ф.
11.20 "Катэдра". М/ф.
15.00, 18.50, 0.15 Навіны.
15.15 "Фліпэр".
15.40 Пэдагагічны экран.
16.20 Параграф.
16.50 На добры лад.
17.05 Майстэрня.
17.50 Музычны антракт.
18.00 "Трэці анёл затрубіў". Д/ф.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
19.05 Крок.
19.40 Гэтага мы не вывучалі...
19.55 Музычны антракт.
20.05 Востры кут.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 Спартовы тэлекур'ер.
22.10 М/ф "Сын за бацьку".
23.35 Музычны салён Э.Язерскай.

ОРТ
5.00 Тэлеранак.
8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 22.35 Навіны.
8.15, 17.20 "Сакрэт трапіканкі".
9.10 Што? Дзе? Калі?
10.10, 13.40 Мультфільм.
10.30, 18.35 Адгадай мэлёдыю.
11.10 ТРК "Мір".
14.20 "Рыцар Адважнае Сэрца".
14.45 Маратон-15.
15.00 Зорны час.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 Джэм.
16.30 Сем дзён спорту.
18.10 Час пік.
19.00 Калі.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 "Віртуальная рэальнасць". М/ф.
21.45 Да і пасьля...
22.45 "Самотны голас чалавека". М/ф.

Канал "Расея"
17.15 Мультфільм.
17.25 Асоба з вокладкі.
17.40 L-клюб.
18.25 Выбары-96.
19.00, 22.00, 23.20 Весткі.
19.35 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Спорт-пары.
20.35 Бочка мёду.
21.05 Надвор'е на заўтра.
21.10 Дзёньнік чэмпіянату Эўропы па футболе.
21.25 "Забойства ў пялечным дамку". М/ф.
23.05 Музыка ўсіх пакаленьняў.
23.35 Заставайцеся ў капелюшы.

IV канал, НТВ
8.00 Мір вашаму дому.
8.25 "Нулявы варыянт". М/ф.
10.00 Антрэ-соль.
10.30, 13.30, 16.45 СІП.
10.40 Мультфільм.
10.50 Гнесінскія віртуозы.
11.30 У працоўны поўдзень.
12.00 Суседзі па плянэце.
12.30 Чалавек у рынкавай эканоміцы.
13.00 Скарбы народнае творчасьці.
13.35 "Шалёная Лёры".
14.30 "Бурда модэн".
15.00 Асобы і галасы.
15.30 "Лекцыі Фэміды".
16.00 Музычныя навіны.
16.15 "Муззон".
17.00 Мультсэрыял.
17.30 Футбольны клюб.
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 "Зладзейка". М/ф.
20.40 Доктар Кут.
21.35 "Сьмерць паводле кантракту".
22.30 Часінка.
23.20 Шахматы.
23.25 Тэніс апоўначы.

СПБ
11.55, 12.55, 13.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ "Цяпер".
12.05 "Першае каханьне".
13.05 Тэрмін адказу сёньня.
13.35 Парады садоўнікам.
13.45 Тэлеслужба бясьпекі.
14.05 "Сьпёка ў Акапулька".
15.50 Стыль жыцьця.
16.05 Казка за казкай.
16.30 "Філязофія паводле Філа".
16.55 Спартовы агляд.
17.05 Толькі бяз панікі.
17.30 "Сугучча". М/ф.
17.40 "Карнавал у Царскім Сяле". Т/ф.
18.00 Г.Свірыдаў. Сюіта з музыкі да аповесьці А.Пушкіна "Завіруха".
18.35 Вялікі фэстываль.
19.05 "Першае каханьне".
20.05 Ад першай асобы.
20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
21.00 Спорт.
21.05 "Сьпёка ў Акапулька".
22.05 "На ноч глядзячы".
22.20 "Асабістае дасье Эдгара Гувэра". М/ф.

Аўторак 18 чэрвеня

Беларускае тэлебачаньне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 15.00, 18.50, 0.00 Навіны.
8.15 Аўта-парк.
8.30 Мультфільмы.
8.53 Матэматыка. Выпускны іспыт за курс сярэдняе школы.
9.00 "Кобра".
9.50 Абібок.
10.20 Сядзіба.
10.55 Гэтага мы не вывучалі...
11.10 "Выспа натхненьня".
11.40 "Прыгоды Электроніка". М/ф. С. 1.
12.50 "Чацьвертае вымярэньне".
15.15 "Фліпэр".
15.40 Усё пра ўсё .
16.05 Сяляне.
16.40 Студыя "Вакно".
17.20 Заняткі Н.Наважылавай.
17.50 Музычны антракт.
18.00 "Спыніся, паслухай..." Кінанарыс.
18.15 Бывайце здаровыя.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
19.05 "Кобра".
20.05 Вэртыкаль.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 Фільм "Караван сьмерці".
23.25 Творцы.
0.15 Рэспубліканская Спартакіяда прадстаўнікоў працоўных калектываў.

ОРТ
5.00 Тэлеранак.
8.00, 11.00, 14.00, 17.00 Навіны.
8.15, 17.20 "Сакрэт трапіканкі".
9.05 Калі...
9.45 На балі ў Папялушкі.
10.30, 18.35 Адгадай мэлёдыю.
11.10 ТРК "Мір".
14.20 "Рыцар Адважнае Сэрца".
14.45 Квар'етэ "Вясёлая кампанія".
14.55 Мультытролія.
15.10 Чароўны сьвет, альбо Сінэма.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 ...Да 16 і ня толькі.
16.30 Сем дзён спорту.
18.10 Час пік.
19.00 Тэма.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 Футбол. Францыя – Баўгарыя.
22.00 "За ўсё трэба плаціць". М/ф.
23.20 Футбол. Шатляндыя – Швэйцарыя.

Канал "Расея"
13.00, 16.00, 19.00, 23.25 Весткі.
13.20 Справавая Расея.
13.50 Мультфільм.
14.00 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
14.50, 16.20 Хакей Кубак Стэнлі.
15.50 Месяцаслоў.
17.20 Тэлечасопіс "Здароўе".
17.30 Прасьцей за простае.
18.00 "Цёмная" для М.Арбатавай.
18.15 Нічога, апрача...
18.30 Выбары-96.
19.35 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Спорт-пары.
20.35 Джэнтэльмэн-шоў.
21.05 Надвор'е на заўтра.
21.10 Музыка ўсіх пакаленьняў.
21.25 Футбол. Чэмпіянат Эўропы. Зборная Галяндыі – зборная Англіі.
23.40 "Праўда". Д/ф.

IV канал, НТВ
8.00 Мір вашаму дому.
8.25 "Васіль Буслаеў". М/ф.
9.40 Д/ф.
10.00 Антрэ-соль.
10.30, 13.30, 16.45 СІП.
10.40 Францускае для дзетак.
11.00 АБВГДэйка.
11.30 У працоўны поўдзень.
12.00 Навука відэа.
12.30 Чалавек у рынкавай эканоміцы.
13.00 "Скарбы народнае творчасьці".
13.35 "Шалёная Лёры". С. 2.
14.45 Маленькі канцэрт.
15.00 "Поруч з салдатам".
16.00 Музычныя навіны.
16.15 Муззон.
17.00 Мультсэрыял.
17.30 Жаночыя гісторыі. "Дэзл".
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 "Мільёны Брустэра". М/ф.
20.45 Доктар Кут.
21.35 "Сьмерць паводле кантракту".
22.30 Часінка.
23.20 Вялікі рынг.
23.50 Мэляманія.

СПБ
11.55, 12.55, 13.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ "Цяпер".
12.05 "Першае каханьне".
13.05 Тэрмін адказу сёньня.
13.35 Парады садоўнікам.
13.45 Тэлеслужба бясьпекі.
14.05 "Сьпёка ў Акапулька".
15.50 Стыль жыцьця.
16.05 "Аэўтайм".
16.20 Мультфільм.
16.30 "Філязофія паводле Філа".
16.55 Спартовы агляд.
17.05 Толькі бяз панікі.
17.30, 18.00 Паказвае ЛОТ.
18.35 Вялікі фэстываль.
19.05 "Першае каханьне".
20.05 "Вось ізноў гэты двор". М/ф.
20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
21.00 Спорт.
21.05 "Сьпёка ў Акапулька".
22.05 На ноч глядзячы.
22.20 "Рэма: бяз зброі і небясьпечны". М/ф.

Серада 19 чэрвеня

Беларускае тэлебачаньне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 "Сусьвет". Д/ф.
9.00 "Кобра".
9.50 "Здароўе".
10.10 "Прыгоды Электроніка". С 2
11.15 Зорная ростань.
11.55 Безьліч.
12.55 "Здарэньне ва Ўцінагорску". М/ф.
15.00 Навіны.
15.15 "Фліпэр".
15.45 "Фантазіі паводле Гогаля". Спэкт. Ч. 1.
17.00 Крэда.
17.20 Госьці ў дом.
17.50 Музычны антракт.
18.00 "Сафразін". Д/ф. "Аркелоп". Мультфільм.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
18.50 Навіны.
19.05 "Кобра".
20.00 Хто гэта?
20.05 Супэргол.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 "Каралева Марго". С. 5.
23.05 Каны-96.
23.35 Каралеўскае паляваньне.
0.15 Навіны.

ОРТ
5.00 Тэлеранак.
8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.45 Навіны.
8.15, 17.20 "Сакрэт трапіканкі".
9.05 Тэма.
9.50 У сьвеце жывёлаў.
10.30, 18.35 Адгадай мэлёдыю.
11.10 ТРК "Мір".
14.20 "Рыцар Адважнае Сэрца".
14.45 Кактус і К°.
14.55 До-Мі-Соль.
15.10 Покліч джунгляў.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 Тэт-а-тэт.
16.30 Сем дзён спорту.
18.10 Час пік.
19.00 "Каб памяталі..."
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 Футбол. Харватыя – Партугалія.
21.20 Футбол. Расея – Чэхія.
23.55 Новыя абывацелі.
0.35 Памятныя старонкі кіно.

Канал "Расея"
6.30 "Дон Кіхот Ляманцкі".
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Справавая Расея.
8.00 Прасьцей за простае.
8.30 Бочка мёду.
9.00 "Санта-Барбара". М/ф.
9.55 Кліп-антракт.
10.20 "Гэй, ухнем!" Фалькпэрны фэстываль.
10.35 Футбол.Чэмпіянат Эўропы. Зборная Румыніі – зборная Гішпаніі.
16.20 Расея ў асобах.
16.45 "Дзяўчынка з заўтра".
17.15 Пытаньні простага грамадзяніна.
17.25 Свая гульня.
17.55 "Асабістая справа".
18.25 Выбары – 96.
19.35 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Спорт-пары.
20.35 Сам сабе рэжысэр.
21.05 Надвор'е на заўтра.
21.10 "Не будзіце заснулага сабаку". М/ф.
23.25 Футбол. Чэмпіянат Эўропы. Зборная Італіі – зборная Нямеччыны.

IV канал, НТВ
8.00 Мір вашаму дому.
8.25 "Васіль Буслаеў". М/ф.
9.40 "Таямніца прыгажосьці".
10.00 Антрэ-соль.
10.30, 13.30, 16.45 СІП.
10.40 Францускае для дзетак.
11.00 АБВГДэйка.
11.30 У працоўны поўдзень.
12.00 Навука відэа.
12.30 Чалавек у рынкавай эканоміцы.
13.00 "Скарбы народнае творчасьці".
13.35 "Шалёная Лёры". М/ф.
14.45 Маленькі канцэрт.
15.00 Поруч з салдатам.
16.00 Музычныя навіны.
16.15 "Муззон".
17.00 Мультсэрыял.
17.30 Жаночыя гісторыі. "Дэзл".
18.00,21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 "Дэтэктыў". М/ф.
20 45 Доктар Кут.
21.35 "Сьмерць паводле кантракту".
22.30 Часінка.
23.20 На шляху да Атлянты.
23.50 Кавярня "Абломаў".

СПБ
11.55, 12.55, 13.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ "Цяпер".
12.05 "Першае каханьне".
13.05 Тэрмін адказу сёньня.
13.35 Парады садоўнікам.
13.45 Тэлеслужба бясьпекі.
14.05 "Сьпёка ў Акапулька".
15.50 Стыль жыцьця.
16.05 Вялікія жарсьці.
16.20 Мультфільм.
16.30 "Філязофія паводле Філа".
16.55 Спартовы агляд.
17.05 Толькі бяз панікі.
17.30, 18.00 Паказвае ЛОТ.
18.35 Вялікі фэстываль.
19.05 "Першае каханьне".
20.05 Юрый Бярэзін. "Сьпявак свайго смутку".
20.40 Служба бясьпекі.
21.00 Спорт.
21.05 "Сьпёка ў Акапулька".
22.05 На ноч глядзячы.
22.20 "Памяць". М/ф. С. 1.

Чацьвер 20 чэрвеня

Беларускае тэлебачаньне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 15.00, 18.50, 0.15 Навіны.
8.15 Ф/к.
8.45 "Таямніцы старажытных пячораў".
9.00 "Кобра".
9.50 Каралеўскае паляваньне.
10.30 Студыя "Існасьць".
11.30 "Прыгоды Электроніка". С 3
12.30 "Мы марылі пра мір". Д/ф.
13.00 "Чужы выпадак". М/ф.
15.15 "Фліпэр".
15.45 "Фантазіі паводле Гогаля". Ч. 2.
16.50 Арсэнал.
17.20 Заняткі Н.Наважылавай.
17.50 Музычны антракт.
18.00 "Чырвоны сьцятак". Д/ф.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
19.05 "Кобра".
20.05 Крок.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 "Каралева Марго". С. 6.
23.05 "Крок".
23.35 "Кампазытары Беларусі". Вячаслаў Кузьняцоў. Сымфонія N 3.

ОРТ
5.00 Тэлеранак.
8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 0.05 Навіны.
8.15, 17.20 "Сакрэт трапіканкі".
9.05 "Каб памяталі"...
9.45 Клюб падарожнікаў.
10.30 Мультфільм.
10.40 Смак.
11.10 ТРК "Мір".
14.20 "Рыцар Адважнае Сэрца".
14.45 Лега-го!
15.10 Тын-тонік.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 Рок-Занятак.
16.30 Сем дзён спорту.
18.10 Час пік.
18.35 Лято-Мільён.
19.00 Адзін на адзін.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 "Каханьне з прывілеямі". М/ф.
23.15 Агляд.
0.20 Музычная праграма MTV.

Канал "Расея"
6.30 "Дон Кіхот Ляманцкі".
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00, 23.20 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Справавая Расея.
8.00 Свая гульня.
8.30 Сам сабе рэжысэр.
9.00 "Санта-Барбара". М/ф.
9.55 Кліп-антракт.
10.20 Гэй, ухнем!
10.35 Футбол. Чэмпіянат Эўропы. Зборная Турцыі – зборная Даніі.
15.30, 16.20 Баскетбол. Фінал чэмпіянату НБА.

17.06 – 23.06

16.45 "Дзяўчынка з заўтра".
17.15 Экспавідэа.
17.25 Прасьцей за простае.
17.55 "Цёмная" для М.Урнова.
18.10 Нічога, апрача...
18.25 Ананімныя суразмоўцы.
19.35 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Эх, дарогі!
21.00 Надвор'е на заўтра.
21.05 "1984". М/ф.
23.05 Дзёньнік чэмпіянату Эўропы па футболе.
23.35 Зоркі сусьветнага экрану.
0.25 Музыка ўсіх пакаленьняў.

IV канал, НТВ

8.00 Мір вашаму дому.
8.25 "Рыцарскі замак". М/ф.
10.00 Антрэ-соль.
10.40 Нямецкая для дзетак.
11.00 Джаз-квартэт "Амстэрдам – Масква".
11.30 У працоўны поўдзень.
12.00 Крыніцы.
12.30 Чалавек у рынкавай эканоміцы.
13.00 "Народны строй".
13.35 "Востраў скарбаў".
14.40 Ансамбаль "Расейскія сэзоны".
15.00 Антыгітлераўская кааліцыя". Ф. 1.
15.30 Слова пра К.Вараб'ёва.
16.15 Муззон.
17.00 Мультсэрыял.
17.30 Жаночыя гісторыі. "Дэзл".
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 "Дом гульняў" М/ф.
20.45 Доктар Кут.
21.45 "Сьмерць паводле кантракту".
22.30 Часінка.
23.20 "Жалезны крыж". М/ф.

СПБ

11.55, 12.55, 13.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ "Цяпер".
12.05 "Першае каханьне".
13.05 Тэрмін адказу сёньня.
13.35 Парады садоўнікам.
13.45 Тэлеслужба бясьпекі.
14.05 "Сьлёка ў Акапулька".
15.50 Стыль жыцьця.
16.05 "Іржавы дрот".
16.30 "Філязофія паводле Філа".
16.55 Спартовы агляд.
17.05 Толькі бяз панікі.
17.30, 18.00 Паказвае ЛОТ.
18.35 Вялікі фэстываль.
19.05 "Першае каханьне".
20.05 "Я – геній".
20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
21.00 Спорт.
21.05 "Сьлёка ў Акапулька".
22.05 На ноч гледзячы.
22.20 "Памяць". С. 2.

Пятніца 21 чэрвеня

Беларускае тэлебачаньне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 15.00, 18.50, 0.25 Навіны.
8.15 "Не адлятай, Зямлянін!" М/ф.
8.53 Фізіка. Выпускны іспыт за курс сярэдняе школы.
9.00 "Кобра".
9.50 Мультфільмы.
10.20 "Дзеці партызана". М/ф.
11.20 "Памяць пра Вялікую вайну". Д/ф.
12.20 "Неўміручы гарнізон". М/ф.
15.15 "Фліпэр".
15.40 Канцэртны сэзон.
16.10 "Забыць нельга".
16.40 "Запрашаем на вячоркі".
17.20 "Беларускі мэрыдыян".
17.50 Музычны антракт.
18.00 Алімпійскі сылуэт. Веславаньне на байдарках і каноэ.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
19.05 "Кобра".
20.05 Міжнародны кур'ер.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 "Я цябе ніколі не забуду". М/ф.
23.35 "12, альбо На ноч гледзячы".
23.55 Акалада.
0.40 Цёмны пакой.

ОРТ

5.00 Тэлеранак.
8.00, 11.00, 17.00, 22.35 Навіны.
8.15, 17.20 "Сакрэт трапіканкі".
9.10 Адзін на адзін.
9.50 Грай, гармонік любы!
10.25 Пакуль усе дома.
11.10 ТРК "Мір".
14.20 "Рыцар Адважнае Сэрца".
14.45 "Графіня Шарамецева".
15.30 "Элен і хлопцы".
16.00 "Пакліканьне".
16.30 Сем дзён спорту.
18.15 Чалавек і закон.
18.45 Поле цудаў.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 "Дэтэктыўнае агенцтва "Месяцовае сьвятло".
21.45 Погляд.
22.45 "Гу-га". М/ф.

Канал "Расея"

6.30 "Дон Кіхот Ляманцкі".
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00, 23.20 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Справавая Расея.
8.00 Прасьцей за простае.
8.30 Джэнтэльмэн-шоў.
9.00 "Санта-Барбара". М/ф.
9.55 Кліп-антракт.
14.00 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
14.55 "Праца". Д/ф.
15.25 Мультфільм.
15.30 "Не перажывай..."
15.45 Там-там навіны.
16.20 "Прок".
16.50 Дыснэй штопятніцы.
17.45 Мультфільм.
17.55 Астралёгія каханьня.
18.25 Вэртыкаль.
19.35 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Спорт-пары.
20.35 Маскі-шоў.
21.05 Надвор'е на заўтра.
21.10 "Доктар". М/ф.
23.35 Рэпартэр.
23.50 Музыка ўсіх пакаленьняў.
0.05 "Іван А." М/ф.

IV канал, НТВ

8.00 Мір вашаму дому.
8.25 "Аднойчы ўночы". М/ф.
10.40 "Павел Корын. Русь мінулая".
10.00 Антрэ-соль.
10.40 Ангельская для дзетак.
11.00 Мультфільм.
11.10 Песьні М.Фейгіна.
11.30 У працоўны поўдзень.
12.30 Плянэта "Здароўе".
12.30 Чалавек у рынкавай эканоміцы.
13.00 "Скарбы народнае творчасьці".
13.35 "Востраў скарбаў".
14.40 Антыгітлераўская кааліцыя". Д/ф.
15.10 "У гэты дзень пачыналася эпоха салдата".
16.00 Музычныя навіны.
17.00 Мультсэрыял.
17.30 Футбольны клюб.
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
20.40 Доктар Кут.
21.35 "Зьмяніце абставіны".
22.30 Часінка.
23.20 "Начныя вочы-3". М/ф.
1.05 Эратычныя шоў сьвету.

СПБ

11.55, 12.55, 13.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ "Цяпер".
12.05 "Першае каханьне".
13.05 Тэрмін адказу сёньня.
13.35 Парады садоўнікам.
13.45 Тэлеслужба бясьпекі.
15.50 Стыль жыцьця.
16.05 "Пунсовыя ветразі".
16.30 "Філязофія паводле Філа".
16.55 Спартовы агляд.
17.05 Толькі бяз панікі.
17.30, 18.00 Паказвае ЛОТ.
18.35 Вялікі фэстываль.
19.05 "Першае каханьне".
20.05 "Бяз назвы".
20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
21.00 Спорт.
21.10 Блеф-клюб.
22.05 "Як быць каханымі".
22.20 "Памяць". С. 3.

Субота 22 чэрвеня

Беларускае тэлебачаньне

8.00, 21.00 Навіны.
8.15 Здароўе.
8.50 Мультфільм.
9.00 "Усё пра ўсё".
9.25 "Салдат".
10.00 Тэлемаратон "Памяць".
10.20 Літургія ў Сьвята-Мікалаеўым саборы.
10.30 Жалобная цырымонія перазахаваньня парэштхаў палеглых абаронцаў Берасьцейскай фартэцыі.
10.40 Урачысты мітынг.
11.00 Працяг тэлемаратону "Памяць".
16.00 "Пасьля Перамогі". Д/ф. Ф. 1.
16.40 Гарачае лета 41-га.
17.10 Яны былі першымі...
17.40 Шматгалосьсе.
18.10 Беларускі дом.
18.40 Галерэя.
19.10 Тэлевізійны Арт-клюб.
19.25 "Кадкіна кожны ведае". М/ф.
20.40 Калыханка.
21.45 Тэлемаратон "Памяць".
23.45 Футбол. Кубак УЕФА – Інтэртато "Атака-Аўра" (Мінск) – "Ротар" (Валгаград).
24.00 Безьліч.

ОРТ

7.00 Песьні ваенных гадоў.
7.20 "Эскадрон крылатых гусараў". М/ф.
8.45 Слова пастыра.
9.00, 14.00, 18.05 Навіны.
9.15 Не пазяхай!
9.45 Ранішняя пошта.
10.20 Смак.
10.40 Скарбы Дзяржаўнага Гістарычнага музэю.
11.10 "Заўтра была вайна". М/ф.
12.40 "На краі". М/ф.
13.35 Аўтамабіль і я.
14.20 Фільм-казка "Залаты рогі".
15.35 Амэрыка з М.Таратутам.
16.05 У сьвеце жывёлаў.
16.45 "Яны змагаліся за Радзіму". М/ф.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.45 Што? Дзе? Калі?
22.05 Футбол. 1/4 фіналу.
0.25 Па старонках "Блакітнага агеньчыку".

Канал "Расея"

7.00, 13.00, 19.00, 22.00, 22.55 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Усяго патроху.
8.25 Экспалес.
8.40 "Ваўкулакія, альбо Загадка доктара Нікадзіма".
8.55 Залаты ключык.
9.10, 12.55 Кліп-антракт.
9.15 Вуснамі дзіцяці.
9.45 Падарожжа "ІНВАЙТ".
10.00 Весткі аб адзінаццатай.
10.15 Парлямэнцкі тыдзень.
11.00 Добрае раніцы!
11.55 "Паэт у Расеі – больш, чым паэт".
12.25 Сялянскае пытаньне.
13.20 Дэ-факта.
13.50 "Акіян". М/ф. С 1
14.45 Стары Пецярбург.
15.15 Бясконцае падарожжа.
15.55 Суботні вечар з РТР.
16.55 Футбол. Чэмпіянат Эўропы. 1/4 фіналу.
19.35 "Беларускі вакзал". М/ф.
21.15 Надвор'е на заўтра.
21.20 Спорт-пары.
21.25 Казка казак.
22.05 Момант ісьціны.
23.10 Праграма "А".

IV канал, НТВ

8.00 Праграма для хрысьціянаў.
8.30 "Скарбы".
9.00 Тэлегазэта.
9.05 Патрэбныя рэчы.
9.25, 11.10, 12.20 Сямейны канал.
9.45 Домаўладальнік.
10.00 Мэдыцына для вас.
10.25 Пэнсіён.
10.30, 13.30, 16.45 СІП.
10.40 Ноў-хаў.
11.30 У сямейны нататнік.
11.55 Часопіс часопісаў.
12.05 Салярыс S.
12.40 "Лёс Аляксея Берасты".
13.35 "З паўслова".
14.05 На дарогах Расеі.
14.15 К.Кучкіна. Час "Ч".
14.45 Ток-шоў "Кар'ера".
15.15 Музычная кунсткамэра.
15.45 "Навіны кіно".
16.05 Георгій Уладзімаў і ягоныя генэралы.
17.00 "Дыназаўрык Дынк".
17.30 "Дог-шоў. Я і мой сабака".
18.00, 21.00 Сёньня.
18.30 "Віхы". Д/ф.
19.00 "Паліцыя Маямі".
20.00 Надоечы.
20.45 Ляпкі.
21.35 "Сківіцы-2". М/ф.
23.35 Трэцяе вока.
0.20 Плэйбой.

СПБ

9.35 "Гонар маю".
9.55 Б.Хэндрыкс у Пецярбурзе.
10.25 "Неспазнанае".
10.55, 12.55, 18.55, 20.55 Інфарм ТБ "Цяпер".
11.05 Стыль жыцьця.
11.10 Ток-шоў "Наўзгад".
11.40 Яшчэ адна Расея.
12.05 Мы і банк.
12.25 Па ўсёй Расеі.
12.40 "Старое танга".
13.05 "На біс".
13.25 "Тарпэданосцы". М/ф.
14.55 Ва ўсіх на вачах.
15.05 Скарбы Пецярбургу.
15.20 Парадоксы гісторыі.
15.50 Дзіцячае ТБ.
16.30 Клюб бальных танцаў "Рытм".
16.55 Спартовы агляд.
17.05 Мультфільм.
17.15 "Дваццаць дзён без вайны". М/ф.
19.05 "Дні вайны". Т/ф.
19.15, 21.10 "А зоркі тут ціхія". М/ф.
21.05 Блеф-клюб.

Нядзеля 23 чэрвеня

Беларускае тэлебачаньне

8.00 "Далёка-далёка на поўдні". Мультфільм.
8.10 "Формула каханьня". М/ф.
9.40 "Конан".
10.05 Найлепшыя хіты MTV.
10.35 Студыя "Калыханка".
11.30 "Вяршыня сьвету".
10.50 Усё нармальна, мама!
12.20 Тураб'ектыў.
12.40 Тэатар у фатэлі.
13.20 "Усе мы родам зь дзяцінства".
14.30 Студыя "Вакно".
15.00 Аўта-парк.
15.15 Мост.
15.45 "Дзікі поўдзень".
16.15 "Зорная ростань".
17.15 Абібок.
17.45 Вяршыня сьвету.
18.05 "Афіцэры". М/ф.
19.40 Калыханка.
20.00 Рэзананс.
20.50 Спартовы тэлекур'ер.
20.55 Навіны-ТБ.
21.10 Ток-шоў "Карамболь".
21.45 "Боні і Клайд па-італьянску". М/ф.
23.25 Аксамітавы сэзон.

ОРТ

7.00 Спартлято.
7.10 Прачніся і сьпявай.
7.45 "Эскадрон крылатых гусараў". С. 2.
9.0, 14.00, 23.25 Навіны.
9.15 Недарожныя нататкі.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Ранішняя зорка.
11.00 "Служу Расеі!".
11.30 Грай, гармонік любы!
12.00 Расейскі сьвет.
12.25 Пад знакам Пі.
12.55 Сьмехапанарама.
13.30 "Таямніцы пірацкіх скарбаў".
14.20 "Вакзал мары".
15.10 Няяк раз.
15.20 Клюб падарожнікаў.
16.10 Мультфэрвэрк.
16.55 "Ералаш".
17.15 Шчасьлівы выпадак.
18.05 Клюб "Белы папугай".
19.00 Час.
19.35 Футбольны агляд.
20.20 Футбол. 1/4 фіналу.
22.30 "Макбэт".
23.45 Вакол сьмеху.

Канал "Расея"

7.00 У гэты дзень...
7.10 Усяго патроху.
8.05 Ня высечы...
8.20 Падоўжанка.
8.35 Гасьцініца дзеда Мазая.
8.50 Дзеці – дзецям.
9.00 На вашыя лісты.
9.30 Прысяга.
10.00 Весткі аб адзінаццатай.
10.15 Расейскае лята.
10.55 Гукавая дарожка.
11.50 Мультфільм.
12.00 21-ы кабінэт.
12.30 Кнігарня.
13.00, 23.05 Весткі.
13.20 Расейскае караоке.
13.40 "Акіян". М/ф. С. 2.
14.30 Пецярбурскія сэзоны.
15.00 Кола гісторыі.
16.00 Чароўны сьвет Дыснэя.
16.55 Футбол. Чэмпіянат Эўропы. 1/4 фіналу.
19.00 Люстра.
19.55 Надвор'е на заўтра.
20.00 "Мая марачка". М/ф.
21.25 Абзац.
22.20 У Ксюшы.
22.50 Рэк-тайм.

IV канал, НТВ

8.00 Дотык.
9.00 Рытміка.
9.15 Стрыжнявы момант.
9.30 Тэлегазэта.
9.35 Грош у квадраце.
10.05, 10.40, 11.40 Сямейны канал.
10.30, 13.30, 16.45 СІП.
11.00 Карысныя парады.
11.230 Графаман.
11.30 Адкрыцьцё.
12.00 "Мядзьведжае вясельле". М/ф.
13.35 "Бурда модэн" прапануе...
14.05 Краіна гарадоў.
14.35 Хатнія гадаванцы.
14.55 Р.Сіманаў. "Тварыць, толькі б радасна!".
15.35 Сьпявае І.Журына.
16.00 Гумарыста выклікалі?
16.15 Уздым пераваротам.
17.00 "Паліцэйскі Кэтс і ягоныя сабака".
15.30 Сто да аднаго.
18.00 Сёньня.
18.30 Д/ф.
19.00 "Паліцыя Маямі. Дэпартамэнт нораваў".
20.00 Вынікі.
21.15 "Сківіцы-3" М/ф.
23.05 Аўтагонкі. "Індыкар".

СПБ

10.00 Вялікія жарсьці.
10.15 Стыль жыцьця.
10.35 Увесь гэты цырк.
10.55, 12.55, 18.30, 20.55 Інфарм ТБ "Цяпер".
11.05 Асабістая справа.
11.35 Яшчэ адна Расея.
12.20 Авэртайм.
12.35 Храм.
13.05, 14.10 Дарога да шчасьця, альбо Хаджэньне ў дыянэтыку.
13.40, 14.40, 20.00 Голас лёсу.
15.10 Прастэнюм.
15.40 Дзіцячае ТБ.
17.30 Паказвае ЛОТ.
18.40 Спартовая праграма "Белыя ночы".
21.10 Ноў смокінг.
21.55 Міжнародны агляд.
22.15 Гігант-шоў.

Генрых Альтшулер. З кнігі "Як стаць геніем"

І ў 50-ым годзе нас арыштавалі. Пачалося звычайнае сьледзтва... Разумееце, 46-ы год – зараджэньне ідэі. 48-ы год – далейшы развой тэорыі вырашэньня вынаходніцкіх задачаў (ТВВЗ), важнасьць гэтага развою мы зразумелі нарэшце самі, і пачалася сапраўдная праца. 50-ы год – вялікі Сталін атрымаў паперу й менш вялікі Берыя таксама атрымаў паперу. Палова лістоў зьляцелася ўрэшце да яго... у ягоную ўстанову. Зваротны захад на ўзьнікненьне новай тэорыі. Усё было немінуча...

Хто мне дапамог, як вы думаеце?.. Дапамагло КДБ, натуральна. Нас арыштавалі, і далей пачаўся ланцуг сытуацыяў, у якіх адзінай зброяй з майго боку магло быць толькі ўжываньне тэорыі вырашэньня вынаходніцкіх задачаў як адказ на... Тады не казалі: "парушэньня законнасьці", допытам гэта таксама не называлася.

Ну, увогуле, каб вам было зразумела, я праміну ўсю гэтую частку, зьвязаную зь незаконнымі дзеяньнямі ўладаў гэтай установы... Вось сытуацыя. Ляфортаўская турма. Камэра мэтраў дваццаць квадратных. Два ложкі. Быў параўнальна ціхі пэрыяд. Мне не спадабаўся сьледчы. Усё ад характару... з прычыны кепскага характару атрымалася. Арыштавалі мяне, выклікаўшы ў Тбілісі з дывізіі ў выправу. Я ў войску служыў. На пэроне арыштавалі. І я ў першы момант разгубіўся, а потым даведаўся, што гэта вайсковая контрразьведка і тут не дапытваюць, ну, прынамсі, ня моцна дапытваюць. Я пачаў супраціўляцца. Я не падпісаў аніводнага пратаколу, нават пэрсанальнага агляду,ператрусу. Такога жудаснага злачынца трэба было пасылаць у Маскву. Паслалі ў Маскву. Сьпярша дзяржаўная акадэмічная вялікая турма, як яе называлі ў гэтых колах, "ГАБТ", – дом на Лубянцы. Але я вынаходліва супраціўляўся. І тады ў пакараньне больш цяжкае – турма ў Ляфортаве.

Мой сьледчы... Самае непрыемнае, разумееце, калі тваю справу вядзе дурны чалавек... Ну не дурны, а вельмі абмежаваны. Малышаў, капітан Малышаў. І я пачаў супраціўляцца Малышаву. Малышаў адказаў... У іх тыповыя прыёмы ў сваім рамястве – тое, што мы называем стандартамі, – былі зробленыя даўно, пэўна, яшчэ пры сьвятой інквізыцыі.

Ён мяне паствіў на канвэер. Канвэер – гэта... Вось што такое канвэер: а дзясятай гадзіне ночы кладзесься спаць, у дваццаць хвілінаў на адзінаццатую выцягваюць на допыт. Допыту няма, ты сядзіш у кабінэце сьледчага, ён займаецца сваімі справамі, канспэктуе "Кароткі курс гісторыі партыі". А ты сядзіш і мёрзьнеш ці ня мёрзьнеш, але ўсё адно сядзіш без усялякае справы. Бывае, ён пытае як пішацца тое ці іншае слова... канспэкт трэба ствараць самастойна. Пяць гадзінаў – вядуць назад. А палове на шостую ты кладзесься. Загадваюць распрануцца, легчы... А шостай – пад'ём. Увесь дзень у тваім распараджэньні, у камэры рабі, што хочаш. Другая ноч. Спаць удзень не даюць, я не сказаў пра гэта, таму што гэта элемэнтарна: спаць удзень нельга, ляжаць удзень нельга. Ну вось і сядзіш, чакаеш вечара, а ўвечары ўсё паўтараецца: а 10-ай – спаць, палова на адзінаццатую – на допыт, і ўсё – ізноў...

Першую ноч я вытрымаў лёгка. Другую ноч было цяжэй, але вытрымаў. А калі вярнуўся ў камэру, то падзяліўся сумневамі са сваім сукамэрнікам, што я наўрад ці вытрымаю яшчэ больш за дзьве ночы. Ён сказаў, што трэба пратрымацца хаця б чатыры дні, потым будзе выхадны. Сьледчыя берагуць сваё здароўе, у выхадны допыту ня будзе. Тут я адчуў, што не змагу пратрымацца. Узьнікла вынаходніцкая сытуацыя. Трэба спаць і ня спаць. Я павінен спаць, бо мне гэта трэба; я павінен ня спаць, бо гэта трэба ахове. У адзін і той жа час я павінен знаходзіцца ў двух станах. Задача цяжкая, хутчэй, можна сказаць, невырашальная. Але што такое спаць? Спаць – гэта значыць сядзець. Максымум, што мне дазволена, – гэта сядзець, сядзець з расплюшчанымі вачыма. А спаць – тое, што мне трэба, – гэта сядзець, сядзець з заплюшчанымі вачыма. Вочы павінны быць заплюшчаныя й расплюшчаныя адначасова. Простыя вырашэньні накшталт "адно вока расплюшчанае – другое заплюшчанае" не праходзяць, я нават не экспэрымэнтаваў. Але калі я сфармуляваў супрацьлегласьць, далей падзейнічала ўсё-ткі натрэніраванасьць, што засталася з датурэмных часоў.

Задача няцяжкая. Вочы павінны быць расплюшчанымі для дзяжурных, якія пэрыядычна глядзяць у "ваўчок", цэлы дзень мітусяцца. Яны павінны бачыць, што я сяджу з расплюшчанымі вачыма, каб сумневаў не было.

Мы адарвалі ад папіросаў "Норд"... Гэта быў ужо ня "Норд", у гэты час змагаліся за прыярытэты, змагаліся з касмапалітамі, гэта былі папіросы "Север". Мы ад каробкі адарвалі два кавалкі паперы. Абпаленай запалкай намалявалі зрэнкі. Я сеў зручней. Мой таварыш у момант, калі ахова адышла да суседняе камэры, плюнуў на адзін малюнак, плюнуў на другі, я заплюшчыў вочы, і ён мне наляпіў вочы, вось сюды, на павекі. І я суцішыўся ў чаканьні.

Ну вось, я сеў на ложак з драўлянай дошкай, абапёрся на скручаную коўдру, падушку. Таварыш начапіў на мяне вочы й пачаў хадзіць па камэры. Мы ўсё абдумалі загадзя. Пункт другі формулы вынаходніцтва: з мэтай большай праўдзівасьці з чалавекам, які сьпіць, размаўляюць. І ён стаў задаваць мне пытаньні, гаварыць. Увогуле, ён імітаваў цікавую гутарку, што не супярэчыла інструкцыям: калі ласка, размаўляй хоць 25 гадоў...

Я цудоўна выспаўся. Я вельмі хацеў спаць і ніхто мне не перашкаджаў, я трубу гэтую ня чуў праклятую. Выспаўся цудоўна. А ўначы мяне зноў пацягнулі на допыт.

Я ўвайшоў сьвежы, як агурок. Трэба было бачыць майго сьледчага, калі ён пабачыў, што я вайшоў бадзёры. Я нават зрабіў спробу напяваць нешта ці бурчэць. Увайшоў, сказаў яму "приветик" ці нешта такога кшталту. Ён задурэўся. Ён зьняў тэлефонную слухаўку і спытаў у начальніка аховы паверху, як паводзіў сябе чалавек з камэры нумар такісьці, я ўжо ня памятаю, які нумар. Той, відаць, адказаў, што адпаведна з вашымі кіроўнымі ўказаньнямі, ня спаў. І ён супакоіўся, гэты Малышаў, ён быў недалёкі чалавек. Зь ім давялося б найменей тры курсы займацца, каб навучыць яго ТВВЗ. Ну вось мы разам прабавілі ноч. Ён то спрабаваў задаваць мне пытаньні, то моўчкі глядзеў. Нешта такое адбылося, чаго ён ня мог зразумець. І гэта было для яго нядобра.

Ну, а потым, як звычайна, мяне адпусьцілі, і я пайшоў спаць. Я спаў увесь другі дзень добра. Вынаходніцтва было ня толькі ўкаранёнае, але й укаранёнае ў досыць шырокіх маштабах. Яшчэ дзень, трэці дзень я спаў. А потым... Ну, што потым –неістотна... Калі першая частка гэтае злой прыгоды ілюструе магутнасьць мэтодыкі вынаходніцтва, то заканчэньне даволі сумнае: на мэтодыку спадзявайся, але й сам старайся. Прыблізна такая выснова...

Мы згубілі пільнасьць. Таварышу абрыдла хадзіць па камэры й гаварыць увесь дзень з чалавекам, які сьпіць. Ён час ад часу перакладваў мне то руку, то нагу, паварочваў галаву: занадта спакойна й бесклапотна я спаў. Ну й "вертухай" – гэта ахоўнік, які ахоўвае звонку камэру, – заўважыў нешта падазронае. Нешта ён западозрыў, хаця што менавіта – не зразумеў, але што гэта – недазволенае – ён схапіў. І раптам чуецца грукат ботаў – ён пабег выклікаць карпуснога, гэта значыць начальніка паверху. Сам ён ня меў права адзін увайсьці ў камэру, у яго нават ключоў не было. А той таксама ня меў такога права, хаця ў яго ключы былі.

Ахоўнік пабег выклікаць свайго карпуснога, а пакуль ён бегаў, пакуль яны вярнуліся назад, пакуль яны адчынілі дзьверы, мой таварыш хутка прымусіў мяне ўстаць... Ну даў мне па шыі, і я ўскочыў. Садраў у мяне з вачэй гэтыя "вочы" намаляваныя... Інтэлігент... Нармальны чалавек скамкаў бы й выкінуў гэтую паперу... Ён узяў і зьеў. Для канспірацыі...

Ён пасьпеў падрыхтавацца да сустрэчы, а я яшчэ – хаця і з расплюшчанымі вачыма, – па-сапраўднаму я яшчэ спаў. Убеглі двое. "Вось ён", – сказаў вертухай. "Што ён – спаў?" – спытаў карпусны. "Не, ён спаў і ня спаў". Карпусны нядобра на яго паглядзеў: дыялектычнае мысьленьне на гіерархію ўжо не распаўсюджвалася. "Дык спаў ці ня спаў?" "Вядома ж, ня спаў, – упэўнена адказаў мой таварыш, – як можна з расплюшчанымі вачыма спаць? Проста сядзеў, задумаўся". Але інтуіцыя гэтых кадраў таксама была немаленькая. Карпусны адчуў, што нешта тут ня так. І яны ўжылі тыпавы прыём нумар два ці дзьвесьце два – я ня ведаю, колькі іх было ў скарбонцы, – відаць, шмат.

Зьмянілі мне вертухая. Прыйшла жанчына, ёй далі толькі адну нашую камэру. Мая вам парада, калі вы патрапіцеся... і адносна вас будуць парушаць сацыялістычную законнасьць ці нешта падобнае, то спрабуйце пазьбегнуць, каб за вамі сачыла жанчына. Жанчыну не падманеш, гэта безнадзейная справа. Яна адчыняла "ваўчок" так ахайна, лік на мікроны, напэўна, ішоў, але яна бачыла... Ледзь-ледзь прыадчыніць, шчыліна тонкая ўтвараецца, яна глядзіць і чуе ўсё... Мужчыны-ахоўнікі хадзілі ў ботах. Пачуеш тупат ботаў – хвілі дзьве ў цябе ёсьць, пакуль ён зьявіцца. Можна штосьці схаваць і гэтак далей. А яна хадзіла ў атопках, рост маленькі – да ваценца не дацягвалася, лавачку ставіла. Сябрук сказаў мне: "Ну паспаў – і хопіць, цяпер спаць ужо болей нельга". А я прывык спаць, мне спадабалася спаць.

Мы зладзілі зноў нараду з сукамэрнікам і прыйшлі да высновы, што... – дакладней, ён прыйшоў да высновы – што цяпер трэба пабіцца са сьледчым. Тады загрыміш у карцар, але сьледчага, паводле мясцовага этыкету, табе заменяць. "А спаць дадуць?" – спытаў я. "У карцары даюць спаць з 12 гадзінаў да 6. Такая раскоша..." "А што трэба для таго, каб пабіцца", – сказаў я. "Ну, дасі яму ў вуха, але нямоцна". І вось з такімі парадамі я пайшоў біцца. Першая думка, зь якой я пайшоў, была: чаго я зь ім буду біцца ў адзінаццаць гадзінаў? У халодным карцары сядзець лішнюю ноч. Калі у карцары адбой у 12 гадзінаў, туды трэба пасьпець якраз да адбою. Ну, 12 гадзінаў, ужо трэба прымаць рашэньне. Я ўстаў... мне ніколі ў жыцьці не даводзілася біць чалавека ў твар ці як... Ішлі інтэлігенцкія ваганьні... Я ўбачыў на маленькім століку побач зь ім графін. У мяне зьявілася вар'яцкая думка – узяць графін і стукнуць яго па галаве. Ён выбег з-за свайго пісьмовага стала насустрач мне, і мы амаль адначасова схапіліся за графін. У гэты час адчыніліся дзьверы... ну, графін – ён да сябе цягнуў, я да сябе... абодва разгубіліся страшэнна...

Адчыніліся дзьверы, увайшоў Малюта Скуратаў са сьвітай. Малюта Скуратаў – гэта начальнік аддзяленьня. Мне пра яго шмат казалі, я яго адразу пазнаў – бяз грыму, у форме палкоўніка-танкіста, ну, гэта так, для парадку... А напраўду – Малюта Скуратаў, толькі безь сякеры. "Што тут адбываецца?" Малышаў кінуў графін, я кінуў графін, графін упаў на дарожку й не пабіўся цудам. Вада булькае... У цішыні Малюта пытае: "Што тут адбываецца?" Той кажа: на допыце знаходзіцца такісьці, артыкул такісьці, сьледчы такісьці. "Ну і што, – пытае Малюта Скуратаў, – ці прызнаўся ў сваёй антысавецкай дзейнасьці?" "Не, ён адпіраецца, адмаўляецца супрацоўнічаць са сьледзтвам..." – стандартны набор фразаў. "А што вы скажаце?" – зьвяртаецца Малюта да мяне. "Я не вінаваты, я разумею, што ўсе так кажуць, але калі б сьледчы нешта мог мне паставіць у віну, а ён ня ставіць, у яго няма ніякіх доказаў, датычных абвінавачваньня, і таму ён парушае законнасьць, не дае мне ўначы спаць, спрабуе валявым чынам выціснуць прызнаньні". І тут адбываецца цуд: Малюта Скуратаў зьвяртаецца да гэтага Малышавага: "Вы што, напраўду не даяце яму спаць?" Той на яго глядзіць, як... Кожны допыт узгадняўся, а тут раптам... "Э-мэ-бэ..." – неразборлівыя гукі. "Выклічце канвойных". Канвойныя зьяўляюцца. "Ідзіце спаць, – гаворыць мне ласкава Малюта, – вам можна спаць усю ноч, сьпіце спакойна, допыту сёньня ня будзе". Ну й я, блаславёны самым галоўным, спакойна праходжу пад поглядам сьледчага да дзьвярэй і пайшоў. Там ужо папярэджаныя, што мне дазволена спаць, адчыняюць, укладваюць, ложак папраўляюць, поўнае абслугоўваньне. І я сяджу два тыдні пасьля гэтага са сваім сукамэрнікам, і мы ня можам зразумець, чаму, што адбылося. У карцар не пасадзілі, на допыты не выклікаюць...

Першыя двое сутак я і ўдзень спаў нахальна – ніхто не пярэчыў. Нарэшце выклікаюць на допыт. Вядуць да кабінэту. У кабінэце зусім незнаёмы чалавек. Такі высокага росту, поўны, рэспэктабэльны, у цывільнай вопратцы, вальяжны чалавек. "А-а... тваю маць, заходзь!" Ведаючы іхныя норавы, я зразумеў, што быў цёпла сустрэты новым сьледчым. "Сядай, сядай сюды! Ды ня трэба на ўслончык, сюды сядай". Ставіць мне фатэль. "Ну, цяпер раскажы, як ты ўеў гэтага Малышава". Я як магу адказваю на ўсе пытаньні, і толькі тут пачынаю здагадвацца пра сытуацыю, пра сутнасьць. Іхнае начальства вырашыла прыбраць Малышава як слабака. Але слабак сумленна канспэктуе "Кароткі курс...", відаць, своечасова плоціць унёскі... Прыдрацца няма да чаго. І вось тут яны яму падсунулі мяне, верагодна, ведаючы, што будзе скандал так ці іначай...

СПАКОЙ І ПАРАДАК

«Сосіял-дэмакратэн»,1943. Х.Бідструп

У ПАПЯРЭДНІХ НУМАРАХ (№1 – 12):

Кошты на менскіх рынках: Камароўка (ІНФАРМАТАР №1, 7, 10); Рэчавы рынак "Дынама" (ІНФАРМАТАР №2, 8); Аўтарынак (ІНФАРМАТАР №3, 12); Кошты на компакт-дыскі (ІНФАРМАТАР №4); Кошты на кватэры ў Менску (ІНФАРМАТАР №5); Кошты на будаўнічыя матэрыялы (ІНФАРМАТАР №6); Кошты на камлутары. Менск (ІНФАРМАТАР №9).

Транспарт: Расклад руху пасажырскіх цягнікоў ад станцыі Менск-Пасажырскі (ІНФАРМАТАР №1); Расклад руху прыгарадных цягнікоў ад станцыі Менск-Пасажырскі (ІНФАРМАТАР №2, 12); Расклад руху аўтобусаў ад а/с Менск-Цэнтральны і Менск-Усходні (ІНФАРМАТАР №3); Расклад рэйсаў пасажырскіх самалётаў і ўсё пра аўтазапраўныя станцыі (ІНФАРМАТАР №5).

Адукацыя: Замежнае навучаньне ў 1996 годзе (ІНФАРМАТАР №1); Платнае навучаньне ў Менску. Камэрцыйныя ВНУ (ІНФАРМАТАР №2); Дзяржаўныя ВНУ. Платнае навучаньне (ІНФАРМАТАР №3-4); ВНУ. Акадэміі (ІНФАРМАТАР №8-10).

Біржа працы: Аналіз стану рынку працы паводле зьвестак Менскага гарадзкога цэнтру занятасьці насельніцтва (ІНФАРМАТАР №1-9); Новыя вакансіі й працоўныя месцы па Беларусі (ІНФАРМАТАР №1-12).

Адпачынак: Вучымся гуляць у прэфэранс (ІНФАРМАТАР № 1-12); Тэсты, шахматныя і інтэлектуальныя задачы (ІНФАРМАТАР №1- 12).

Спажывец: Тэлефонныя коды гарадоў Беларусі, краінаў блізкага і далёкага замежжа (ІНФАРМАТАР №2); Твае правы, пасажыр (ІНФАРМАТАР №2); Як купляць і прадаваць кватэру. Што азначае спэцыяльнае маркаваньне (ІНФАРМАТАР №3); Месяцовы пасяўны каляндар (ІНФАРМАТАР №4); Як вызначыць якасьць мясных і рыбных прадуктаў (ІНФАРМАТАР №5); Пра новыя даляры. Праўда пра цыгарэты. Штрыхавы код — як яго расшыфраваць (ІНФАРМАТАР №6); Як выбіраць абутак (ІНФАРМАТАР №7); Міжнародная сыстэма гатэляў (ІНФАРМАТАР №10); Каб вырасла рэпа вялікая...(ІНФАРМАТАР №11); Як набыць аўтамабіль у Нямеччыне. Вучымся эканомна кіраваць аўтамабілем (ІНФАРМАТАР № 12).

Здароўе: Перш чым зьвяртацца да лекара. Як кінуць паліць. (ІНФАРМАТАР №4); Прыродныя атруты (ІНФАРМАТАР №10).

Гаспадарка: Газ у нашым доме. Як чытаць этыкеткі на вопратцы. (ІНФАРМАТАР №5); ЖЭС. Рамонт жытла. Пункты прыёму замоваў на будаўніча-рамонтныя працы (ІНФАРМАТАР №6); Як мыць і чысьціць посуд. Калі заліла кватэру... (ІНФАРМАТАР №8); Як пабудаваць садовы дамок. Дом і дзялянка (ІНФАРМАТАР №9).

Грамафон: Старонка вершаванага радка (ІНФАРМАТАР №6, 8, 11).

Харчаваньне: Якую гарбату мы п'ем. Пра часнык (ІНФАРМАТАР №7).

Спорт: Вынікі спаборніцтваў і інш. (ІНФАРМАТАР №7, 9).

Бібліятэка: Новыя паступленьні ў кнігарні. Рэцэнзіі (ІНФАРМАТАР №9, 10, 11).

ЧЫТАЙЦЕ Ў НАСТУПНЫХ НУМАРАХ:

Рынак: Новыя кошты на розныя тавары.

Адукацыя: Адукацыя ў Беларусі (працяг).

Спажывец: Аўтамабілістам.

Спорт: Вынікі спаборніцтваў і інш.

Гаспадарка: Карысныя гаспадарчыя парады.

Грамафон: Новыя творы нашых чытачоў.

Адвакат: Міжнародныя нормы правоў чалавека.

Не такую мы сьнілі Эўропу

Працяг. Пачатак на стар. 4

няе клясы пачынаюць пабойвацца прывіду дэградацыі. Гэта палітычны фэномэн, які ўжо сёньня вынішчае Эўропу зь сярэдзіны. Бо людзі застрашаныя — а такіх усё больш: тых, што бароняць сваё прывілеяванае становішча, баяцца дэградацыі да ўзроўню «непатрэбных», наляканыя будучыняй сваёй і сваіх дзяцей — знаходзяць паратунак у грамадзкім пратэкцыянізме, у ксэнафобіі, у агрэсіі да чужых, якія могуць заняць іхнія выгодныя месцы. Яны ня будуць змагацца за дэмакратычныя, а тым больш за лібэральныя каштоўнасьці.

G.W.: Вы мяркуеце, што сярэдняя кляса можа павярнуцца супраць дэмакратыі?

Р.Д.: Я малюю сумную карціну эўрапейскай будучыні, але не сьцьвярджаю, што прысуд нам ужо прагучаў. Існуюць вялікія пагрозы, але пакуль яшчэ толькі пагрозы. Мы ўсё яшчэ можам спрабаваць ім нейкім чынам процістаяць.

G.W.: Аднак тая Эўропа, у якую мы імкнемся, ці можа яшчэ быць «шчасьлівым кантынэнтам» — як 10 або 20 гадоў таму?

Р.Д.: Магчыма. Можа мы перажываем папросту радыкальныя зьмены, якія нагадваюць пэрыяд надзвычай балючага ператварэньня фэадальнага грамадзтва ў капіталістычнае. Мы ня ведаем, куды нас гэты працэс прывядзе. Магчыма некалі мы зноў будзем шчасьлівыя. Але сёньня нас чакае вельмі балючы працэс. Наступнае дзесяцігодзьдзе прынясе зьявы, перад абліччам якіх нялёгка будзе абараніць дабрабыт і свабоду разам. І вельмі цяжка будзе абараніць канон нашых эўрапейскіх каштоўнасьцяў XX ст.: свабода — салідарнасьць — дабрабыт. У сьвеце глябальнае канкурэнцыі яму ўсё мацней будуць пагражаць азіяцкія каштоўнасьці.

G.W.: Што гэта за азіяцкія каштоўнасьці?

Р.Д.: Перадусім вельмі высокая прадукцыйнасьць і вымушаная дзяржавай грамадзкая салідарнасьць.

Калі б мы там жылі, мы б мелі гарантаваны разумны ўзровень жыцьця і досыць бясьпечную старасьць, але калі б мы парушылі дзейны парадак, калі б мы пачалі дамагацца палітычных зьменаў, нават калі б мы кінулі цыгарэту на вуліцы альбо жавалі жуйку ў публічным месцы, мы б трапілі ў турму, якая больш нагадвае перадрэвалюцыйную Бастылію, чым сучасныя эўрапейскія вязьніцы. Азіяцкія кіраўнікі, ня толькі ў Сынгапуры, але таксама ў Кітаі і ў вялікай ступені ў Японіі, малюючы вобраз будучыні, вельмі выразна кажуць: дабрабыт — так, грамадзкая салідарнасьць — так, індывідуальная свабода — не.

G.W.: Вы мяркуеце, што неўзабаве так будуць казаць і эўрапейскія кіраўнікі?

Р.Д.: Думаю, што ўжо цяпер такая сыстэма мысьленьня ці, можа, сыстэма каштоўнасьцяў вельмі прывабная для многіх людзей у Заходняй Эўропе. А паколькі ўсё больш такіх, якія так мысьляць, без сумневу знойдуцца й такія, якія дадуць такому мысьленьню палітычны выраз. Асабліва таму, што азіяцкія каштоўнасьці вельмі блізкія нашым бізнэсмэнам.

Бізнэсмэн, які ў справах трапіць у Сынгапур, бачыць дасканалыя гатэлі, чыстыя і бясьпечныя вуліцы, бачыць край грамадзкага міру. А потым вяртаецца ў Лёндан або Рым і бачыць засьмечаныя ходнікі, дэманстрацыі, якія блякуюць цэнтар, бяздомных, якія сьпяць на сьметніках, страйкі, якія паралізуюць гарады, беспарадкі, злачыннасьць, якая ўвесь час расьце, і страх звычайных людзей, якія на зьмярканьні баяцца выходзіць з дому, злачынцаў, якія нападаюць на вас дома, палітычныя бітвы, авантуры, афэры, якія ніколі не скончваюцца. А адначасова ён бачыць, як лёгка ў Сынгапуры рабіць справы і як ягоным сынгапурскім калегам, якія кіруюць арміямі дысцыплінаванай рабочай сілы, лёгка канкураваць з эўрапейскімі фірмамі, якія ўвесь час змагаюцца з прафсаюзамі, зь зялёнымі, з пацыфістамі, з абаронцамі правоў жывёлаў. І тады ў ягонай галаве нараджаецца туга па Сынгапуры над Тэмзай, Сэкванай, над Тыбрам, Віслай, Рэйнам.

G.W.: Вы лічыце, што Эўропа гэтай тузе ня здолее супрацьстаяць?

Д.Р.: Думаю, што мы змушаныя зьмяніцца. Ня ведаю, ці мы папросту пяроймем азіяцкія каштоўнасьці, ці створым якісь эўрапейскі варыянт, але думаю, што ключ да нашае будучыні — гэта той аўтарытарны кірунак.

G.W.: Вы прадбачыце, што свабода зьнікне з канону эўрапейскіх каштоўнасьцяў?

Д.Р.: Я бачу такую спакусу, якая захоплівае ўсё больш людзей, і ўважліва слухаю італьянскіх палітыкаў. Бэрлюсконі, Дыні ўжо сёньня кажуць, што лібэралізм ператварыўся ў лібэртынізм і трэба яго ўкараціць.

G.W.: Магчыма, гэта толькі вяртаньне старых лёзунгаў «права і парадку»?

Д.Р.: Старыя заклікі правых да «права і парадку» прыводзілі да ўзмацненьня паліцыі, спраўнейшага хапаньня злачынцаў, да ўжываньня больш жорсткіх караў і заключэньня «дармаедаў» у турмах альбо ў калёніях. А гэтым разам гутарка ідзе пра нешта значна большае. Людзям спрабуюць накінуць новае бачаньне жыцьця, новую канцэпцыю нашай грамадзкай повязі. Канец традыцыйнай свабоды, канец сацыяльна арыентаванай дзяржавы дабрабыту, канец апекі «дармаедаў», «лянівых», «усякай масьці гультаёў». Расьце хваля тугі па Эўропе, у якой жыцьцё людзей арганізаванае аўтарытарным чынам. Вы калісьці крычалі «няма хлеба без свабоды», а яны лічаць, што не павінна быць хлеба без працы, без дысцыплінаванага ўдзелу ў вялікім грамадзкім намаганьні для канкурэнцыі зь іншымі народамі.

G.W.: Хто канкуруе з Азіяй, мусіць сам стаць азіятам?

Р.Д.: Ужо сёньня большасьць эўрапейцаў скажа вам, што азіяцкія каштоўнасьці больш канкурэнцыйныя на глябальным рынку. Я так не лічу. Ня веру, што якаясь сыстэма каштоўнасьцяў пазбаўляе людзей здольнасьці эфэктыўна канкураваць на сусьветным рынку. Думаю, што мы можам канкураваць з Азіяй, захоўваючы нашы эўрапейскія каштоўнасьці. Але я згаджаюся, што гэта сапраўдны выклік. У нас будуць з гэтым праблемы, хоць у пэўных сэнсах мы маем выразную перавагу. Хоць бы адукацыю. Адукаваныя эўрапейцы, нават калі ня маюць надта моцных стымулаў да працы, могуць канкураваць з больш стымуляванымі, але горш адукаванымі сынгапурцамі. Я веру, што гэта магчыма.

Але ня ведаю, ці здолеем мы супрацьстаяць спакусе простага шляху. І ня ведаю, якім чынам мы здолеем у Эўропе абараніць тыя каштоўнасьці, за якія многія з вас змагаліся да 1989 году.

У Эўропы ёсьць будучыня і эўрапейцы глядзяць у будучыню. Мы мусім толькі супольна спрабаваць наноў знайсьці сябе ў нашым новым сьвеце, у які ўваходзяць ужо ня толькі Англія, Францыя, Нямеччына, Расея, Польшча, Амэрыка ці Турцыя, але таксама Малайзія, Карэя, Віетнам, Сынгапур, Тайвань. Мы мусім неяк разам перабудоўваць гэты цягнік, які рушыць у невядомым кірунку з усё большай хуткасьцю. І мусім дамовіцца, дакуль едзем разам. Прынамсі спрабаваць назваць калі не канцовую станцыю, то хоць бы наступны прыпынак.

G.W.: Можа быць гэта Сынгапур?

Р.Д.: Так. І гэта мой чорны сон. Думаю, што прынамсі ў выпадку пэўных краінаў сынгапурскі варыянт вельмі рэальны. І тут я бачу небясьпеку, зьвязаную зь вяртаньнем посткамуністаў да ўлады ва Ўсходняй Эўропе. Я ня веру ў вяртаньне камунізму, ня веру ў стварэньне таталітарнай сыстэмы. Але бачу, што аўтарытарныя рашэньні цалкам рэальныя. «Няхай грамадзяне зоймуцца сваімі справамі, а мы ўжо падбаем пра справы дзяржаўныя, пра разьвіцьцё эканомікі, пра спакой на вуліцах».

G.W.: Але ж сярод посткамуністаў антыдэмакратычныя экстрэмісты складаюць мізэр.

Р.Д.: Магчыма, але вялікія палітычныя няшчасьці рэдка ствараюць тыя, каго мы лічым экстрэмістамі. Таму я вельмі ўважліва прыглядаюся да галоўных партыяў у розных краінах сьвету. Сёньня аднолькава ўважна гляджу на Зюганава і Бэрлюсконі, бо яны спавядаюць такія сыстэмы каштоўнасьцяў, якія ў нашым сьвеце могуць многае зьмяніць. Няшчасьці найчасьцей нараджаюцца ў самым цэнтры палітычнага спэктру. І звычайна яны пачынаюцца раней, чым нехта пасьпее заўважыць, куды рухаюцца справы.

Мы ўсё менш разумеем іншых і чужых. Маладых людзей, якія ўваходзяць у канфлікт з законам, мы караем усё больш жорстка, усё вышэйшыя робяцца карныя прысуды, усё больш брутальная паліцыя. Сёньня ў публічных дэбатах — інакш, чым 30 гадоў таму — цяжка пачуць галасы, што злачынцам больш патрэбная дапамога, чым пакараньне. Вялікая зьмена ўжо адбылася. За гэтыя 30 гадоў эўрапейская дэмакратыя зьмянілася непазнавальна — хоць вонкава ўсё выглядае так, як было.

НАВІНКА!

Браян М. Фэйган. Уводзіны ў археалёгію. *— Менск: Беларускі Фонд Сораса (Сэрыя «Адкрытае грамадзтва»), 1996.*

Спэцыяліст, калі ён прафэсійна дасьведчаны ў сваёй дысцыпліне, можа распавядаць пра яе глыбока й нязмушана. Так напісана кніга «Ўводзіны ў археалёгію». Тут усё галоўнае пра гэтую навуку — ад нараджэньня археалёгіі да археалёгіі ў будучыні. Замовіць выданьне можна ў сыстэме «Кніга — поштай» нашай газэты.

«Літоўская мэтрыка»

У Менск паступіла першая партыя «Літоўскай Мэтрыкі» (тамы 5, 6, 8). Для іх атрыманьня пажаданы асабісты кантакт, таму што перасылка такіх аб'ёмных кніг поштаю ў 1,5-2 разы павялічыць іхні кошт. Просьба да ўсіх, хто замовіў кнігі, даслаць нумары сваіх тэлефонаў і інфармацыю пра тое, калі Вы бываеце ў Менску. Чакаем Вашых адказаў на адрас: Менск 220094, Андрэй Андрыеўскі (ці па тэл. 236-76-75). У Гомелі варта зьвяртацца да Зьміцера Бартосіка (тэл. 56-94-36).

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Марозаў Д. Баліць душа па Беларусі. — Менск: РВА «Азбука», 1996. — 208 с. 1000 ас. ISBN 985-6013-13-5

Шупенька Г. Прага мастацкасьці. Выбранае. — Менск: Мастацкая літаратура, 1996. 461 с. — партр. 3000 ас. ISBN 985-02-0233-5

Руска-беларускі слоўнік скарачэньняў: у 2 т. Т. 2. М-Я / Склад. В.Зялёнка, Н.Карпуць, Л.Міхадзіеўская і інш. — Менск: Навука і тэхніка, 1996. — 540 с. 1000 ас. ISBN 5-343-00449-0

Новы беларускі кніжны праект у Гомелі

Беларускі Гуманітарны Фонд «Наша Ніва» ў памяшканьні Гомельскай абласной унівэрсальнай бібліятэкі (пл. Перамогі, 2) пры Аддзеле інфармацыйных тэхналёгіяў (тэл. 55-71-97) адкрыў кніжны аддзел.

Гэта адзіная кропка ў 500-тысячным горадзе, дзе можна пабачыць такі асартымэнт сучасных беларускіх кніг — мастацкую літаратуру, дасьледаваньні ў галіне гуманістыкі, найноўшыя пераклады. Апроч кніжак тут таксама можна прыдбаць самыя апошнія запісы беларускае музыкі.

Наша мэта — зрабіць новую беларускую кнігу жывым фактарам сучаснае культурнае сытуацыі.

«Мы за цаной не пастаім»...

Праця. Пачатак на стар. 3

Камандзір войскаў групы армі «Цэнтар»
Штаб-кватэра 8 ліпеня 1941 г.

Загад

Бой у раёне Беласток-Менск завершаны. Войскі групы арміяў змагаліся з чатырма расейскімі арміямі, у склад якіх уваходзіла каля 32 стралковых, 8 танкавых дывізіяў, 6 мотамэханізаваных брыгадаў і 3 кавалерыйскія дывізіі. Зь іх разьбіта:

22 стралковыя дывізіі,
7 танкавых дывізіяў,
6 мотамэханізаваных брыгадаў,
3 кавалерыйскія дывізіі.

Баявая моц астатніх злучэньняў, якім удалося пазьбегнуць акружэньня, таксама значна аслабленая. Страты супрацiўніка ў жывой сіле вельмі вялікія.

Падлік палонных і трафэяў да сёньняшняга дня выявіў:

287.704 палонных, у тым ліку некалькі камандзіраў корпусаў і дывізіяў,
2585 захопленых або зьнішчаных танкаў,
1449 гарматаў,
246 самалётаў,
мноства ручной зброі, баезапасаў, транспартных сродкаў, склады харчаваньня й паліва...

Нашыя страты былі не вышэйшыя за тыя, якія гатовы панесьці мужныя войскі...

Фон Бок, генэрал-фэльдмаршал

Разьвіцьцё партызанскага руху

Нататка сакратара ЦК КП(б) Беларусі
П.К.Панамарэнкі
Не пазьней 12 ліпеня 1941 г.

Зусім сакрэтна
Цэнтральны Камітэт ВКП(б)
тав. Сталіну І.В.

Аб становішчы ў Беларусі

З 100 раёнаў Беларусі ў старых межах у нашых руках знаходзіцца 51 раён і на тэрыторыі — у тыле супрацiўніка раёнаў 20 знаходзяцца пад нашым кантролем, бо вораг ідзе па дарогах і па фронце — пяхотай пройдзенае не замацаваў.

Настрой беларусаў выключна патрыятычны і баявы. Жывёлу з калгасных фэрмаў пагналі, як толькі абʼявілі пра гэта. У сувязі з гэтым ня толькі не было інцыдэнтаў, наадварот, калгасьнікі далі паганятых, даярак — у дарогу забясьпечылі ўсім.

Цяпер праз Дняпро і Дзьвіну прайшло звыш 350.000 галоваў жывелы. Там, дзе калгасьнікі падымаюць сваю жывёлу, там здымаецца ўвесь калгас і сыходзіць...

Зброі, безумоўна, вельмі мала, камандаваньне не выдаткоўвае нічога, бо запасным палкам не хапае. Калгасьнікі дастаюць яе, забіваючы немцаў і падбіраючы кінутае.

Аднак, мне падаецца, што 10-15 тысячаў стрэльбаў зь ліку трафэйных, бракаваных і г. д. можна было б набраць. Наяўнасьць у раёне арганізаванай загадзя партызанскай дружыны на 200-300 чалавек са стрэльбамі, як паказаў досьвед, прыводзіць да таго, што ўвесь раён пачынае партызаніць, бо ў 300 чалавек ня менш за 1000 чалавек сваякоў, якія так ці йнакш уцягваюцца, а самае галоўнае, арганізацыйны цэнтар гатовы і калгасьнікі ведаюць, куды ісьці і далучацца.

Усё больш і больш пачынаем атрымваць зьвестак пра цудоўныя дзеяньні партызанаў.

Вось некалькі прыкладаў:

а) У Бярэзінскім раёне партызанскі атрад каля 100 чалавек, пад камандай тав. Юрына (чакіст, пакінуты намі) напаў з засады на атрад нямецкай пяхоты ў 200 чалавек, які рухаўся па шашы, пасьля кароткага, але гарачага бою немцы згубілі забітымі 150 чалавек. Астатнія 50 чалавек зьбеглі і былі паасобку зьнішчаныя сялянамі.

б) Партызанскі атрад пад камандай сакратара Кастрычніцкага райкаму КП(б)Б Бумажкова І.П. падпільнаваў калёну танкаў працiўніка, якая спынілася ў лесе, імкліва напаўшы, ён завалодаў усімі 18-ю танкамі і спаліў іх.

в) Партызанскі атрад пад кіраўніцтвам партработніка Каваленкі ўзарваў мост праз р. Пціч, і доўга затрымліваў рух танкаў супрацiўніка. Каваленка забіты...

У занятых раёнах немцы імкнуцца падладзіцца да сялянаў.

Прыяжджаючы ў сяло, салдаты і афіцэры вітаюцца з найбольш паважанымі сялянамі за руку, дзецям раздаюць шакалядкі, жанчынам дзе-нідзе даюць па 2-3 мэтры паркалю, галоўным чынам дарэвалюцыйнай расфарбоўкі...

Як вынік, павінен падкрэсьліць — выключная бясстрашнасьць, трываласьць і непрымірымасьць да ворага калгасьнікаў у адрозьненьне ад пэўнай часткі службовага люду гарадоў, якія ні пра што ня думаюць, акрамя ратаваньня шкуры. Гэта тлумачыцца ў вядомай ступені большай габрэйскай праслойкай у гарадах. Іх апанаваў жывёльны страх перад Гітлерам, і замест барацьбы — уцёкі.

Нарэшце яшчэ раз паўтару просьбу дапамагчы зброяй для калгасьнікаў, камуністаў і камсамольцаў, бо фронт не дае, акрамя гранатаў, мне нічога.

Сакратар ЦК КП Беларусі,
член Ваенсавету Заходняга фронту П.Панамарэнка

З загаду стаўкі Вярхоўнага Галоўнага Камандаваньня Чырвонай Арміі №270

16 жніўня 1941 г.

Загадваю:

1. Камандзіраў і палітработнікаў, якія падчас бою зрываюць зь сябе знакі адрозьненя і дэзэртуюць у тыл ці здаюцца ў палон ворагу, лічыць злоснымі дэзэртырамі, семʼі якіх падлягаюць арышту як семʼі дэзэртыраў, якія парушылі прысягу і здрадзілі сваёй Радзіме.

Абавязаць усіх вышэйшых камандзіраў і камісараў расстрэльваць на месцы падобных дэзэртыраў з начскладу.

2. Тым часткам і падразьдзяленьням, якія апынуліся ў акружэньні ворага, самаахвярна змагацца да апошняй магчымасьці, берагчы матэрыяльную частку як зрэнку вока, прасоўвацца да сваіх праз тылы варожых войскаў, зьнішчаючы фашысцкіх сабак.

Абавязаць кожнага вайскоўца незалежна ад ягонага службовага становішча запатрабаваць ад вышэйшага начальніка, калі частка яго знаходзіцца ў акружэньні, змагацца да апошняй магчымасьці, каб прабіцца да сваіх, і калі такі начальнік ці частка чырвонаармейцаў замест арганізацыі адпору ворагу вырашаць здацца яму ў палон — зьнішчаць іх усімі сродкамі, як наземнымі, гэтак і паветранымі, а семʼі тых чырвонаармейцаў, хто здаўся ў палон, пазбаўляць дзяржаўнай дапамогі.

3. Абавязаць камандзіраў і камісараў дывізіяў неадкладна адхіляць з пастоў камандзіраў батальёнаў і палкоў, якія хаваюцца падчас бою і баяцца кіраваць боем на полі бітвы, зьніжаць у пасадзе, як самазванцаў, пераводзіць у шарагоўцы, а пры неабходнасьці расстрэльваць на месцы, вылучаючы на іх месца сьмелых і мужных людзей з малодшага начскладу альбо з выдатных чырвонаармейцаў.

Старшыня Дзяржаўнага Камітэту Абароны І.Сталін

З паведамленьняў фашысцкай паліцыі бясьпекі і СД на акупаванай тэрыторыі СССР пра дзейнасьць партызанаў у Беларусі

№5 29 траўня 1942 г.

Партызанская небясьпека ў Беларусі ўсё яшчэ вельмі вялікая. У пачатку красавіка партызанскай групе, якая дыслякуецца ў раёне Баранавічаў, удалося расстраляць 21 мясцовага паліцыянта...

У раёне на паўднёвы захад ад Магілёва была праведзена акцыя супраць партызанаў, падчас якой было забіта больш за 200 чалавек і захопленыя вялікія трафэі.

У раёне Беразіна былы школьны інспэктар у гор. Менску Шунейка на падставе ілжывых зьвестак змог уладкавацца на пасаду намесьніка начальніка паліцыі парадку. Свае становішча ён выкарыстаў, каб угаварыць 32 паліцыянтаў разам з зброяй уцячы ў партызаны. Перад уцёкамі яны павінны былі ўзарваць у Беразіне вялікі склад з расейскімі артылерыйскімі снарадамі. Перад ажыцьцяўленьнем гэтага пляну Шунейка і 39 паліцыянты арыштаваныя.

У раёне Гомеля былі арыштаваныя 8 парашутыстаў. Запас выбухоўкі пры іх і радыёстанцыі былі канфіскаваныя. Гэтая група мела заданьне рабіць дывэрсіі на чыгуначнай лініі Гомель-Менск.

У Бабруйску ўдалося ліквідаваць партызанскую арганізацыю, якая толькі ствапалася, і арыштаваць 12 чалавек. Члены арганізацыі былі забясьпечаныя фальшывымі дакумэнтамі.

Пастанова Дзяржаўнага Камітэту Абароны №1926 сс «Аб членах семʼяў здраднікаў Радзімы»

24 чэрвеня 1942 г.

1. Устанавіць, што паўналетнія члены семʼяў асобаў (вайскоўцаў і цывільных), асуджаных судовымі органамі альбо Асобай нарадай пры НКВД СССР да вышэйшай меры пакараньня паводле арт. 58-1 «а» КК РСФСР і адпаведных артыкулаў КК іншых рэспублік: за шпіянаж на карысьць Нямеччыны і іншых краінаў, якія ваюць з намі, за пераход на бок ворага, здраду альбо садзеяньне нямецкім акупантам, службу ў карных альбо адміністратыўных органах нямецкіх акупантаў на захопленай імі тэрыторыі і за спробу здрады Радзіме і здрадніцкія настроі, падлягаюць арышту і высылцы ў аддаленыя мясцовасьці СССР на тэрмін 5 гадоў.

Членам сямʼі здрадніка Радзімы лічацца: бацька, маці, муж, жонка, сыны, дочкі, браты і сёстры, калі яны жылі сумесна са здраднікам Радзімы ці знаходзіліся на ягоным утрыманьні да моманту зьдзяйсьненьня злачынства ці да моманту мабілізацыі ў войска ў сувязі з пачаткам вайны.

ДАВЕДКА

Народнаму камісару ўнутраных справаў СССР,
Генэральнаму камісару дзяржаўнай бясьпекі тав. Берыю Л.П.
Зусім сакрэтна

... З пачатку вайны да 10 кастрычніка 1941 г. Асобымі аддзеламі НКВД і загараджальнымі атрадамі войскаў НКВД па ахове тылу затрымана 637.364 вайскоўцаў, якія адсталі ад сваіх частак і беглі з фронту. Зь іх апэратыўнымі заслонамі Асобых аддзелаў затрымана 249.969 чалавек і загараджальнымі атрадамі войскаў НКВД па ахове тылу — 407.395. Асобымі аддзеламі арыштаваныя 25.878 чалавек, астатнія сфармаваныя ў баявыя часткі і накіраваныя на фронт. Паводле пастановаў Асобых аддзелаў і прысудаў ваенных трыбуналаў расстраляна 10.201 чалавек, зь іх перад строем — 3321...»

Намесьнік начальніка Асобага аддзелу НКВД СССР камісар дзяржаўнай бясьпекі 3-га рангу Мільштэйн

З загаду Народнага Камісара абароны №227 28 ліпеня 1942 г.

... Ні кроку назад! Такі цяпер павінен быць наш галоўны заклік. Наша Радзіма перажывае цяжкія дні. Мы павінны спыніць, а затым адкінуць і разграміць ворага, чаго б нам гэта ні каштавала.

Немцы не такія моцныя, як гэта здаецца панікёрам, яны напружваюць апошнія сілы, вытрымаць іх удар цяпер, у бліжэйшыя некалькі месяцаў — гэта значыць забясьпечыць за намі перамогу...

Чаго ў нас не хапае? Не хапае парадку і дысцыпліны ў ротах, батальёнах, палках, дывізіях, у танкавых частках, у авіяэскадрыльлях. У гэтым цяпер наш галоўны недахоп.

Мы павінны ўстанавіць у нашай арміі самы строгі парадак і жалезную дысцыпліну, калі хочам выратаваць становішча і адстаяць нашу Радзіму.

Нельга надалей цярпець камандзіраў, камісараў, палітработнікаў, часткі і злучэньні якіх самавольна пакідаюць баявыя пазыцыі, нельга цярпець надалей, калі камандзіры, камісары, палітработнікі дапускаюць, каб некалькі панікёраў вызначалі становішча на полі бою, каб яны зводзілі ў адступленьне іншых байцоў і адкрывалі фронт ворагу. Панікеры і баязьліўцы павінны зьнішчацца на месцы. Адгэтуль жалезным законам дысцыпліны для кожнага камандзіра, чырвонаармейца, палітработніка павінна стаць патрабаваньне: ні кроку назад без загаду вышэйшага камандаваньня.

Камандзіры роты, батальёну, палка, дывізіі, адпаведныя камісары і палітработнікі, якія адступаюць з баявой пазыцыі без загаду зьверху, зьяўляюцца здраднікамі Радзімы. З такімі камандзірамі і палітработнікамі і абыходзіцца трэба, як са здраднікамі Радзімы.

Вярхоўнае Галоўнакамандаваньне ЧА загадвае:

Ваенным саветам франтаў і найперш за ўсё камандзірам франтаў:

а) безумоўна ліквідаваць адступальныя настроі ў войсках і жалезнай рукой спыняць прапаганду аб тым, што мы можам і павінны адступаць і далей на ўсход, што ад такога адступленьня ня будзе быццам бы шкоды;

б) безумоўна здымаць з паста і накіроўваць у Стаўку для прыцягненьня да ваеннага суда камандзіраў арміяў, якія дапусьцілі самавольны адыход войскаў з займаных пазыцыяў без загаду камандаваньня фронту;

в) сфармаваць у межах фронту ад аднаго да трох (гледзячы на абстаноўку) штрафных батальёнаў (па 800 чалавек), куды накіроўваць сярэдніх і старэйшых камандзіраў і адпаведных палітработнікаў усіх родаў войскаў, якія правініліся ў парушэньні дысцыпліны праз баязьліўства ці няўстойлівасьць, і паставіць іх на больш складаныя ўчасткі фронту, каб даць ім магчымасьць выкупіць крывёю свае злачынствы супраць Радзімы...

Народны Камісар Абароны І.Сталін

Дырэктыва Галоўнага Камандаваньня сухапутных войскаў

№004870
Сакрэтна. Толькі для камандаваньня
16 сьнежня 1942 г.

Зьмест: Барацьба з бандамі

Фюрэру даюць рапарты пра тое, што асобныя службоўцы вэрмахту, якія ўдзельнічаюць у барацьбе з бандамі, за свае дзеяньні ў гэтай барацьбе прыцягваліся да адказнасьці. Фюрэр загадаў:

1. Вораг выкарыстоўвае ў бандыцкай барацьбе фанатычных, пракамуністычна выхаваных байцоў, якія не баяцца ніякага гвалту. Больш чым калі-небудзь тут ідзе гаворка пра тое, быць ці ня быць. З салдацкім рыцарствам ці з выкананьнем Жэнэўскай канвэнцыі гэтая барацьба весьціся больш ня можа.

Калі барацьба супраць бандаў на Ўсходзе, як і на Балканах, ня будзе весьціся скрайне жорсткімі сродкамі, то ў недалёкай будучыні сілаў, якія мы маем, ня хопіць, каб адолець гэтую чуму.

Таму войскі маюць права і абавязаны прымяняць у гэтай барацьбе (таксама супраць жанчынаў і дзяцей) любыя сродкі без абмежаваньняў, калі толькі яны вядуць да посьпеху.

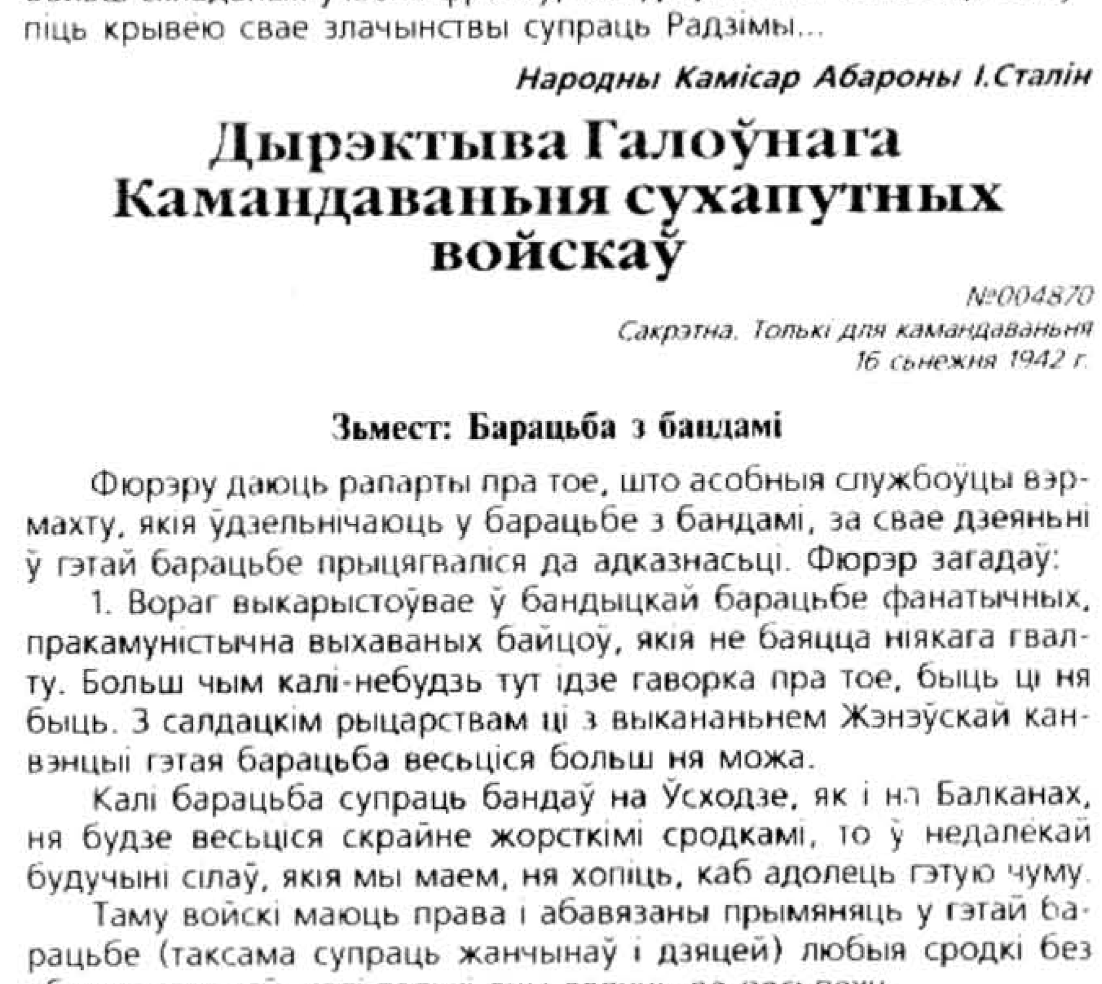
Міласэрнасьць, бяз розьніцы якога кшталту, — гэта злачынства супраць нямецкага народу і салдатаў франтавікоў, якія церпяць наступствы бандыцкіх удараў. Ня можа быць ніякага спачуваньня і літасьці да бандытаў і іх памагатых.

2. Ніводзін немец — удзельнік барацьбы з бандамі — ня можа з-за свайго спосабу дзеяньня ў барацьбе супраць бандаў і іх памагатых прыцягвацца да дысцыплінарнай ці ваенна-судовай адказнасьці.

Камандзіры войскаў, якія выкарыстоўваюцца ў барацьбе з бандамі, адказныя за тое, каб усім афіцэрам падпарадкаваных ім вайсковых частак было тэрмінова паведамлена пра гэты загад у даходлівай форме, а судова-юрыдычныя інстанцыі неадкладна атрымалі зьвесткі пра гэты загад і не зацьвярджалі ніякіх справаў, што супярэчаць гэтаму загаду.

Начальнік Галоўнага штабу Ўзброеных сілаў Кейтэль

Публікацыю падрыхтаваў Ігар Кузьняцоў

Адам Глёбус

Каралеўства Буды

ТАЙЛЯНДЗКІЯ ПАДАРОЖНЫЯ СЬПІСЫ

Працяг. Пачатак у № 10-13

Парады самому сабе...

Добра было б рабіць раз на месяц дзень аддаленьня ад тлуму.

Неразумна тры разы даваць адну й тую ж параду даросламу чалавеку, а вось дзіцяці, наадварот, варта паўтараць і паўтараць: «Зачыняй дзьверы! Зачыняй дзьверы! Зачыняй...»

Пурпуровае...

Язык сіямскай коткі падчас пазяханьня мае пяшчотны пурпуровы колер, той самы, што заўсёды сымбалізаваў мудрасьць, магутнасьць і ўладу над сьветам.

Ласкава-пурпуровае адценьне маюць пялёсткі індакітайскага лётасу. Вельмі захапляе відовішча, калі ў цяню палацавай аркады пажылы будысцкі манах доўгімі бамбуковымі пальцамі разгортвае бутоны й загінае пялёсткі так, што лётас са звычайнай балотнай кветачкі пераўвасабляецца ў падарунак Буду.

Вечаровае неба над залатымі слупамі каралеўскага палацу можа быць і чорнае, і белае, але сапраўдны ягоны колер — пурпуровы.

Кароткае...

Імя ваеначальніка мусібыць кароткае, напрыклад — Ян.

Маленькае...

Місачка жабрака мусібыць невялікая, і на сподзе павінна ляжаць толькі некалькі найдрабнейшых манэтак «на развод». Тайляндзкія жабракі ведаюць гэтае правіла. Ну і сапраўды, хто ахвяруе нават драбязу ў місу, поўную грошай?

Жаночая валізка добра глядзіцца, калі ў яе невялікія габарыты. Наагул, жаночыя рэчы павінны быць удвая меншыя за мужчынскія.

Кубачак для кавы, натуральна, само ўвасабленне вытанчанасьці й мініятурнасьці. Такі ён, прынамсі, у Эўропе. А ў Тайляндзе чорную развадную каву наліваюць у кубкі па 250 грамаў. Як гэта нязвыкла, калі і піва, і колу, і гарбату, і чорную каву мераюць аднолькавай меркаю. Нават на гарэлку і каньяк у вялікім бангкоцкім рэстаране не знайшлося чарачак, пі са шклянак, разбаўляй моцныя напоі вадою зь лёдам, такая завядзёнка.

Бутэлечка зь лекамі цалкам страчвае давер, калі набывае вялікія памеры. Лекі павінны быць каштоўнымі, а таму іх няможна перадаваць шмат у адны рукі.

Нататнік, у які запісваюцца свае і чужыя пазыкі, лепш за ўсё мець кішэннага памеру, бо такі лягчэй хаваць ад зайздроснага вока.

Кніжачка зь любімымі вершамі й малітвамі можа мець самы розны фармат і аздабленьне, але ў далёкую дарогу выбіраецца невялічкая... А як шмат кніжак прачытана ў дарозе, на станцыях, у чаканьні цягнікоў, аўтобусаў, самалётаў і караблёў!

Каштоўныя камяні ў прыватным зборы ня могуць быць занадта вялікія, бо робіцца дзяржаўнай маёмасьцю і страчваюць кошт наагул, застаюцца адно легенды й паданьні, якія ніяк не прадасі падпольнаму ювэліру, хіба што ў форме невялічкай кніжачкі.

Падарунак каханай жанчыне бясспрэчна мусібыць невялікі, але каштоўны, гэта — тысячагадовая традыцыя.

Калі не хапае сілы адвучыцца ад любові да матэрыяльных каштоўнасьцяў, дык хай любімая рэч выбераецца зь невялікіх.

Партманэтка са скуры электрычнага ската найлепш выглядае ў маленькім фармаце, бо вялікая небеспадстаўна выклікае абурэньне ахоўнікаў прыроды. Пра чаравікі са скуры скатаў няёмка й гаварыць. За ўсё падарожжа праз Тайлянд мне напаткаўся толькі адзін чалавек у вялікіх чаравіках з электрычнага ската: двухмэтровы, паўночнаамэрыканскі мурын з бліскучай выгаленай галоўкаю. Яму пасавалі экзатычная чаравікі і пас з кракадылавай скуры са срэбнай спражкай, на якой ашчэрыўся выгравіраваны кракадыльчык.

Паштоўкі з партрэтамі караля лепей глядзяцца, калі маюць удвая-утрая меншы памер за звычайную відавую картку. Маленькая паштоўка больш кранальная, інтымная, запаветная. Таму таемныя дарадцы высокіх асобаў і раяць імпэратарам, каралям і прынцам друкаваць таксама невялікія партрэцікі. У абразоў не памер вымярае сьвятасьць.

На марцы з дыктатарам рука не падымаецца выколваць вочы надрукаванаму фюрэру. Яшчэ больш недатыкальны партрэт на грашовым знаку. Нават няўмольнаму і ўсёпаглынальнаму часу бывае цяжка зьнішчыць маленечкую манэтку.

Спакойнае...

Чытаньне старажытных тэкстаў у прасторным сьветлым кабінэце.

Фіялетавае...

У пачатковай школе некалі выкарыстоўвалі фіялетавы атрамант. Цяпер малодшыя школьнікі спрэс пішуць сінімі стрыжнямі, а ў мой час ужываўся выключна фіялетавы атрамант; таму ўзьнікае жаданьне вярнуць страчаную традыцыю.

Мяшэчак для захоўваньня пячаткі выглядае найбольш адпаведным, калі яго пашыюць з шаўковай фіялетавай тканіны.

Ня так і даўно замацаваўся народны выраз: а мне ўсё гэта фіялетавае. Тут колер выкарыстаны ў якасьці абазначэньня абыякавасьці, бо ў слове «фіялетавае» чуюцца «фу», «фі», «фэ»...

У Бангкоку ў квартале «чырвоных ліхтароў» да мяне прыляпіўся заклікальнік. Ён увадначасьсе гаварыў на ўсіх мовах сьвету, якіх амаль ня ведаў, і яшчэ паказваў веер глянцавых карцінак з аголенымі спакушальніцамі. Рот у заклікальніка быў крывы, парваны зь левага боку ажно да самага вуха. Зашылі той разрыў нязграбна, і таму ад губы да мочкі вуха зьмяіўся тоўсты, рубцаваты, фіялетавы шнар. Можна ўявіць, колькі чалавек менавіта шнараватым ротам заклікальнік угаварыў наведаць масажны салён, а інакш чаму ж ён не зьмяніў занятак?

Калі заглядаеш у сярэдзіну вялікай ракаўкі, дык трывожнае пачуцьцё насьцярожанасьці выклікае менавіта фіялетавае (замест ружовага) адценьне.

У Патаі шмат юнакоў тайцаў шпацыруюць з эўрапейскімі мужчынамі. Сярод гэтых маладзёнаў шмат трапляецца ахайных, лялечных, чысьцюткіх зь фіялетавымі нафарбаванымі вуснамі. Але ім я не зайздросьціў, як ніколі ў жыцьці не пазайздросьціў прыгожай рукатворнай рэчы.

«Кепска, калі фіялетавы колер замяняецца ярка-чырвоным», — адзначыў Канфуцый. Нельга не пагадзіцца. Настаўнік чырвоным атрамантам выпраўляе памылкі, зробленыя атрамантам сінім і фіялетавым.

Страціла каштоўнасьць...

Сымбалі й сьвятыні разбуранай імпэрыі.

Немаладая жанчына, апранутая ў супэрмодныя рэчы пазамінулага сэзону.

Няёмкае...

Няёмкасьць агортвае душу, калі трэба прасіць прабачэньне за выпадковы штуршок у ліфце. Ня ведаеш, як гэта гучыць па-тайску, і выкарыстоўваеш маларапаўсюджаную ў Бангкоку ангельскую мову.

Калі бачыш, як у тэлевізіі добра знаёмы чалавек спакойна кажа, што паверыў у Бога. Каб ён хлусіў у радыё, можна было б знайсьці апраўданьне — прымусілі. А так, расьсеўся ў скураным фатэлі і разважае пра выгоды хрышчэньня. Няёмка за такога. Нібыта сам падманваеш.

Няёмка пакідаць грошы каханай жанчыне, а даваць грошы неабходна.

Не абярэсься сораму й няёмкасьці, калі цябе прылюдна абвінавачваюць у здрадзе й баязьлівасьці. Хай ты тры разы ты невінаваты — сораму не абабрацца.

Робіцца няёмка, калі на ўрачыстым вечары нехта якраз перадзе падносіць падарунак, даражэйшы за твой. Ну стаў бы багаты чалавек за табою, і ніякай няёмкасьці не было б.

Калі каханка патрабуе ў мужчыны грошы, робіцца зусім няёмка, асабліва калі яна вымольвае іх, стоячы на каленях і склаўшы далоні ў лётас, нібыта перад помнікам Буду.

Ты зачыніўся ў нумары, лёг пад сьвежую прасьціну, і тут — грукат у дзьверы, прыйшла запрошаная жанчына. Вядома, вечаровае спатканьне прызначалася. Жанчына зьявілася ў тэрмін і грукае. А ты ляжыш і ня думаеш адчыняць. Няёмка... Так і не павярнуўся ключ, колькі ні стукалася, ні грукалася, ні прасілася.

Цяжка вымавіць...

Словы ўдзячнасьці вымавіць цяжка, незалежна ад таго, наколькі яны шчырыя. Тое самае са словамі прабачэньня. Але ёсьць жа людзі, якім любое слова даецца лёгка.

Сіняе...

Некалькі глязураваных плітак у ванным пакоі мусяць быць сінія. Усё можа мець белае, шэрае, ружовае адценьне, але колькі плітак павінны зьзяць глыбока-сінім холадам.

Цені на сьнезе ў яркі сонечны дзень непараўнальна сінія.

Вочы ў немаўляці бываюць вельмі сінія. Пазьней яны пераўтвараюцца ў цёмна-брунатныя. Але пэўны час такія вочы зачароўваюць боскай сінечаю ўсіх сваякоў, якім дазваляецца зазірнуць у люльку. Сінія вочы былі ў майго брата.

Морская сінеча — болей літаратурны вобраз чымся рэальнасьць, але нельга спрачацца з тымі, хто гаворыць пра неба й мора, як эталёны сіняга колеру.

Сіні шоўк і сіні аксаміт выдатна дапаўняюць залатыя ўпрыгожаньні. Мяркую, было б няблага, каб каралі падчас каранацыі ўскладалі на плечы сінія мантыі.

Недавер...

Навіна, сказаная па вялікім сакрэце невялікім чыноўнікам, выклікае недавер.

Прабачэньні, прынесеныя ў нецьвярозым выглядзе, гэтаксама даверу не выклікаюць.

Абяцанкі спараджаюць недавер. Звычайна здраднік ня ведае, што зраджваюць толькі аднойчы, адсюль і паходзяць усялякія клятвы.

Першыя палосы ў газэтах нібыта знарок робяцца кідкімі, каб насьцярожыць і закінуць у сэрца драбок недаверу.

Утрапёнае...

Палёт матылька заўсёды ўтрапёны, велічыня крылаў, як ні дзіўна, надае палёту яшчэ больш утрапёнасьці.

Старыя, зьлінялыя сьцяжкі ўтрапёна вітаюць мінакоў, нават калі належаць самаўпэўненым дзяржавам. Асабліва ўсьцешвае трапятаньне аўстрыйскага чырвона-бел-чырвонага сьцяжка.

У сьпякотны дзень утрапёнасьцю вызначаецца цень веернай пальмы.

Веер у мужчынскай руцэ выглядае больш утрапёна, чымся ў жаночай. А ў дзіцячай ручцы наагул кепска глядзіцца, асабліва калі ён сабраны зь пёраў павы. Узьнікае нядобрая думка: узялі й абясхвосьцілі паву.

Вецер перагарнуў кніжную старонку — утрапёнасьць.

Аблачынка, якая адлюстроўваецца ў шкляным фасадзе шматпавярховага гатэлю, мае ўтрапёны твар.

У краме гатовага адзеньня прыгажун з падмалёванымі вачыма й напудраным тварам вельмі лёгенька і ўтрапёна пагладжваў рукаво ангельскага пінжака.

Калі латунную качачку крутнуць на стале, яна задрыжыць і ўтрапёна затанчыць.

У лісьце, што падае з дрэва, ёсьць асуджанасьць і ўтрапёнасьць. Можна засьведчыць: матылёк — гэта той самы сухі лісток, які доўга-доўга падае на дол.

Упэўненасьць...

Новы замок у дзьвярах нараджае ўпэўненасьць, варта часьцей мяняць замкі.

Блакітнае...

Неба, намаляванае дзіцячай рукою, — блакітнае, бяз розьніцы, якой фарбаю яго малявалі.

Каралеўская кроў, безумоўна, прахалодная і мае прасьветлены блакітны колер.

Вочы сіямскай коткі — нішто іншае, як вільготны блакіт.

Возера ва ўспамінах пра дзяцінства чамусьці блакітнае, а ў згадках пра юнацтва мае зеленаватае адценьне.

Парэнчы пляжных шэзлёнгаў зьзяюць густою блакітнай афарбоўкаю, гэта хоць нейкім чынам узаконьвае іх сваяцтва з вадою, з морам, з хвалямі і небам.

Ранішні гарадзкі краявід у Бангкоку крышталёва-блакітны, сьвежы і дыхае чысьцінёю.

Далей будзе.

Здарэньні

Несьці людзям сьвятло

Тыдзень таму на менскай прывакзальнай плошчы а 4-ай гадзіне раніцы зьявіўся 29-гадовы мужчына, які прыехаў зь вёскі Кулікі, што на Мядзельшчыне. У руках ён трымаў начыньне з вадкасьцю. Стаў пасярод плошчы, адкрыў начыньне ды старанна абліўся зьмесьцівам. Нешматлікія мінакі зьвярнулі ўвагу на незвычайныя паводзіны чалавека. Раптам той пстрыкнуў запальнічкай ды ўспыхнуў яркай паходняй у прыцемку раніцы. Як і ў выпадку з горкаўскім Данко, людзі не захацелі пакарыстацца жывым сьветачам і хуценька кінуліся яго гасіць. Неўзабаве прыехала хуткая дапамога ды адвезла абгарэлага ў шпіталь. Свой учынак ён растлумачыў жыцьцёвымі цяжкасьцямі і адпаведным пратэстам супраць іх. Міліцыя паведаміла, што раней Мядзельскім РАУСам на яго была заведзеная крымінальная справа за крадзёж.

«Мэталалом»

7 чэрвеня на Беларускі мэталургічны завод у Жлобіне з расейскага Ўльянаўску прыбылі некалькі вагонаў з мэталічным ломам. Рабочыя пачалі разгружаць іржавае жалезьзе, але раптам убачылі груды артылерыйскіх снарадаў. Пакідаўшы ўсё, рабочыя кінуліся ўцякаць, а начальства выклікала сапэраў. Вагоны хуценька адцягнулі далей у тупік. Як паведамілі БЕЛТА ў гарваенкамаце Жлобіна, снарады не ўяўляюць сур'ёзнай небясьпекі, бо паводле вайсковай тэрміналёгіі яны «нэўтральныя». Параілі не турбавацца і ў штабе грамадзянскай абароны Гомельскай вобласьці. Нягледзячы на ўсе заспакаеньні, рабочыя рашуча адмовіліся і блізка падступіцца да тых «нэўтральных» снарадаў. Маўляў, няхай начальства само іх разгружае ды пераплаўляе, калі не баіцца, а нам жыцьцё яшчэ не абрыдла.

Тапельцы

У гарачыя дні людзі кінуліся да рэкаў, сажалак ды вадасховішчаў — ратавацца ад пякучага сонца. Але некаторых даводзіцца ратаваць ад самой гаючай вады. Праўда, у Менску пакуль абыходзіцца без асаблівых ахвяраў. Тых, хто ня здолеў сам даплысьці да берагу і пачынаў крычаць «Тану, ратуйце!», выцягвалі супрацоўнікі выратавальнай службы на водах. Але аднаго, відаць, ня ўгледзелі, бо блізу двух сутак на беразе Цнянскага вадасховішча ляжала нечая адзежа. А труп гаспадара вопраткі ўсплыў толькі праз два дні. Усяго ў краіне на працягу траўня патанула блізу 70 чалавек, зь якіх 10 — дзеці. Прычым танулі ня толькі ў вадаёмах. Так, вучань адной зь менскіх школаў загінуў, ня здолеўшы выплыць з штучнага падземнага пажарнага вадасховішча, уваліўшыся туды праз незачынены люк. А ў Бабруйску дзяўчынка, якой быў усяго адзін год, патанула ў ночвах з вадою, дзе маці зьбіралася мыць бялізну.

Саюз братніх народаў

Падпісаную дамову пра стварэньне ССР асабліва старанна пачалі выконваць прадстаўнікі злачыннага сьвету. Моцна давялося папацець супрацоўнікам міліцыі пры затрымцы ў Менску беларуска-расейскай банды. Складалася яна з шасьці чалавек —грамадзянаў Беларусі ды Расеі. Адзін ажно з Далёкага Ўсходу прыехаў. Бандзюгі займаліся рабаўніцтвам кватэраў заможных менчукоў. Злачынцы заходзілі ў кватэры для таго, каб нібыта апытаць жыхароў наконт якога-небудзь здарэньня, скажам, у суседнім пад'езьдзе. Яны пераапраналіся ў форму, падобную да міліцэйскай, ды званілі ў дзьверы. А зьляканыя жыхары ўпускалі іх, нават не праверыўшы дакумэнтаў. Пры затрымцы ў злодзеяў былі знойдзеныя нямецкі пісталет «вальтэр» часоў II сусьветнай вайны ды самаробны аўтамат, зроблены на ўзор славутага ізраільскага «Узі» з дыхтоўна вытачанымі глушыльнікамі. Былі сканфіскаваныя таксама патроны ды міліцэйскія наручнікі. Адзін з затрыманых належаў, напэўна, да элітарнай сэкты «праваслаўных атэістаў», бо меў на сабе татуіроўкі з выявамі на біблійныя матывы.

Ліхвяры-аматары

Даўна вядома, што калі пазычыў грошы, то нажыў сабе ворага. Але два выкладчыкі вайсковай катэдры БДУ інфарматыкі ды радыёэлектронікі пазычылі летась пад працэнты свайму знаёмаму, што працуе ахоўнікам на менскім заводзе безалькагольных напояў, тысячу даляраў ЗША. Год мінуў, і пайшлі адстаўнікі спаганяць доўг з працэнтамі. Але той паппрасіў пачакаць яшчэ з гадок. А наконт працэнтаў нагадаў нешта пра мусульманскія законы шарыяту, што не дазваляюць займацца ліхвярствам. Тыя, сказаўшы, што, маўляў, тут табе не Іран з Іракам, не пагадзіліся й вырашылі на ўзор сапраўдных рэкеціраў «крутымі» мерамі выбіць у даўжніка грошы. Але той аказаўся больш «круты» і да таго ж маладзейшы (24 гады). Схапіўшы нож, ён усадзіў яго аднаму зь «ліхвяроў» у грудзі. Другі кінуўся ўцякаць, але кінуты малаток патрапіў яму ў галаву. У выніку «банкіры-аматары» патрапілі ў шпіталь, а «крэдытор» апынуўся ў сьледчым ізалятары.

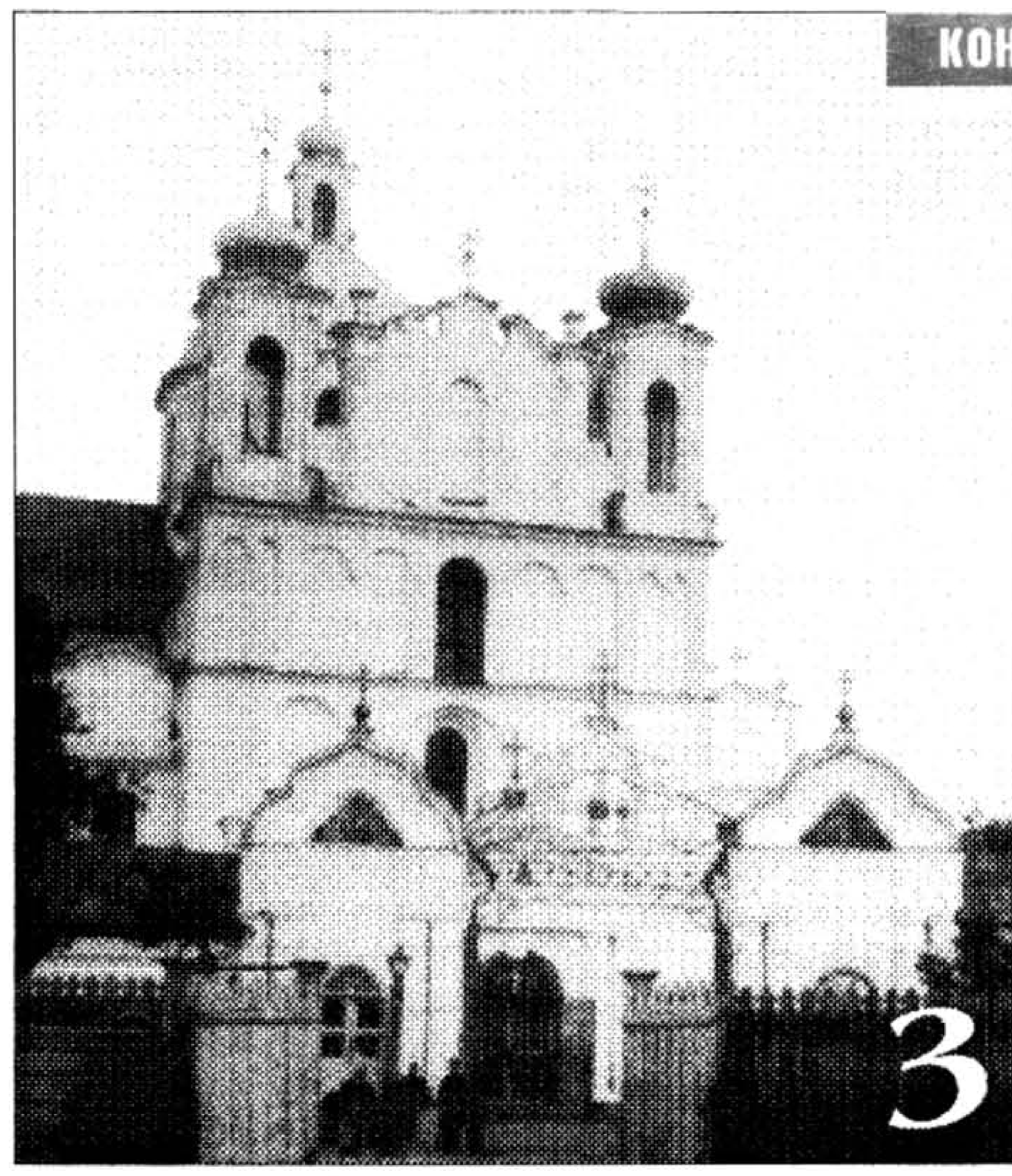
Можна ня ўбачыць сьвітанку,

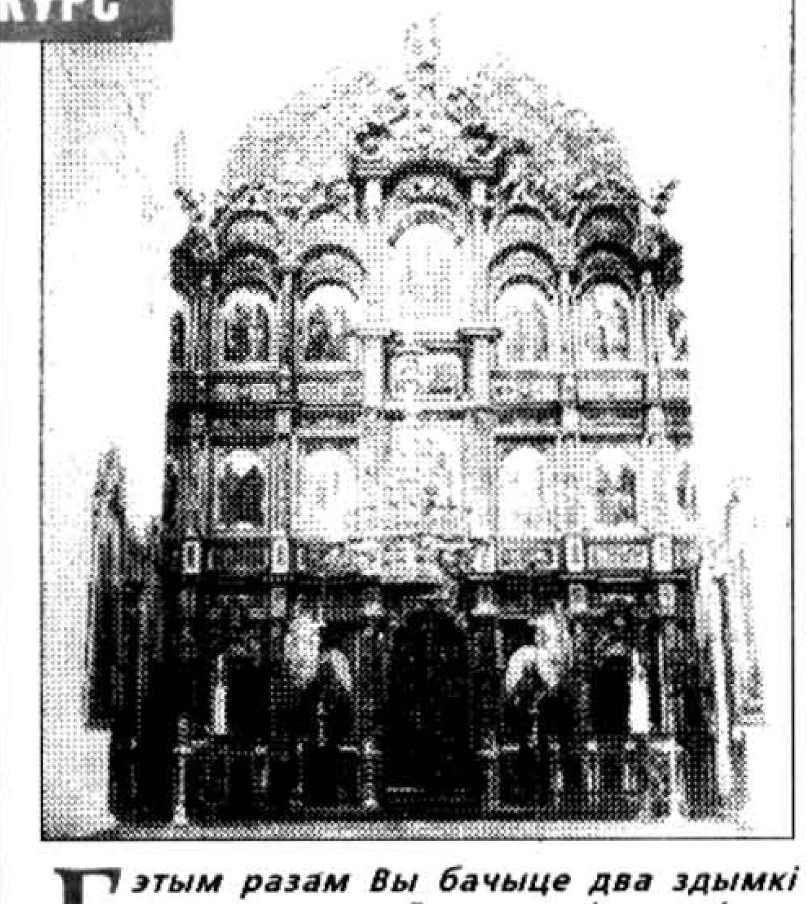
пакаштаваўшы пэўнай прадукцыі саўгасу «Расьсьвет». Кантралёры Менскага цэнтру стандартызацыі й мэтралёгіі вырашылі праверыць вытворчасьць віна ў саўгасе «Расьсьвет» на адпаведнасьць харчовым стандартам. Як аказалася, вытворцы барматухі пад назовам «Вілія» ня надта дбалі пра здароўе спажыўцоў. У праверанай партыі пладова-ягаднага «чарніла» былі знойдзеныя малочна-кіслыя бактэрыі ды цьвіль. Была парушаная й празрыстасьць напою. Прычынай гэтага сталася адсутнасьць кансэрвантаў на стадыі перапрацоўкі сьвежых пладоў ды ягадаў. Адціснуты сок быў проста зьліты ў цыстэрны на захаваньне, дзе, натуральна й забрадзіў. А пасьля з гэтай брагі «расьсьветаўцы» рабілі вадкасьць пад назваю «віно "Вілія"». Праверка выявіла шматлікія парушэньні кантролю за тэхналёгіяй прыгатаваньня й захоўваньня вінаматэрыялаў і за якасьцю гатовай прадукцыі. На ўсю партыю атрутнай барматухі накладзены арышт, а выпуск самой «Віліі» забаронены. А тым, хто ўжо меў няшчасьце «прадэгуставаць чароўны напой», «НН» раіць зьвярнуцца да лекараў.

Рыба другой сьвежасьці

У дадатак да атрутнага «чарніла» менскія крамы прапаноўвалі няякасную рыбу. У сувязі зь небясьпечнай эпідэміялягічнай сытуацыяй па вострых кішэчных захворваньнях Менскі гарадзкі цэнтар гігіены й эпідэміялёгіі правеў рэйдавую праверку гандлю рыбай. Былі праведзеныя 89 лябараторных аналізаў на наяўнасьць гельмінтаў — паразітаў тыпу глістоў. У выніку ў 46% пробаў марской рыбы былі выяўленыя лічынкавыя формы гельмінтаў, што належаць да катэгорыі небясьпечных для чалавека і выклікаюць у яго кішэчныя расстройствы. У палове выпадкаў гельмінты былі жывыя і здольныя перасяляцца ў арганізм чалавека. Што цікава, нават засолка не пазабівала паразітаў. Сярод забракаванай рыбы былі селядцы, мінтай, акунь, салака, хек, траска, сайга. Але сама болей гельмінтаў аказалася ў салёнай скумбрыі. Прычынай такога становішча стаўся тэмпэратурны рэжым лядоўняў нашых прадпрыемстваў і самі працэсы засолкі. Таму спэцыялісты раяць не рызыкаваць з салёнай рыбай, а смажыць ці адварваць рыбу. Сярод крамаў-шкоднікаў называюцца «Няптун», «Зарына», «Талін», «Віцебск», «Таір», «Рыга». У выпадку сумневаў наконт купленай рыбы можна зьвярнуцца ў паразыталягічную лябараторыю МГЦГЭ на вул. Пляханава, 18.

КОНКУРС

3

Страчаная спадчына

Гэтым разам Вы бачыце два здымкі Але яны прадстаўляюць адзін помнік: на першым здымку выяўлены галоўны фасад бажніцы, а на другім — фрагмэнт яе інтэр'еру, аўтарная частка.

Як мы ўжо пісалі, гэта здымкі «нашаніўскае» пары, калі ў краі яшчэ была Вера і лунаў дух прадчуваньня вялікага Пераўвасабленьня нашае нацыі. Пытаньне ж тое самае: што гэта за сьвятыня і ў якім годзе яна была зьнішчаная?

Нагадаем, мы па-ранейшаму чакаем вашых допісаў, магчыма, развагаў, якія могуць выклікаць у Вас тыя здымкі, якія мы выкарыстоўваем для конкурсу. Альбо наадварот, можа быць, нешта хацелі б прапанаваць нам Вы. Залішне нагадваць, што актыўных удзельнікаў конкурсу, як і мінулага, чакаюць прэзэнты, падпіска на «Нашу Ніву», кнігі, якія былі падрыхтаваныя нашай рэдакцыяй. Дасылайце ўсе Вашы адказы пасьля пятае загадкі. Уважліва сачыце за нашымі публікацыямі!

Сяргей Харэўскі

ЛІТАРАТУРА Ў КАМПУТАРЫ

Кнігі ці кружэлкі

Ужо некалькі гадоў энтузіясты электроннай рэвалюцыі абвяшчаюць канец традыцыйных выдавецтваў. Але ці не зарана?..

"Публікацыі ў стылі Гутэнбэрга — друкаваныя кнігі — асуджаныя на пагібель", — піша канадзкі футуроляг Фрэнк Огдэн у кнізе пад красамоўнай назвай "The Last Book You'll Ever Red" ("Апошняя кніга, якую ты прачытаеш"). Электронны носьбіт у выглядзе дыскеткі альбо кружэлкі CD-ROM павінен замяніць паперу.

На карысьць электроннага носьбіта гавораць перадусім два аргумэнты. Па-першае, нізкі кошт вырабу пры масавай прадукцыі. Са словаў аўтара артыкула ў лютаўскім нумары часопіса "PC World Computer", гэта прыблізна каля трэці даляра за кружэлку пры 10-тысячным накладзе. Па-другое, вялізная, проста неймаверная колькасьць інфармацыі, якую можна зьмясьціць на бліскучастай кружэлцы. Напрыклад, гэта можа быць тысяча трыстастаронкавых тамоў.

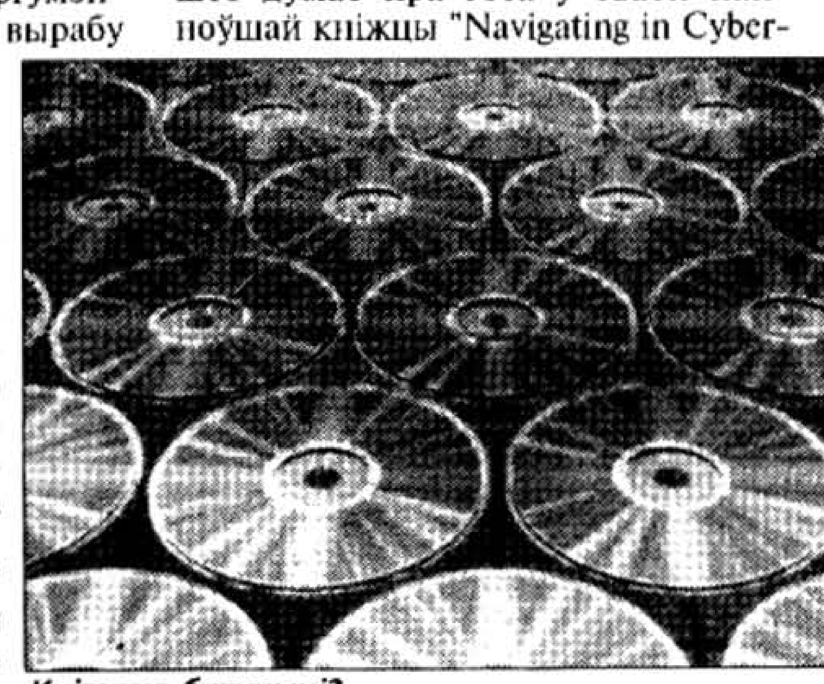
Але інфармацыя пра што? І як яе ахапіць абмежаваным чалавечым розумам? Ніхто бадай не акрэсьліў гэта лепш за Умбэрта Эка, які сказаў, што багацьце інфармацыі можа інфармацыю зьнішчаць і што паміж валоданьнем мільёнамі мэгабайтаў інфармацыі на нейкую тэму і абсалютным невалоданьнем няма вялікае розьніцы.

Такім чынам праблема ўпарадкаваньня інфармацыі становіцца галоўнай. Нестар брытанскіх выдаўцоў Гордан Грэхэм, які ўжо ў 1980 г. сур'ёзна задумваўся пра наступствы электроннай рэвалюцыі для выдавецкае справы, падкрэсьлівае, што электронныя СМІ ніякім чынам не зьмяняюць галоўную функцыю выдаўца, якая заключаецца ў пераўвасабленьні ідэяў адной групы людзей у форму, якая адкрывае іншай групе доступ да гэтых ідэяў у любым месцы і часе. Задача выдаўца — парадкаваць і выбіраць. "Зашмат і захутка — гэтаксама нядобра, як замала і запозна", — піша Грэхэм у выдадзенай два гады таму кнізе "As I Was Saying".

Паказальнік злачынства

Паказальнікам злачынства ў культуры назваў Мэльхіёр Ванькові пералік кніг, галоўным чынам гістарычных і мэмуарных, выдадзеных без паказальнікаў. У бібліятэцы CD-ROM функцыі паказальніка выконвае адпаведная опцыя пошуку. Яна абсалютна неабходная, бо кружэлкі немагчыма закаталягізаваць звыклым спосабам, а прагляданьне сотняў старонак, якія прабягаюць на экране, — гэта сапраўдны жах.

Але корпаньне ў CD-ROM-ных выданьнях твораў прарока канца друкаванай кніжкі Фрэнка Огдэна выклікае ня меншую разгубленасьць. Хочучы, напрыклад, даведацца, колькі разоў згадвае аўтар пра CD-ROM-ы і што думае пра гэта ў сваёй найноўшай кніжцы "Navigating in Cyberspace", вы мусіце "адчыняць" па чарзе некалькі дзясяткаў разьдзелаў і ў кожным асобна шукаць цікавы вам тэрмін. Праз нейкі час вам ужо будзе мроіцца пра нармальную кніжку, якую — нават бяз індэксу — можна нармальна каталягізаваць.

Кнігарня будучыні?

З нотбукам на лаўцы

Ці паглынуць электронныя выдавецтвы масавую літаратуру? Можна сабе ўявіць, як замест забіваньня на экране свайго службовага кампутара зялёных чалавечкаў нехта ў вольную ад працы хвіліну пераскоквае, напрыклад, на тэкст прыгодаў Шэрлака Холмса.

У працадаўцы выгляд тэксту па экране выкліча напэўна менш падозраньняў, чым выявы зорных войнаў. Але як з такой кніжкай зашыцца ў фатэль? Як узяць з сабою на лаўку ў парку, у цягнік і г. д.? Нават калі ёсьць пераносны кампутар або нотбук. А такі з чытаркай CD-ROM у нашых умовах каштуе больш за тры тысячы даляраў. Напэўна, тыя, хто здольны набыць такі нотбук, звычайна ня трацяць часу на чытаньне кніг для прыемнасьці, а, напрыклад, трымаючы ў падарожжы кампутар на каленях, нястомна нешта пралічваюць, адпісваюць заляжалыя лісты і г.д.

Розныя кнігі

Вартасьці CD-ROM-аў (ці іншых электронных носьбітаў) ацэніць кожны, хто з трывогай пралічвае кожную нованабытую кніжку на мэтры жылое плошчы, зь якой пачуваецца паволі выціснутым. Напрыклад, новы навукова-тэхнічны перакладны слоўнік, вялікая і важкая таміна, зьмяшчаецца на двух дыскетках фармату 3,5 дзюйма, а скапіяваны на цьвёрды дыск, не займае на паліцы ані кавалка месца. Пра вартасьці мультымэдыяльных энцыкляпэдый, якія гавораць чалавечым голасам і паказваюць фільмы, ня трэба й казаць. Ня менш дасканалы дапаможнік — слоўнік Ўэбстэра на CD-ROM-е, у якім патрэбнае слова можна знайсьці непараўнальна хутчэй, чым у яго папяровым адпаведніку, не адрываючыся пры гэтым ад працы на кампутары.

Падсумуем: кніга кнізе няроўня. Прарокі сьмерці так званай традыцыйнай кнігі дапускаюць грунтоўную памылку, кажучы пра кнігу ўвогуле, без развагаў укідаючы ў адну кучу літаратуру навуковую, мастацкую, масавую, падручнікі, энцыкляпэдыі, альбомы і ўвогуле ўсякае друкаванае слова. З разьвіцьцём мультымэдыяльных выданьняў (тых, якія граюць, рухаюцца і паказваюць фільмы) сапраўдная пагроза можа ўзьнікнуць для выдаўцоў літаратуры адукацыйнай, навуковай, дарадчай, кніг для дзяцей, энцыкляпэдый, слоўнікаў, праваднікоў. У той самы час творы сусьветнай клясыкі на CD-ROM-е маюць шанцы стаць неацэннай дапамогай для філёлягаў, але цяжка сабе ўявіць, каб яны прыцягнулі людзей, якія папросту хочуць чагосьці пачытаць.

Цытаваны ўжо брытанскі выдавец Гордан Грэхэм сьцьвярджае: "Пагрозы для кнігі няма. Яна будзе надалей разьвівацца, а дзякуючы электронным прыстасаваньням павінен удасканаліцца ня толькі працэс яе вырабу, але й рэалізацыі. Цалкам новая прамысловасьць электронных выдавецтваў будзе разьвівацца побач з выдавецтвамі традыцыйнымі і ствараць новыя рынкі". І дзеля перасьцярогі дадае: "Мы, выдаўцы, добра ведаем боль, які адчуваеш пры выглядзе стосаў непрададзеных залежаў кніг на складах. Але гэты боль — толькі далікатны сьверб ў параўнаньні з пакутай аўтараў базы зьвестак, якая не знайшла спажыўца".

Polityka

© НАША НІВА Спасылка на "Нашу Ніву" абавязковая Наклад 5000 Нумар падпісаны ў друк 16.6.1996 Надрукавана ў ЗАТ "Lietuvos Rytas" (Вільня, праспэкт Гедыміна, 12а)